

Najaarsnota 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	3
Voorwoord en persbericht.....	3
Samenvatting.....	4
Leeswijzer.....	6
Ambities.....	7
Programma's.....	8
Inwoner.....	9
Doelen & resultaten.....	9
Wat willen we bereiken?.....	9
Wat gaan we daarvoor doen?.....	9
Wat mag het kosten?.....	20
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	20
Beleidskaders.....	23
Verbonden partijen.....	24
Onze buurt.....	24
Doelen & resultaten.....	25
Wat willen we bereiken?.....	25
Wat gaan we daarvoor doen?.....	25
Wat mag het kosten?.....	41
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	41
Beleidskaders.....	45
Verbonden partijen.....	47
Onze gemeente.....	47
Doelen & resultaten.....	48
Wat willen we bereiken?.....	48
Wat gaan we daarvoor doen?.....	49
Wat mag het kosten?.....	64
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	64
Beleidskaders.....	66
Verbonden partijen.....	67
Ons geld.....	67
Wat mag het kosten?.....	68
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	68
Beleidskaders.....	71
Verbonden partijen.....	72
Overhead.....	72
Wat mag het kosten?.....	73
Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota.....	73
Beleidskaders.....	75
Paragrafen.....	75
Financiële begroting.....	76
Inleiding.....	77
Overzicht baten en lasten.....	77
Incidentele baten en lasten.....	77
Financieel MeerjarenPerspectief.....	89
Overhevelen budgetten.....	90
Bijlagen.....	92
Raadsvoorstel.....	93
Overzicht lopende kredieten.....	99
Toelichting financiële begrippen.....	103
Toelichting afkortingen.....	106

Algemeen

Voorwoord en persbericht

Welkom bij onze Najaarsnota 2019!

In de Programmabegroting 2019 hebben wij onze ambities, doelen en resultaten voor 2019 beschreven. Ook de geraamde inkomsten en uitgaven staan in de begroting.

Tussentijds rapporteert het college aan de raad over de realisatie van de begroting. De eerste rapportage voor 2019 was de Voorjaarsnota. De tweede rapportage voor 2019 is de Najaarsnota.

Deze rapportage gaat over:

1. Hoe ver zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten?
2. Welke geraamde inkomsten en uitgaven passen we aan?

Hoever zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten en ambities?

Per programma hebben we de actuele stand van zaken van de doelen en resultaten beschreven en de financiële gevolgen hiervan verwerkt.

Welke geraamde inkomsten en uitgaven passen we aan?

De mutaties die in deze Najaarsnota zijn verwerkt komen met name door externe omstandigheden. De grootste nadelige afwijkingen worden veroorzaakt door de algemene uitkering uit het gemeentefonds, bijstandsverlening, Wmo- voorzieningen, afval en bijdrage aan de Omgevingsdienst Regio Nijmegen. De grootste voordelige afwijkingen worden veroorzaakt door het bijstellen van de kapitaallasten en de lagere bijdrage voor de sociale werkvoorziening.

De mutaties uit deze Najaarsnota leiden tot een begrotingssaldo voor 2019 van € 741.000 nadelig. Het tekort voor 2019 dekken we door aanwending van de algemene reserve.

Winstwaarschuwing

We geven een winstwaarschuwing mee. Er spelen een aantal ontwikkelingen met mogelijke financiële meevallers. Het is nog onzeker of we deze zaken in 2019 af kunnen wikkelen. Daarom zijn ze niet meegenomen in deze Najaarsnota.

- Bijdrage aanleg glasvezel
- Ambulantisering Ggz
- Afwikkeling grondexploitatie Drulse Beek
- Verkoop voormalig gemeentehuis Ubbergen

Het raadsvoorstel en het raadsbesluit zijn opgenomen in de bijlagen. Klik hier om direct naar het [Raadsvoorstel](#) te gaan.

Met vriendelijke groet,

College van Burgemeester en Wethouders

Persbericht Najaarsnota 2019

Groesbeek, november 2019

Najaarsnota 2019: Berg en Dal moet broekriem aanhalen.

Uit de Najaarsnota blijkt een tekort van € 285.000. De belangrijkste reden voor dit tekort is dat de gemeente Berg en Dal minder geld van het Rijk ontvangt (de algemene uitkering). Andere redenen zijn de toegenomen kosten voor de WMO-voorzieningen en de lagere rijksbijdrage voor bijstand. Het college heeft acties uitgezet om het tekort voor 2019 te beperken.

Wat is de Najaarsnota?

De gemeente maakt jaarlijks een begroting. In de loop van het jaar zijn er twee momenten waarop wijzigingen aan de raad gerapporteerd worden. Dit doet de gemeente Berg en Dal in juli met de Voorjaarsnota en in december met de Najaarsnota.

Wanneer wordt de Najaarsnota besproken?

Op donderdag 12 december behandelt de gemeenteraad de Najaarsnota. De politieke partijen kunnen dan nog onderdelen van de najaarsnota wijzigen. De najaarsnota is vanaf 11 november te bekijken via: <http://programmavan.bergendal.nl/>.

Samenvatting

Op 4 juli 2019 heeft de gemeenteraad de Voorjaarsnota 2019 vastgesteld. De mutaties tot en met de Voorjaarsnota waren € 460.000 nadelig. Daarmee kwam het begrotingssaldo na de Voorjaarsnota uit op **€ 456.000** nadelig.

Volgens genomen besluiten en de ontwikkelingen en afwijkingen die in deze Najaarsnota zijn vermeld stellen we het begrotingssaldo nu met € 285.000 nadelig bij.

Het begrotingssaldo komt daarmee op € 741.000 nadelig. Zie onderstaande tabel.

Het tekort voor 2019 dekken we door aanwending van de algemene reserve. Als dit tekort zich bij het opstellen van de jaarrekening niet voordoet, dan vindt de aanwending niet plaats. In deze Najaarsnota zijn per programma de mutaties aangegeven en toegelicht. De grootste mutaties zijn:

- Algemene uitkering	- 402.000
- Bijstandsverlening	- 112.000
- Bijdrage WSW	+ 170.000
- Wmo-voorzieningen	- 211.000
- Afval	- 99.000
- Bijdrage ODRN	- 148.000
- Bijstelling kapitaallasten	+ 205.000

Hieronder staat de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2019.

<i>Bedragen x€ 1.000</i>	
Omschrijving	Bedrag
Primaire begroting 2019	4
Wijzigingen tot Voorjaarsnota	-49
Voorjaarsnota 2019	-411
Begrotingsresultaat na vaststelling Voorjaarsnota 2019	-456
Najaarsnota 2019	
> Verwerkte besluitvorming	0
> Overige ontwikkelingen	-285
	-285
Begrotingsresultaat na Najaarsnota 2019	-741

Hieronder staat een overzicht met daarin de saldi per programma na verwerking van de mutaties in deze Najaarsnota. Een overzicht van het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) vindt u bij het onderdeel 'Financiële begroting'.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting	Begroting	Mutaties	Mutaties	Begroting
	2019	2019	2019	2019	2019
	Primair	na VJN	tot NJN	NJN	na NJN
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-33.843	-33.403	-162	-409	-33.974
Onze buurt	-12.632	-14.015	-392	-167	-14.574
Onze gemeente	-5.320	-5.747	-621	-353	-6.720
Ons geld	58.098	58.178	0	1.223	59.401
Overhead	-9.052	-8.979	-200	34	-9.145
Saldo rekening baten en lasten	-2.749	-3.966	-1.374	329	-5.011
Toevoeging aan reserves	-1.102	-2.044	-151	0	-2.195
Onttrekking aan reserves	3.855	5.554	1.526	-614	6.466
Resultaat rekening baten en lasten	4	-456	0	-285	-741

In deze Najaarsnota 2019 staat een lijst met budgetten die we willen overhevelen naar 2020. Als de werkzaamheden in 2019 niet of niet helemaal zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten.

In 2020 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2019 en kunnen we in 2020 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden. Bij het onderdeel 'Financiële begroting' benoemen we deze budgetten.

Leeswijzer

Na het algemeen gedeelte staan bij de `ambities` de keuzes weergegeven die bij de programmabegroting zijn gemaakt. De `programma's` bevatten wat we willen bereiken en wat we al hebben bereikt. Onder `financiële begroting` staat het totaaloverzicht van de verwachte baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) voor 2019. Daarnaast zijn bij dit onderdeel een overzicht van de incidentele baten en lasten en het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) opgenomen.

Tot slot zijn in de `bijlagen` het raadsvoorstel en een overzicht van de lopende kredieten opgenomen. Ook geven we hier een toelichting op afkortingen en financiële begrippen.

Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Minbedrag betekent: nadelig of uitgaaf/investering

Plusbedrag betekent: voordelig of inkomst

Inhoudsrechten (disclaimer)

In de Najaarsnota is gebruik gemaakt van informatie van derden. Hoewel de Najaarsnota met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld kunnen gebruikers van deze stukken geen rechten ontlenen aan of aanspraak maken op de juistheid en volledigheid van de inhoud. Ook aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die daardoor kan ontstaan.

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

1. We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in onze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet meer en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En u zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk te maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Onze belastingen zijn bijna de laagste van Gelderland en dat willen we zo houden.

3. Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Als u daar niet op eigen kracht in slaagt, dan helpen wij daarbij. Onze gemeente heeft een prachtige natuur en ligt in een afwisselend landschap. We hebben een rijke geschiedenis en daarvan is in onze gemeente veel terug te vinden. Buiten, maar ook in onze musea. Het toerisme is dan ook belangrijk voor onze gemeente en we werken er hard aan om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken. Voor u als inwoners, maar ook voor al die bezoekers. Het toerisme zorgt ook voor werkgelegenheid. Dat is belangrijk. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 1.1 Ik heb voldoende inkomen.
- 1.2 Ik kan hulp vragen als dat nodig is.
- 1.3 Ik ben betrokken en doe mee.
- 1.4. Alle kinderen krijgen gelijke kansen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.1 Inwoners met een laag inkomen kennen de regelingen waar zij gebruik van kunnen maken.

Het gebruik ten opzichte van 2018 is toegenomen. Wij brengen de regelingen op verschillende manieren onder de aandacht van onze inwoners.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het is nu te vroeg in het jaar om iets te kunnen zeggen over toename van het gebruik van gemeentelijke regelingen voor inwoners met een laag inkomen in 2019. In de najaarsnota volgt een eerste indicatie hiervoor.

Stand van zaken Najaarsnota

In 2018 is er € 1.534.000 uitgegeven aan de regelingen van ons minimabeleid. In 2019 tot nu toe (oktober 2019) € 1.068.000. Schatting voor heel 2019 is dat we € 1.424.000 uitgeven aan ons minimabeleid. Het lijkt erop dat het gebruik ten opzichte van 2018, iets afneemt. Mogelijk komt dit door de goede economie, waardoor steeds minder inwoners een inkomen hebben op het minimumniveau. We informeren inwoners periodiek via informatie in de krant en een nieuwsbrief over de regelingen die er zijn om hen te ondersteunen.

1.1.2 We ondersteunen initiatieven voor inwoners met een laag inkomen.

Inwoners met een laag inkomen nemen vaker deel aan initiatieven voor hen. Voorbeelden hiervan zijn het buurtsoepie, een kleding- of speelgoedbank of schuldhulpbuddy's.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We willen bereiken dat meer inwoners met een laag inkomen gebruik maken van het ondersteuningsaanbod dan in 2018. Daarom ondersteunen we deze initiatieven. Bijvoorbeeld door via communicatie hun bekendheid te vergroten of door een financiële bijdrage. In de najaarsnota volgt een eerste indicatie over toename van het gebruik.

Stand van zaken Najaarsnota

Het aantal inwoners dat geholpen wordt door een schuldhulpbuddy blijft naar verwachting stabiel.

Het aantal inwoners dat gebruik maakt van de kledingbank zal nog stijgen richting het einde van het jaar. We verwachten een lichte stijging ten opzichte van 2018.

Het gebruik van de voedselbank is flink toegenomen. In 2018 kregen ongeveer 76 gezinnen wekelijks een voedselpakket. In 2019 zijn dat 111 gezinnen. Deze grote stijging is te verklaren doordat de criteria om deel te mogen nemen aan de voedselbank verruimd zijn. Deelname is mogelijk als het besteedbaar inkomen onder een bepaalde grens ligt. Er wordt met meer kosten rekening gehouden bij het bepalen van het te besteden inkomen. Dit zijn kosten voor persoonlijke verzorging, eigen risico ziektekosten, telefoon, tv, internet, vervoerskosten en was- en schoonmaakmiddelen.

1.1.3 We nemen zo veel mogelijk administratieve rompslomp weg.

We gebruiken de beschikbare (persoonlijke) gegevens die we al hebben. Procedures en formulieren zijn zo eenvoudig mogelijk. Formulieren zijn digitaal en offline beschikbaar.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er is een ambtelijke werkgroep gestart die werkt aan het verbeteren en digitaliseren van aanvraagprocessen. In het najaar rapporteren we over het effect hiervan op het terugdringen van administratieve rompslomp voor onze inwoners. We houden aandacht voor mensen die niet digitaal vaardig zijn.

Stand van zaken Najaarsnota

De werkgroep richt zich op administratieve processen van werk en inkomen. Op dit moment is dat het vereenvoudigen van een aanvraag voor de algemene bijstand. Daarna bekijken we ook de andere aanvraagprocessen, onder andere aanvraag bijzondere bijstand, Doe mee! regeling enzovoort. De insteek is om het aanvragen van regelingen eenvoudiger te maken. Bijvoorbeeld door de aanvraagformulieren in klare taal te schrijven. Het is nu nog niet duidelijk wat precies het effect van onze inspanningen voor onze inwoners zal zijn.

1.2.1 Inwoners kunnen de weg vinden in het zorglandschap.

Niet iedereen weet even makkelijk de weg naar passende ondersteuning/zorg of andere voorzieningen te vinden. Het stelsel is voor veel mensen ingewikkeld. We maken dit makkelijker door onder andere informatie te verstrekken over de sociale teams en wat er van hen verwacht kan worden. Via internet, social media, website, de lokale krant en folders verstrekken we meer

informatie over ondersteuning, zorg en de Sociale Teams. Er komt een digitale sociale kaart. Dit is een digitale wegwijzer naar hulp bij inkomen, werk, wonen, welzijn en zorg in onze gemeente of regio. Daarnaast gaan we in 2019 onderzoeken wat de huidige behoefte aan cliëntondersteuning is en of dit nog aansluit bij het bestaande aanbod.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Door een externe organisatie is een Zorgkrant uitgebracht. Deze is in nauwe samenwerking met de afdeling Sociaal Team tot stand gekomen. De Zorgkrant is onder alle huishoudens in de gemeente verspreid. Er is ook een vervoersoverzicht gemaakt. Deze is in het Gemeentenieuws gepubliceerd.

Regionaal is er een contract afgesloten met een externe partij voor een digitale sociale kaart. De eerste helft van 2019 wordt de digitale kaart gevuld met informatie over de regionaal ingekochte zorg en lokale partijen en partners. In de tweede helft van 2019 is de kaart klaar voor gebruik door onze inwoners.

Ons onderzoek naar cliëntondersteuning starten we in de 2e helft van 2019. Er loopt een landelijk onderzoek naar het aanbod van cliëntondersteuning in opdracht van het ministerie van VWS. We hebben meegewerkt aan de enquête die hiervoor is verstuurd aan gemeenten.

Stand van zaken Najaarsnota

Er is een werkgroep gestart, die zich bezighoudt met veelgestelde vragen en informatie & advies aan de inwoners. De reguliere ontwikkelingen zijn gecommuniceerd. Zoals het instellen van inloopsprekuren en een nieuw telefoonnummer om de zichtbaarheid en bereikbaarheid van het Sociaal Team te verbeteren. Ook de informatie op de gemeentesite is hierop aangepast.

De aanbieders van regionaal ingekochte zorg staan in de digitale Sociale Kaart 'Steunwijzer'. De kaart is nog niet gevuld met lokale partners en partijen. Dit zijn ook partijen die iets kunnen betekenen bij eenvoudigere hulpvragen. Dus zonder professionele (zorg)inzet. Dit doen we in 2020. De sociale kaart is beschikbaar voor de huisartsen en de sociale teams in de regio. Zodra de Steunwijzer ook gevuld is met de lokale partners en partijen, komt deze beschikbaar voor de inwoners. In 2021 evalueren we ook het gebruik van de kaart.

Het onderzoek naar cliëntondersteuning schuift door naar 2020.

1.2.2Zorg en ondersteuning is beschikbaar op die plekken waar onze inwoners het nodig hebben.

Hulp en ondersteuning zetten we zo dicht mogelijk bij huis in. Dus op de scholen, kulturhuzen, wijkcentra, dorpskernen, huisartsen, in de gezinnen en bij de mensen thuis. Aanbieders zetten hun hulpverleners in daar waar de doelgroep zich bevindt. Hierdoor is zorg toegankelijker, wordt er sneller gesignaleerd en hulp ingezet. Dat scheelt ook in de kosten. We gaan door met het bieden van jeugdzorg op school. We onderzoeken of we praktijkondersteuners in kunnen zetten bij huisartsen. We organiseren overleg en bijeenkomsten met professionals en inwoners (sociale teams, aanbieders, scholen etc) om de sociale kaart van Berg en Dal goed in beeld te krijgen. De positieve ervaringen over zorg dichtbij uit pilot wijkgericht Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), die in 2018 in de kern Groesbeek werd uitgevoerd, passen we toe in de rest van de gemeente.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In juli ronden we het project 'De School als Vindplaats' af. Hierbij biedt een jeugdspecialist op twee basisscholen specialistische hulp direct op school. Vanaf de start van het nieuwe schooljaar krijgt dit een vervolg met de inzet van een jeugdconsulent op alle basisscholen.

We hebben met de huisartsen gesproken over de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Zij willen graag de verbinding met het Sociaal Team, maar willen dit liever in een andere vorm. Die zijn we nu aan het opzetten.

Om de samenwerking in de zorg rondom mensen met GGZ-problematiek te verbeteren, zijn er afspraken gemaakt tussen partijen die hen ondersteunen. Deze afspraken zijn tijdens de pilot Wijkgerichte GGZ in de kern Groesbeek in de praktijk gebracht. Iriszorg (verslavingszorg) biedt nu consultatie en verslavingsbehandeling in de kern Groesbeek. Ook de afspraken tussen

organisaties uit de behandelsector, de huisartsen en sociale teams zijn in de kern Groesbeek geïmplementeerd. In 2019 monitoren we of de samenwerking goed blijft lopen.

Om te zorgen dat professionals elkaar kunnen leren kennen, worden er periodiek netwerklunches georganiseerd (drie à vier keer per jaar). De eerste netwerklunches zijn begin maart geweest.

Stand van zaken Najaarsnota

Op alle basisscholen zijn met ingang van het schooljaar 2019/2020 de jeugdconsulenten gestart. Met huisartsen is afgesproken dat zij eerst verwijzen naar de jeugdconsulent. Bij één huisarts starten we een pilot met een praktijkondersteuner voor jeugd.

In september is gestart met het programma Kansrijke Start. Hierbij staan de eerste 1000 dagen van een kind centraal. Samen met de consultatiebureaus en sociaal teammedewerkers investeren we hiermee in het voorkomen van problematiek bij jonge kinderen en hun ouders.

Het jeugdoverleg voor alle samenwerkingspartners zetten we drie keer per jaar voort.

1.2.3 Zorgorganisaties denken actief mee over kwalitatief goede, toegankelijke en betaalbare zorg.

Met de WMO en jeugdhulp organisaties die werkzaam zijn voor Berg en Dal vormen we een netwerk, waarin we gezamenlijk werken aan kwalitatief goede, toegankelijke en betaalbare zorg. Zorg die op elkaar afgestemd is. In 2019 staat de uitbouw van de relatie met hen centraal om te komen tot goede afspraken over goede betaalbare zorgverlening. We maken met hen een plan waarin we vastleggen wat we willen bereiken, hoe we dat gaan doen en wat de rolverdeling is.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het gezamenlijk plan met lokale aanbieders om te komen tot goede betaalbare zorgverlening volgt naar verwachting in het najaar 2019. Dit plan stemmen we af met de keuzes die gemaakt worden bij het regionale inkooptraject dat is gestart voor de zorginkoop vanaf 2021. We willen geen zaken dubbel doen of aanbieders onnodig extra belasten.

Stand van zaken Najaarsnota

Medewerkers van het beleidsteam maatschappelijke ontwikkeling en medewerkers van het Sociaal Team voeren samen gesprekken met de grootste aanbieders. Doel is dat wij de aanbieders beter kennen en zij ons. We bespreken de gesignaleerde knelpunten, de beoogde ontwikkelingen en de samenwerking. Dit heeft geresulteerd in een betere relatie, maar (nog) niet in een gezamenlijk plan. Door financiële tekorten waar we als gemeente en ook aanbieders mee te maken hebben gaat daar (te) veel aandacht naar uit. Dat vertraagt het proces om werkwijzen en afspraken te veranderen en verbeteren.

1.2.4 De relatie met verwijzers naar zorg verbetert.

(Huis)artsen en gezinsvoogden verwijzen inwoners voor hulp en zorg naar het Sociaal Team, maar ook naar bijvoorbeeld jeugdhulp. Dit laatste is vaak duurdere en wat zwaardere hulp. Ons streven is inwoners goed te helpen, maar ook goedkoper als dat kan. De eerste stap in de hulpverlening is daarbij van grote invloed. Goed contact en overleg met verwijzers is daarom heel belangrijk. In 2019 werken we daarom aan het verbeteren van het netwerk en onze relatie met zorg- en hulpverleners in Berg en Dal. Zij krijgen daarbij inzicht onze gemeentelijke doelstellingen, het gemeentelijk beleid en de financiën. Het doel is om meer grip op de kosten te krijgen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Samen met de verwijzers willen we de landelijke transformatie in de jeugdhulp vormgeven. De landelijke transformatie is in Berg en Dal vertaald in de beleidsstukken 'Beleidskader Sociaal Domein' en 'Grip op Kosten'. Het inzichtelijk maken van de gemeentelijke doelstellingen bij de verwijzers vergroot het bewustzijn over de kosten van de doorverwijzingen. Er zijn regelmatig contactmomenten met huisartsen (bijvoorbeeld over de inzet van een jeugdspecialist) en gezinsvoogden. Deze momenten benutten we om met de verwijzers hierover te praten, zodat zij beter weten wat de consequenties zijn van de doorverwijzingen. In 2019 willen we alle verwijzers

hierover gesproken hebben.

Stand van zaken Najaarsnota

De jeugdconsulenten bij de basisscholen hebben kennis gemaakt met de huisartsen. Er is afgesproken dat huisartsen voor hulpvragen eerst naar de jeugdconsulent verwijzen. De eerste resultaten zijn positief. We zien dat huisartsen minder snel zelf doorverwijzen naar een zorgaanbieder.

De 2 sociale teams hebben ieder in hun gebied van onze gemeente een jeugdoverleg. Hierbij zijn verwijzers naar zorg aanwezig en ook jeugdbescherming. Dit helpt bij het vinden van preventieve oplossingen, zoals de inzet van lichtere vormen van hulp en zorg of echt andere oplossingen om een inwoner te helpen.

1.2.5 We helpen inwoners zichzelf te redden.

Voorkomen is beter dan genezen. We helpen inwoners met informatie over activiteiten, cursussen en voorzieningen. Ook organiseren we groepsactiviteiten over onderwerpen waar veel vragen over zijn. We ondersteunen mensen die te maken krijgen met dementie, eenzaamheid, zingeving of psychische problemen. Bijvoorbeeld door cursussen of informatiebijeenkomsten te organiseren. We versterken de samenwerking tussen mensen. Bijvoorbeeld door groepen deskundige vrijwilligers te ondersteunen die mensen helpen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We willen bereiken dat onze inwoners meer inzicht krijgen in ziektebeelden of problemen waar je mee te maken kunt krijgen. Het kan jezelf overkomen of iemand in je naaste omgeving. Zodat er begrip is voor elkaar en het beter mogelijk wordt jezelf of een ander te helpen.

We hebben met onze partners afspraken gemaakt over het organiseren van het preventieve aanbod. Dit aanbod is voor een deel vast en wordt verspreid over 2019 regionaal aangeboden. Het gaat bijvoorbeeld om de cursussen 'Vrijwilligers en Dementie', 'Nabestaanden na zelfdoding', groepen voor Kinderen van ouders met Psychische Problematiek (KOPP-groepen). Daarnaast wordt een deel lokaal ingevuld in overleg met de sociale teams. Aanvullend wordt twee keer de training Mental Health First Aid (MHFA) ingezet. Dit is een gecertificeerde training van meerdere dagdelen. De eerste training van 2019 is eind maart gestart. Er kunnen 15 mensen deelnemen. De groep is al vol. Eind 2019 of begin 2020 zal een tweede training gegeven worden. Een 'light-versie' van de training MHFA is nu in ontwikkeling. Hiermee willen we de inhoud van de training toegankelijker maken voor een bredere groep.

Stand van zaken Najaarsnota

De afgesproken trainingen en cursussen die we bij de voorjaarsnota hebben genoemd zijn grotendeels uitgevoerd. In 2020 evalueren we de inzet in 2019. Daarmee bepalen we de inzet van (nieuwe) preventieve activiteiten voor ouderen, volwassenen met een kwetsbaarheid en jeugd vanaf 2020/2021. We zetten bij voorkeur activiteiten in die inwoners niet alleen helpen om zelfstandig te leven, maar die ook een besparing voor onze gemeente opleveren. Of een sterke kostenstijging voorkomen.

In het 4e kwartaal 2019 starten de voorbereidingen van de 2e Mental Health First Aid (MHFA) training. Dit is een soort EHBO training, maar dan gericht op psychische aandoeningen. Er kunnen professionals en inwoners aan meedoen.

1.2.6 Wij helpen mantelzorgers, zodat zij de zorg voor hun naasten kunnen blijven bieden.

Het steunpunt Mantelzorg Berg en Dal staat klaar voor mantelzorgers in onze gemeente. Kijk hiervoor op www.mantelzorgbergendal.nl.

In 2018 is een nieuwe nota mantelzorg opgesteld, samen met vrijwilligers van Mantelzorg Berg en Dal. Hierin staat hoe wij de komende jaren onze mantelzorgers ondersteunen om zo de positie van de mantelzorger enigszins te verlichten. Dit kan door bijvoorbeeld respijtzorg (vervangende zorg) aan te bieden, informatieavonden te organiseren maar ook door ontmoetingen tot stand te brengen tussen mantelzorgers onderling of activiteiten voor ontspanning. Want, mantelzorgers willen graag (h)erkend worden, een luisterend oor vinden en

informatie krijgen over allerlei onderwerpen waar mantelzorgers mee te maken krijgen. Samen met Mantelzorg Berg en Dal willen we in 2019 meer jonge en werkende mantelzorgers vinden. Ook staat in 2019 respijtzorg beter op de rit. Mantelzorg Berg en Dal blijft.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De nieuwe nota Mantelzorg is 14 maart door de raad vastgesteld. Als start van een brede campagne zijn tijdens deze raadsvergadering campagne filmpjes over jonge mantelzorgers te zien geweest. Deze filmpjes worden breed verspreid. Samen met de vrijwilligers van Mantelzorg Berg en Dal werken we twee andere pijlers voor de komende jaren (de werkende mantelzorger en respijtzorg) op dit moment verder uit. Voor respijtzorg is het doel in 2019 de mogelijkheden uit te breiden.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn nu bij Mantelzorg Berg en Dal al ongeveer 20 jonge mantelzorgers in beeld. Samen met hen ontdekken we welke ondersteuning voor hen waardevol is.

Vrijwilligers van Mantelzorg Berg en Dal hebben het afgelopen half jaar naar alle mantelzorgers gebeld die geregistreerd staan met de vraag 'Hoe is het ermee?'. De informatie uit deze gesprekken gebruiken we om te kijken welke hulp en ondersteuning nodig is.

In vervolg op de aanpak voor jonge mantelzorgers zijn de eerste verkennende gesprekken gevoerd om een project gericht op de werkende mantelzorger te starten.

Aanvragen voor het mantelzorgcompliment komen binnen. De complimenten worden begin december uitgereikt.

1.2.7 De hulp en ondersteuning die u krijgt voldoet aan de wettelijke (kwaliteits-)eisen.

Hulp en ondersteuning moeten van goede kwaliteit zijn en op een goede manier ingezet worden. Niet alleen voor de hulp die u krijgt, maar ook voor de medewerkers in de sociale teams, Veilig Thuis en de aanbieders die samen met u kijken wat er nodig is. Samen met bijvoorbeeld huisartsen, uitvoerders en aanbieders werken we aan het verbeteren van de kwaliteit, maar ook aan het voorkomen van fraude. In 2019 zetten we in op verdere verbetering van de kwaliteit en de controle of er ook echt kwalitatief goede zorg geleverd wordt.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn wettelijke kwaliteitseisen waar de zorg aan moet voldoen. Ook in onze lokale verordening en contracten zijn kwaliteitseisen opgenomen. Helaas wijst de praktijk uit dat de zorg hier niet altijd aan voldoet. We screenen zorgaanbieders op kwaliteit, voordat zij een contract krijgen en ook PGB-aanbieders worden sinds 2018 op kwaliteit getoetst. Dit geeft echter geen garantie naar de toekomst dat de kwaliteit op orde blijft. Het is daarom nodig dat we een goed systeem inrichten waarin aanbieders genoodzaakt worden om de kwaliteit op peil te houden. En waarbij we afscheid nemen van aanbieders (ook Pgb-aanbieders) die het niet lukt om aan de kwaliteitseisen te blijven voldoen. Uiteraard met de nodige zorgvuldigheid.

Concreet werken we in 2019 aan:

- Een goed functionerend regionaal meldpunt voor signalen over kwaliteit en fraude.
- Lokale en regionale afgestemde werkwijze voor kwaliteitsbeheer en handhaving. Heldere afspraken over taakafbakening in het kader van kwaliteitsbewaking. Wie doet wat?
- Beschikbare middelen en ambities zijn in balans.

Stand van zaken Najaarsnota

Er is inmiddels een goed functionerend regionaal meldpunt voor signalen over kwaliteit en fraude. Er is een werkwijze en een afwegingskader opgesteld over hoe we omgaan met de meldingen. Nu wordt nog gewerkt aan de werkwijze voor kwaliteitsbeheer en handhaving.

Binnen het sociaal team scholen we medewerkers, zodat we voldoende mensen hebben om de vereiste kwaliteit te kunnen leveren.

1.2.8 De verbeteringen uit de evaluatie van de sociale teams zijn uitgevoerd.

De sociale wijkteams zijn in 2017 geëvalueerd. Ook is in 2017 een onderzoek uitgevoerd naar de gemeentelijke organisatie. Werkwijze en personele inzet zijn hierbij nader onderzocht. De evaluatie en het onderzoek hebben geleid tot een veranderingstraject van de sociale teams. Dit verandertraject is in 2018 gestart en loopt ook in 2019 door.

Daarnaast heeft de evaluatie een aantal verbeterpunten opgeleverd. In 2019 werken we verder aan deze verbeteringen. Bijvoorbeeld het beter monitoren van ontwikkelingen en resultaten. Het aanbod van voorzieningen stemmen we beter af op de vragen en behoeften van de inwoners in onze gemeente.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Per 1 januari 2019 is de afdeling Sociaal Team intern verzelfstandigd. Het nieuwe werkproces is klaar en geïmplementeerd. Het ingevoerde computersysteem draait per 1 februari 2019. De formatie is op de nieuwe structuur en werkwijze afgestemd.

Het jaar 2019 beschouwen we als een proefjaar waarin we de werkwijze toetsen en zonodig bijstellen. In de eerste helft 2019 volgt een rapportage over de veranderingen met daarin ook de financiële uitkomst van de reorganisatie. Eind 2019 hebben we een duidelijke herijkte opdracht voor de sociale teams.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben nu goede basis managementinformatie voor de sociale teams. Dit helpt ons om werkprocessen bij te stellen en te versnellen en te sturen op inzet van personeel.

Er is nog geen vernieuwde opdracht voor het Sociaal Team. Eind 2019 start naar verwachting een medewerker bij de afdeling beleid die de (jaarlijkse) opdracht voor het sociaal team maakt. Hij of zij zorgt voor afstemming en is de verbinder tussen de afdeling beleid en de intern verzelfstandigde afdeling Sociaal Team.

1.3.1 Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp en gaan hiermee aan de slag.

Inwoners bespreken met elkaar wat ze in hun dorp kunnen doen. Hierover maken ze samen afspraken. Inwoners bepalen zelf waar ze aan willen werken en waar ze hulp van de gemeente of andere organisaties bij nodig hebben. De onderwerpen waar ze aan willen werken, maken samen de 'dorpsagenda'. De gemeente stimuleert inwoners een 'dorpsagenda' te maken en daarmee de leefbaarheid te verbeteren. Ook vanuit de Omgevingswet staat de invloed van de inwoner op zijn omgeving centraal. Per dorp of wijk werken we daarom samen met inwoners aan wat er in het dorp moet gebeuren. Er is budget beschikbaar om te helpen de wensen van inwoners te realiseren. Er is ruimte om te zoeken naar de beste ideeën en oplossingen. Ook inwoners die door het jaar heen met ideeën komen, maar niet goed weten hoe ze deze kunnen realiseren, helpen we.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De contouren van de dorpsagenda's Ooij, de Horst en Leuth worden zichtbaar. Inwoners werken de dorpsagenda's verder uit. Dit jaar overhandigen ze deze agenda's aan de gemeente.

In Heilig Landstichting is door de dorpsvereniging onder alle leden (nagenoeg alle inwoners) een onderzoek uitgevoerd. Op basis van deze resultaten wordt een dorpsagenda opgesteld. Deze wordt dan (in concept) aan de inwoners van het dorp gepresenteerd.

Het afgelopen kwartaal zijn op verzoek van actieve vrijwillige inwoners oriënterende gesprekken gevoerd in Beek, Berg en Dal en Millingen aan de Rijn over het opstellen van een dorpsagenda. Waar dit toe leidt is nog niet bekend.

Stand van zaken Najaarsnota

De dorpsagenda's voor Ooij en Heilig Landstichting zijn aangeboden aan het college. De dorpsagenda voor Leuth is bijna klaar. Deze bieden we begin volgend jaar aan het college aan.

De oriënterende gesprekken met actieve vrijwilligers in Beek, Berg en Dal en Millingen aan de Rijn hebben nog niet geleid tot concrete vervolgacties.

1.3.2 Alle statushouders doen mee in de Berg en Dalse samenleving.

We blijven inwonersinitiatieven met en voor statushouders ondersteunen. Wij helpen de statushouders naar betaald werk, werkervaringsplaatsen en taalstages. Er staat een goede basis voor integratie, doordat we huisvesting en bijv. deelname aan vrijwilligerswerk en inzet van een taalmaatje of taalcoach geregeld hebben. In 2019 willen we meer statushouders helpen aan betaald werk.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Ons WerkBedrijf begeleidt statushouders zoveel mogelijk naar werk, opleiding of biedt begeleidingstrajecten aan. Voor Berg en Dal zijn in het 1e kwartaal 2019 4 statushouders naar betaald werk begeleid.

Onze casusregisseur overlegt met het WerkBedrijf over verbetering van de inzet van taalstages. Beheersing van de Nederlandse taal is een voorwaarde voor het vinden van werk.

De Wet inburgering verandert vanaf 2021. Dan komen alle taken rondom inburgering weer naar de gemeente. Dit biedt ons met de regiogemeenten de kans om het inburgeringsproces nog beter te organiseren. We starten dit jaar al. Daarmee lopen we vooruit op de wetswijziging. Concreet betekent dit dat wij doorgaan met het doorvoeren van procesverbeteringen en ook de regie nemen bij het leren van de Nederlandse taal. Dit is nu nog een taak van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). We verwachten dat met deze acties de uitstroom naar werk of onderwijs verbetert.

Stand van zaken Najaarsnota

Het eerste halfjaar plaatste het WerkBedrijf 5 statushouders op betaald werk. 10 statushouders werkten met behoud van uitkering en 56 statushouders zitten in een traject richting werk. Van 13 statushouders is de dienstverlening door het WerkBedrijf beëindigd. Zij zijn verwezen naar de participatieconsulenten van onze gemeente voor verdere begeleiding, omdat werken nog niet haalbaar is voor hen.

De gemeenteraad heeft ingestemd met een regionaal projectplan voor de voorbereiding van de wijziging van de Wet inburgering, die ingaat op 1 januari 2021. Met de Wet inburgering krijgen we als gemeente de regie over het volledige inburgeringstraject van statushouders. Een kans om de inburgering succesvoller te laten verlopen.

Er is een subsidie aangevraagd voor een proefproject voor de uitvoering van de zelfredzaamheidsroute (Z-route). Dit proefproject voeren we uit met de gemeenten Beuningen, Heumen en Mook en Middelaar. De Z-route is bedoeld voor nieuwkomers die moeilijk leren en de Nederlandse taal slecht beheersen. Ze kunnen daardoor niet goed integreren. Als we de subsidie krijgen zetten we praktische Nederlandse taalscholing in en activiteiten die de participatie van de nieuwkomers stimuleren.

1.3.3 In 2019 zijn de Mantelzorg Berg en Dal, het maatjesproject en het Vrijwilligerssteunpunt actief en werken gezamenlijk aan het koppelen van individuele vrijwilligers aan 'een maatje'.

Het koppelen van maatjes is erg waardevol. Wij vinden het belangrijk dat inwoners andere inwoners helpen. Dit is één van de methodes om er voor te zorgen dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Door vanuit verschillende oogpunten (bijvoorbeeld mantelzorg en vrijwilligerswerk) samen te werken kan de ondersteuning beter georganiseerd worden. In 2019 willen we o.a.:

- Maatjesprojecten meer zichtbaar maken.
- De vraag om een maatje vanuit mantelzorgers zichtbaar maken: mantelzorgers weten van het bestaan van maatjes en durven ook de vraag te stellen.
- Maatjesprojecten ondersteunen bijvoorbeeld door middel van gezamenlijke deskundigheidsbevordering.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Forte Welzijn zet op dit moment met andere partijen (onder andere Pluryn en bewonersvereniging Heilig Landstichting) en vrijwilligers een campagne op om meer vrijwilligers/maatjes te werven. In het eerste kwartaal is de burgemeester in het kader van Bijzonder Berg en Dal op bezoek geweest bij een taalmaatje in Leuth. Hier is met een filmpje en krantenartikel over gecommuniceerd.

Stand van zaken Najaarsnota

Forte Welzijn heeft samen met vrijwilligers een campagne opgezet tijdens de week van de eenzaamheid. Verschillende activiteiten zijn tijdens deze week door de hele gemeente georganiseerd om ontmoetingen mogelijk te maken. Ook zijn posters opgehangen om maatjes te werven. Binnenkort evalueren we dit en bepalen we hoe we verder gaan.

Wethouder van de Scheur heeft de vrijwilligers van de Kringloop in Groesbeek geïnterviewd. Binnenkort komt dit in de krant. Hiermee zetten we de vrijwilligers in het zonnetje. Hopelijk motiveert dit andere inwoners om ook vrijwilligerswerk op te pakken.

1.3.4 In 2019 is duidelijk hoe we het doelgroepenvervoer na 2020 organiseren.

We onderzoeken in 2018 of we ons doelgroepenvervoer na 2020 regionaal blijven inkopen of dat we het op een andere manier (helemaal of deels zelf of in kleiner regionaal verband etc.) gaan organiseren. We onderzoeken dit los van de BVO DRAN maar wel samen met andere gemeenten. Het onderzoek vergt tijd, naar verwachting volgt begin 2019 besluitvorming hierover.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op 25 april 2019 heeft de gemeenteraad besloten om regionaal te blijven samenwerken via de bedrijfsvoeringsorganisatie voor het doelgroepenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen (BVO DRAN). Er is ook besloten dat het Wmo-vervoer en het leerlingvervoer bij de BVO DRAN blijft.

Stand van zaken Najaarsnota

Alle gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen hebben besloten om deel te blijven uitmaken van de 'bedrijfsvoeringsorganisatie doelgroepenvervoer regio Arnhem-Nijmegen' (BVO DRAN). De BVO DRAN is inmiddels gestart met een aanbesteding van het vervoer. Op 1 augustus 2020 gaan de nieuwe contracten in.

1.3.5 Eind 2018 worden de mogelijkheden van Inloop en Ontmoeting door een grotere groep inwoners benut.

In veel kernen zijn er plaatsen waar mensen zelf activiteiten kunnen organiseren en elkaar kunnen ontmoeten, de Inloop en Ontmoetingpunten. In 2019 willen we er voor zorgen dat meer mensen en ook meer verschillende (kwetsbare) inwoners hiervan gebruik maken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We hebben nu 11 locaties met een groeiend aantal bezoekers. Bijvoorbeeld in Leuth en Millingen gemiddeld 12 bezoekers per dag, in Ooij 30 en in Groesbeek 25 à 30 bij 't Groeske.

Met de aanbieders van Inloop en Ontmoeting en andere relevante partners is een gezamenlijk toekomstbeeld gemaakt. Per half jaar maken we afspraken over de te behalen resultaten die bijdragen aan dat toekomstbeeld. Deze verschillen per kern.

Stand van zaken Najaarsnota

Het gebruik van de inloop en ontmoeting neemt toe. Het aantal deelnemers is in Berg en Dal en Beek gestegen van 10 naar ongeveer 30 deelnemers. Bij de overige plekken voor inloop en ontmoeting is het aantal deelnemers gelijk gebleven.

Inloop en ontmoeting is voor iedereen toegankelijk. Doel is laagdrempelig te zijn en te blijven. Met de aanbieders sturen we er dan ook op dat iedere kwetsbare inwoner welkom is en dat er een aanbod is dat aansluit bij de behoeften van inwoners. Op dit moment zijn we in gesprek met Kalorama en Forte Welzijn om de mogelijkheden in Beek uit te breiden. Bedoeling is dat ook licht

dementerende inwoners met interesse voor cultuur hun weg vinden naar de inloop en ontmoeting in Beek.

1.4.1 Jongeren helpen we in hun ontwikkeling naar het volwassen worden.

In 2019 is de gemeente twee keer met Berg en Dalse jongeren in gesprek gegaan op thema's die voor hen belangrijk zijn. De jongeren kunnen meedenken en ook invloed uitoefenen. Ook ondersteunt de gemeente initiatieven van en door jongeren. Dit zijn initiatieven die een positieve bijdrage leveren aan de leefomgeving van de jongeren in onze gemeente. Jongeren leren door zelf iets te organiseren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bij de begrotingsbehandeling voor 2019 is een motie aangenomen over jongerenparticipatie/jongerenraad. Er is een raads werkgroep gevormd om dit verder uit te werken. Een eerste gesprek is gevoerd samen met de jongerenwerkers en de ambtenaar jeugdwerk. Twee sporen gaan we nu verder uitwerken:

- met basisscholen een project draaien over de gemeente en participatie.
- aan jongeren de vraag stellen 'wat is voor jullie een belangrijk thema', om vervolgens rond dit thema het gesprek aan te gaan.

Stand van zaken Najaarsnota

In november voeren we met de basisscholen het project 'Democracy' uit. Verschillende groepen 7/8 hebben zich hiervoor aangemeld.

De raads werkgroep gaat in december een enquête onder jongeren afnemen om zo te kijken welke thema's voor hen belangrijk zijn en waar zij zich voor willen inzetten. Samen met deze jongeren gaan we daarmee dan aan de slag.

Als onderdeel van de dorpsagenda in het dorp Berg en Dal is een groep kinderen (basisschoolleeftijd) in gesprek met het jongerenwerk om voor de jeugd in het dorp activiteiten te organiseren. Deze kinderen hebben zelf dit initiatief genomen. De gemeente ondersteunt dit wanneer nodig en mogelijk.

1.4.2 Wij streven naar gezonde en fitte inwoners

In 2019 onderzoeken we hoe we inwoners kunnen stimuleren gezond(er) te leven. Hiervoor gaan wij in gesprek met onze partners. Hierbij willen we ook een volledig beeld krijgen wat voor onze gemeente aandachtspunten zijn rond middelengebruik, zoals alcohol, drugs en roken.

Op basis hiervan stellen we een integrale, preventieve en repressieve aanpak op om gezonder leven te stimuleren en het gebruik van middelen terug te dringen. Dit onderwerp is de afgelopen jaren al actief opgepakt in de regio. Dit heeft geleid tot afspraken en acties. Zoals bijvoorbeeld het jaarlijks beschikbaar stellen van leeftijdsbandjes tijdens carnaval.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Samen met inwoners en bijvoorbeeld de GGD kijken we hoe we gezond(er) leven kunnen stimuleren. Een eerste stap is dat Berg en Dal aansluit bij de landelijke alliantie 'Nederland rookvrij'. In de eerste maanden van dit jaar is een plan opgesteld waarbij we streven naar een rookvrije generatie. Om alcohol te ontmoedigen wordt in de maanden maart en april actief door onze gemeente deel genomen aan IkPas. De wethouder heeft hier in de media aandacht voor gevraagd. Bij IkPas drink je 40 dagen (de vastenperiode tussen carnaval en Pasen) geen alcohol om te kijken wat het met je doet.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn drie speelplekken rookvrij gemaakt (zie ook 2.1.2). Ook zijn nu een aantal schoolpleinen van de basisscholen zichtbaar rookvrij. Op 1 augustus 2020 moeten alle schoolpleinen rookvrij zijn.

Vanaf augustus is er geen rookruimte meer bij jongeren centrum De Tof (Millingen aan de Rijn).

Aan scholen en kinderopvang zijn de gezondheidscijfers van onze jeugd en jongeren gepresenteerd. Dit om met hen in gesprek te gaan over wat de aandachtspunten moeten zijn voor

een 'gezonde school of gezonde kinderopvang'.

1.4.3 Voor ouders met opvoedvragen is er informatie en praktische hulp.

Ouders kunnen op verschillende manieren informatie en hulp krijgen. Bijvoorbeeld via de website www.opvoedinforegionijmegen.nl en de peutercafés. Er is ook hulp thuis, zoals video home training en Forte Thuis. De sociale teams kijken samen met ouders wat het beste past bij de behoefte van de ouders.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Naast de peutercafés in Groesbeek en Leuth starten we samen met Forte Welzijn en de GGD een peutercafé in Millingen aan de Rijn.

Forte Thuis biedt hulp aan ouders bij de opvoeding. Dit loopt goed. Zij begeleiden nu 6 gezinnen. Het blijkt moeilijk om voldoende geschikte vrijwilligers te vinden en te houden. Forte Welzijn gaat hier de komende tijd extra in investeren.

Stand van zaken Najaarsnota

Ook in Beek is een peutercafé gestart: 'kids en koffie'. Voor alle peutercafés is veel belangstelling. Ze voldoen echt aan een behoefte van ouders.

1.4.4 Ieder kind groeit op in een veilige omgeving

Samen met maatschappelijke organisaties, zoals scholen, maar ook 'Veilig Thuis', verbeteren we de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met name het signaleren, bespreken en aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Begin 2019 heeft Veilig Thuis werkconferenties georganiseerd om de verschillende beroepsgroepen in de regio te informeren over de veranderingen in de meldcode kindermishandeling. Stichting Primair Onderwijs Condor neemt deel aan digitale scholing voor medewerkers om kindermishandeling sneller te signaleren en aan te pakken. Om inwoners beter wegwijs te maken in het hulpaanbod voor (complexe- en vecht-) scheidingen, is er sinds kort de website: www.hulpbijscheidengelderland.nl.

Stand van zaken Najaarsnota

Vanaf september werken we (net als heel de regio) met het taxatie-instrument KEES (Kind en EchtScheiding). Het instrument helpt de sociale teams bij het inschatten van de ernst van de scheidingsproblematiek en om op het juiste moment de meest passende begeleiding in te zetten. Ook zijn er aandachtfunctionarissen in de sociale teams aangesteld voor echtscheiding.

Vanaf 1 januari 2019 zijn een aantal landelijke wetwijzigingen ingegaan bij Veilig Thuis, zoals de aanscherping van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en een nieuw handelingsprotocol. Dit betekent in de praktijk veel meer meldingen waarop een veiligheidsbeoordeling moet worden uitgevoerd. Veilig Thuis moet casussen ook intensiever monitoren. De verwachting was al dat de wijzigingen meer werk zouden opleveren, maar het is nog meer dan begroot. De toename van het aantal meldingen is 23% ten opzichte van de begroting 2019 en 58% ten opzichte van de 1e helft 2018. Hierdoor is er een tekort bij Veilig Thuis. Hiervoor komt eind van dit jaar een begrotingswijziging. Veilig Thuis neemt zelf maatregelen om efficiënter te werken, onder andere betere dossiervorming en werkbegeleiding nieuwe medewerkers.

1.4.5 Ieder kind heeft startkwalificatie, zodat er een goede kans op werk is.

We willen dat alle kinderen de school verlaten met een diploma. Dat vergroot de kans op werk. Onze leerplichtambtenaren ondersteunen ouders en leerlingen als er problemen zijn. Leerlingen op MBO niveau 1 worden extra begeleid. Scholen voor voortgezet onderwijs helpen leerlingen bij de overstap naar het middelbaar onderwijs.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In 2016 hebben we met de regiogemeenten en scholen afgesproken er naar te streven om in 2020 20% minder voortijdig schoolverlaters te hebben. In het schooljaar 2015/2016 telden we voor Berg

en Dal 45 nieuwe voortijdig schoolverlaters. In 2016/2017 had onze gemeente 31 nieuwe voortijdig schoolverlaters. We voldoen dus aan de verwachtingen en hiermee doen we het even goed als andere kleinere gemeenten in onze regio. Cijfers van de resultaten van het schooljaar 2017/2018 komen eind mei 2019 beschikbaar.

Het Rijk heeft de gemeenten met ingang van het schooljaar 2018/2019 een extra taak gegeven. Er zijn schoolverlaters zonder diploma die even betaald werk hebben gehad, maar daarna weer langere tijd zonder werk en opleiding thuis zitten. We moeten deze jongeren ook weer terug naar school helpen. Een diploma blijft de beste garantie voor betaald werk voor langere tijd. We zetten een trajectbegeleider in om deze jongeren te helpen. De eerste ervaringen zijn positief: jongeren willen weer naar school, in combinatie met werk (werklee-trajecten).

Stand van zaken Najaarsnota

In 2017/2018 is het aantal voortijdig schoolverlaters weer opgelopen naar 40. We zijn hierin geen uitzondering, ook in andere gemeenten in de regio loopt dit cijfer op. Een duidelijke verklaring is hier niet voor, maar economische ontwikkelingen kunnen een rol spelen. In goede tijden krijgen jongeren sneller een baan, ook zonder diploma. Andere factoren die meespelen zijn studiekeuze en persoonsgebonden problematiek.

Het Rijk heeft de gemeenten met ingang van het schooljaar 2018/2019 een extra taak gegeven. Er zijn schoolverlaters zonder diploma die even betaald werk hebben gehad, maar daarna weer langere tijd zonder werk en opleiding thuis zitten. We moeten deze jongeren ook weer terug naar school helpen. Een diploma blijft de beste garantie voor betaald werk voor langere tijd. We zetten met regiogemeenten een trajectbegeleider in om deze jongeren te helpen. De eerste ervaringen zijn positief: jongeren willen weer naar school, in combinatie met werk (werklee-trajecten). Deze aanpak zetten we in 2019/2020 voort en wordt uitgevoerd door Bureau Leerplicht. Tijdens dit schooljaar bekijken we of we de aanpak structureel bij Bureau Leerplicht onder brengen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2019 na NJN
Lasten	-44.790	-45.176	-45.154	-212	-45.366
Baten	12.314	11.333	11.751	-358	11.393
Totaal programma	-32.476	-33.843	-33.403	-571	-33.974

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2019](#).

Omschrijving	Datum	2019	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:</i>			
1e begrotingswijziging	1-nov-18	685	-
Aangenomen Amendementen tijdens begrotingsbehandeling	1-nov-18	-10	-
Investeringsbijdrage verduurzaming Montessoricollege Groesbeek	8-nov-18	-3	-
Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen	14-mrt-19	-45	45-
Formatie-uitbreiding beleidscapaciteit Sociaal domein	14-mrt-19	-120	-
Voorjaarsnota 2019	4-jul-19	-67	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		440	-45
Mutaties Najaarsnota			
<i>1. Besluitvorming door raad tot Najaarsnota:</i>			
1.1. Onderhoud gymzalen SPOG	13-jun-19	-45	-279
1.2. Jaarstukken 2018	4-jul-19	-215	-
<i>2. Overige wijzigingen Najaarsnota</i>			
2.1. Subsidie peuteropvang		44	-
2.2. Bijdrage verbouwing Kulturhus Beek voor verhuizing bibliotheek		-20	-
2.3. Kapitaallasten		21	-
2.4. Achterstandenbeleid			-
- lagere uitgaven achterstandenbeleid		41	-
- lagere rijksuitkering achterstandenbeleid		-41	-
2.5. Participatiewet		-112	-
2.6. Leerlingenvervoer		69	-
2.7. Wmo-voorzieningen		-211	-
2.8. Versterking relatie ketenpartners		10	-
2.9. Beheer en onderhoud de Mallemolen		-87	-
2.10. Begeleide participatie		170	-
2.11. Sociaal domein		-299	-
Administratieve overboeking		126	-
Afrondingsverschillen		6	-
Totaal mutaties Najaarsnota		-543	-279
Totaal mutaties programma 1		-103	-324

1.1 Onderhoud gymzalen SPOG

In juni 2019 heeft de raad een bedrag van € 324.000 beschikbaar gesteld voor het noodzakelijke onderhoud van de gymzalen bij Basisschool Breedeweg en 't Vossenhol. Deze kosten dekken we uit de reserve onderhoud gymzalen en de algemene reserve. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo. Zie ook programma Ons geld (1.2).

1.2 Jaarstukken 2018

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor inrichting Wmo-ruimtes (€ 39.000), ondersteuning beweegactiviteiten (€ 100.000) en preventie en vroegsignalering van schuldhulpverlening (€ 76.000) over te hevelen naar 2019. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (1.3).

2.1 Subsidie peuteropvang

Het aantal aanvragen voor subsidie peuteropvang is lager dan verwacht. Dit levert een voordeel op van € 44.000.

2.2 Bijdrage verbouwing Kulturhus Beek voor verhuizing bibliotheek

Wij betalen een bijdrage in de verbouwing van Kulturhus Beek in verband met de verhuizing van de bibliotheek. De totale verbouwingskosten zijn € 48.445. Hiervan komt € 20.000 voor rekening van de gemeente.

2.3 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2019. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 21.000.

2.4 Achterstandenbeleid

De rijksuitkering voor onderwijsachterstandenbeleid daalt met € 41.000 tot € 317.000. We verlagen ons uitgavenbudget met hetzelfde bedrag. Per saldo heeft deze mutatie geen effect op het begrotingssaldo.

2.5 Participatiewet

We ontvangen € 461.000 minder aan rijksuitkering voor bijstandsuitkeringen. De uitkeringslasten dalen met € 312.000. Daarnaast zijn de personeelskosten eenmalig lager, omdat een vacature niet het hele jaar is ingevuld. Per saldo leiden deze mutaties tot een nadeel van € 112.000.

2.6 Leerlingenvervoer

Het gebruik van het regionaal georganiseerde leerlingenvervoer daalt sterk. We zien wel een toename in het OV-gebruik door kinderen en in de deelname aan 'MEE op weg' cursussen om het OV-gebruik te stimuleren. Per saldo leidt dit tot een voordeel van € 69.000.

2.7 Wmo-voorzieningen

Door de invoering van het abonnementstarief doen inwoners een groter beroep op de wmo-voorzieningen rolstoel en vervoer. Dit leidt tot een stijging van de kosten met € 65.000.

Daarnaast hebben we het afgelopen jaar drie uitzonderlijke woonaanpassingen toegekend. Dit leidt tot een hogere uitgaaf van € 125.000.

In de begroting hadden we een stelpost van € 100.000 voor meerkosten als gevolg van de verlaging van het abonnementstarief. Deze stelpost ramen we nu af.

Het gebruik van het regionale Wmo-vervoer stijgt sterk. De DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen) heeft de begroting 2019 bijgesteld. De bijdrage aan de DRAN is € 160.000 hoger. Daarnaast ontvangen we aan eigen bijdrage van de reizigers € 45.000.

Door de invoering van het abonnementstarief per 2019 betalen inwoners een lagere eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp. We zien een stijging van het aantal aanvragen en dus ook een stijging in de kosten van € 56.000 van huishoudelijke hulp.

De inkomsten aan eigen bijdragen voor alle Wmo-voorzieningen stijgen met € 50.000, omdat er een afrekening over 2018 heeft plaatsgevonden.

2.8 Versterking relatie ketenpartners

We ramen het budget van € 10.000 voor de versterking van de relatie met partners in de keten van toewijzing af. Dit jaar verwachten we geen uitgaven te doen.

2.9 Beheer en onderhoud Mallemolen

Bij de jaarrekening 2018 zijn op aandringen van de accountant de onderhoudsvoorzieningen opgeheven. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve. Doordat de onderhoudsvoorzieningen zijn opgeheven betalen we het groot onderhoud van de gebouwen uit de exploitatie. Daarvoor hebben we per gebouw het bedrag beschikbaar dat we voorheen jaarlijks aan de voorziening toevoegden. Voor de Mallemolen is dit jaar meer groot onderhoud nodig. De extra onderhoudskosten van € 100.000 dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (2.9).

We hebben aangegeven in het najaar van 2019 met een voorstel over de onderhoudsvoorzieningen te komen over de geactualiseerde onderhoudsplanningen. Dit voorstel leggen we begin 2020 aan u voor, omdat dan alle onderhoudsplanningen zijn geactualiseerd naar de laatste normeringen en wet- en regelgeving.

Daarnaast hebben we met de beheerder van de Mallemolen nieuwe afspraken over de beheervergoeding gemaakt. Dit leidt tot een voordeel van € 13.000.

Per saldo leiden deze mutaties op dit programma tot een nadeel van € 87.000.

2.10 Begeleide participatie

De raming van de bijdrage voor de sociale werkvoorziening verlagen we met € 170.000. Dit komt met name door de lagere loonkostenontwikkeling.

2.11 Sociaal domein

Het tekort op het Sociaal Domein, onderdelen jeugd en Wmo nieuw, daalt van € 1,6 miljoen naar € 700.000. Het lagere tekort komt voornamelijk doordat we extra rijks geld voor jeugdzorg en een hogere prijscompensatie ontvangen via de algemene uitkering van € 1.160.000. Daarnaast hebben we de stelpost nieuw beleid van € 49.000 afgeraamd, omdat we die dit jaar niet meer inzetten. De zorgkosten stijgen door een toename van het aantal aanvragen met € 825.000. Daarnaast zijn de personele lasten ongeveer € 525.000 lager. Dit komt doordat de per 2019 opgerichte afdeling Sociaal Team nog in opbouw is. Diverse functies zijn pas later in dit jaar ingevuld.

Dit lagere tekort betekent dat de inzet van de algemene reserve met € 909.000 daalt. Zie ook programma Ons geld (2.4, 2.7 en 2.8). Per saldo hebben deze mutaties geen invloed op het begrotingssaldo.

Beleidskaders

Gemeentelijke kaders

Sociaal Maatschappelijke Visie 2014-2018

Algemene subsidieverordening Berg en Dal 2017

Nota vrijwilligerswerk 2017-2019

Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2018
Partiële wijziging

Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregels Beschermd Wonen en Opvang Groesbeek 2015

Verordening Tegenprestatie naar Vermogen gemeente Berg en Dal 2016

Afstemmingsverordening (maatregelenverordening) Participatiewet, loaw en loaz gemeente Groesbeek 2015

Verordening cliëntenparticipatie werk en inkomen gemeente Berg en Dal 2016

Verordening Doe mee Plus gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregel bijzondere bijstand 2016

Beleidsregel kinderopvang gemeente Groesbeek 2015

Verordening leerlingenvervoer Groesbeek 2014

Verbonden partijen

- Gemeentelijke GezondheidsDienst Gelderland Zuid
- Instituut Bijzonder Onderzoek

Onze buurt

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 2.1 In onze buurt is iedereen, zo veel als mogelijk, lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.
- 2.2 Ik voel me veilig in mijn buurt. Inwoners en ondernemers werken samen met de gemeente, politie en andere (zorg)instanties om dat zo te houden.
- 2.3 In onze buurt is het goed wonen.
- 2.4 We willen een duurzame gemeente zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.1 Inwoners die actief hun eigen gezondheid willen verbeteren ondersteunen we.

Uitvoering van het Plan van aanpak Gezond in Berg en Dal. Samen met inwoners worden activiteiten georganiseerd die bewegen en gezond eten bevorderen: o.a. voortzetting en uitbreiding kookcursus voor mannen 60+, beweegroutes in alle dorpen, sportactiviteiten voor statushouders. In Programma "Onze gemeente" gaan we nader in op wandelroutes. We maken fitplannen voor inwoners die een uitkering hebben. Samen met de Sociale Teams promoten we gezondheidsactiviteiten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In maart is, als pilot, een lessenreeks voor uitkeringsgerechtigden gestart. Daarbij sporten deelnemers 2 keer in de week. Na het sporten eten de deelnemers gezamenlijk en wordt een thema besproken. Het verbeteren van de leefstijl (met name gezonde voeding en voldoende bewegen) en competenties voor (vrijwilligers)werk vergroot de re-integratiekansen van deze deelnemers.

In Leuth is weer een nieuwe cursus koken voor mannen 60+ gestart.

Stand van zaken Najaarsnota

Met inwoners en organisaties zijn we bezig om te zorgen dat kinderen rookvrij kunnen opgroeien. Hiervoor is een plan opgesteld: "Aanpak Rookvrije generatie. In de zomer zijn drie speelplekken

rookvrij gemaakt (zie ook 2.1.2) en ook zijn nu een aantal schoolpleinen rookvrij. De rookruimte bij jongeren centrum De Tof (Millingen aan de Rijn) is na de zomervakantie verdwenen. Deze ruimte is nu in gebruik als activiteitenruimte voor de jongeren.

De pilot "Samen actief" met uitkeringsgerechtigden zetten we voort. De eerste resultaten zijn goed. Mensen krijgen weer een dagritme, voelen zich fitter, zijn minder eenzaam en denken weer na over (vrijwilligers)werk.

2.1.2 Elke inwoner kan dichtbij huis sporten en spelen.

Speeltuinen vernieuwen wij in samenwerking met kinderen en buurtbewoners. In 2018 is het vervangingsschema voor speelplekken bijgewerkt. Dit doen wij iedere drie jaar opnieuw. Hierin staat welke speeltuin wij in een jaar vervangen en wat hiervoor de kosten zijn. Daardoor kan het zijn dat de planning voor de aankomende jaren veranderd. Dit kan veranderen doordat speelplekken nog goed zijn. In dat geval hoeven wij ze nog niet te vervangen. Het schema is namelijk op theoretische vervangingsjaren opgebouwd.

In het huidige vervangingsschema staan de volgende plekken voor 2019 op de planning:

1. Een speelplekje aan de Van Arkelstraat in Millingen aan de Rijn.
2. Twee speelplekken aan de Kievitstraat in Beek. Eén naast en één in de dierenweide.
3. De speelplek aan de Hengemunde in Leuth.

Ook gaan wij verder met een inwonersinitiatief in Groesbeek. Dit gaat over Buurtpark d'n Drul tussen de Van de Veldeweg en Mesdagweg. Mogelijk zijn wij in 2019 ook nog bezig met de afronding van een inwonersinitiatief voor een speelplek aan de Kerkstraat in Groesbeek.

Na de afschrijvingstermijn van een speelplek, vervangen we deze niet automatisch. Eerst kijken we naar wat nodig is in de wijk(en).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Vernieuwing van de speelplekken aan de Kievitstraat in Beek en Hengemunde in Leuth zijn in voorbereiding. Het is de bedoeling om in samenspraak met de kinderen voor deze plekken nieuwe inrichtingsplannen te maken en ze rookvrij te maken. De directe omgeving informeren wij over de plannen. De planning is dat de nieuwe speeltoestellen er voor de zomervakantie staan.

De speelplek aan de Van Arkelstraat in Millingen aan de Rijn is vrij klein. Speelplekken van dergelijke omvang zijn uniek in onze gemeente. Daarnaast is vrij dicht bij deze locatie een zeer grote speelplek (Steense gemeente). Via een oproep onderzoeken wij of de speelplek nog wel gebruikt wordt, voordat we eventuele plannen maken voor vernieuwing.

Het onderdeel spelen van het inwonersinitiatief in Buurtpark d'n Drul is afgerond. Voor de inrichting van de speelplek aan de Kerkstraat is in samenspraak met de initiatiefnemers en bezwaarmakers een nieuw plan gemaakt dat meer draagvlak heeft.

Stand van zaken Najaarsnota

De speelplekken aan de Kievitstraat in Beek en de Hengemunde in Leuth zijn gereed.

Buurtbewoners en kinderen hebben actief meegedacht over de inrichting.

De speelplek aan de Van Arkelstraat in Millingen aan de Rijn is komen te vervallen.

De speelplek aan de Kerkstraat in Groesbeek is inmiddels ook gereed en in gebruik genomen.

De speelplek in de Nonnenkamp te Millingen is vernieuwd.

De speelplek in De Tuier te Groesbeek is opnieuw aangelegd in samenspraak met de omwonenden.

2.1.3 In mijn buurt is begrip voor mensen met psychische problematiek en/of dementie.

We willen inwoners met psychische problemen helpen, zodat ze zelfstandig kunnen wonen en mee kunnen blijven doen aan activiteiten in hun buurt. Ook met psychische problemen en/of dementie moeten inwoners in onze dorpen prettig kunnen leven en wonen. Hiervoor geven we cursussen aan vrijwilligers, buurtbewoners, wijkbeheerders en professionals in de wijk. Over hoe verwardheid en/of dementie te herkennen is en hoe je dan met iemand een gesprek kunt voeren. We bieden hiervoor bijvoorbeeld de cursus Mental Health First Aid. Dit is een soort EHBO cursus gericht op mensen met psychische nood. We onderzoeken hoe het samenwerkingsproject in het dorp Berg en Dal tussen huisarts, wijkverpleging en opbouwwerk voor dementerende inwoners ook in andere dorpen kan plaatsvinden. Bij de plaatsing van mensen met psychische problemen

willen we met betrokken instanties (bijvoorbeeld politie) kijken naar een evenwichtige verdeling binnen onze gemeente. Het belang van omwonenden speelt hierbij uiteraard een belangrijke rol.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Eind maart is de cursus Mental Health First Aid (MHFA) gestart. Zowel inwoners als professionals, die te maken hebben met mensen met psychische problemen, nemen deel. De cursus is gericht op destigmatisering, normaliseren en het vergroten van de handelingsbekwaamheid in de omgang met mensen met psychische klachten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het convenant Weer Thuis is ondertekend. Daarin hebben we samen met de woningbouwverenigingen en zorgaanbieders op hoofdlijnen afspraken gemaakt over hoe we voldoende woonruimte realiseren voor inwoners die uitstromen uit een instelling en weer zelfstandig (begeleid) gaan wonen. In 2020 en 2021 geven we daar handen en voeten aan. Vanuit de regio is een start gemaakt met een campagne met activiteiten en projecten die zijn gericht op inclusie en de-stigmatisering. Inclusie/ de-stigmatisering betekent dat mensen met een (psychische) beperking meedoen in de samenleving en erbij horen. De campagne voeren we om uitsluiting van mensen in de samenleving tegen te gaan. Vanuit Toerisme & Recreatie is een cursus Omgaan met Dementie aangeboden aan onze horeca-ondernemers.

2.2.1 Mij kind kan zelfstandig naar school.

Om dit te bereiken voeren we in 2019 school-thuis route projecten uit. Samen met basisscholen en de kinderen zorgen we voor veilige school-thuisroutes met verkeerseducatie (hoe kunnen kinderen de wegen en paden veilig gebruiken) en kleine infrastructurele aanpassingen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In overleg met directie, betrokken ouders en schoolkinderen monitoren we de verkeerssituatie van, naar en rondom Basisschool De Biezenkamp in Beek. Samen maken we een plan voor veiligere routes voor de kinderen die te voet of per fiets van en naar school gaan. We contracteren ook een adviesbureau die voor ons school-thuisroute projecten zal gaan uitvoeren bij een aantal andere basisscholen in de gemeente.

Stand van zaken Najaarsnota

Het samen met Basisschool De Biezenkamp gemaakte plan voor een veiligere verkeerssituatie rondom de school werken we dit najaar technisch uit. We willen daarbij werk-met-werk maken in combinatie met de plannen voor een betere afvoer van water door de kern Beek. Samen met het gecontracteerde adviesbureau zijn afspraken gemaakt met de drie basisscholen (Breedeweg, Sint Martinusschool in Millingen aan de Rijn en Op Weg in Ooij) om de school-thuisroute projecten dit najaar te starten. In het kader van de dorpsagenda Berg en Dal heeft ook de basisschool Titus Brandsma aangegeven interesse te hebben.

2.2.2 Fietsers beschikken over een veilig en comfortabel netwerk.

In 2019 leggen we het vrijliggende fietspad aan langs de Heumensebaan – Rijlaan. Ook realiseren we een fietsstrook heuvelop langs de Herwendaalseweg.

Om eenzijdige ongevallen te voorkomen hebben we in 2018 samen met de Fietsersbond onveilige obstakels op fietspaden rond Millingen aan de Rijn, Kekerdome en Leuth weggenomen. In 2019 volgen andere gebieden van onze gemeente.

Op de route Nijmegen – Beek – Leuth – Millingen aan de Rijn werken we samen met Nijmegen en de Provincie Gelderland aan het verbeteren van de hoofd fietsroute. In 2019 reconstrueren wij de Parallelweg in Ubbergen. Als de provincie instemt realiseren wij openbare verlichting langs het fietspad naast de N325. Met de provincie onderzoeken we verder welke verbeteringen nodig en mogelijk zijn langs de N840, bijvoorbeeld bij de oversteekplaats De Snap. Uitvoering van die maatregelen kan plaatsvinden met het groot onderhoud aan de N840 in 2021. In 2019 besluiten we op basis van een haalbaarheidsstudie over een fietsrondweg in Leuth. Bij een positief besluit houden we rekening met grondaankoop in 2020 en feitelijke aanleg na de noodzakelijke procedures in 2025.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Momenteel stelt een ruimtelijk adviesbureau de bestemmingsplannen en bijbehorende onderbouwingen op voor het vrijliggende fietspad langs de Heumensebaan-Rijlaan en de daaraan verbonden natuurcompensatie op het perceel ten noorden van De Zeelt in de polder. In 2019 leggen we het bestemmingsplan ter instemming voor aan de gemeenteraad en Provincie Gelderland. Wij verwachten niet dat het bestemmingsplan onherroepelijk zal zijn voor 2020. De aanleg van het vrijliggende fietspad schuift daarom door naar 2020. De Provincie Gelderland heeft recent ingestemd met het verlengen van de verleende subsidie.
- Het project Herwendaalseweg zit in de aanbestedingsfase. De uitvoering start na de Vierdaagse.
- De haalbaarheidsstudie naar een fietsrondweg in Leuth is eind mei in concept gereed. Dit loopt parallel met de verkenningen die de Provincie Gelderland samen met ons uitvoert naar (fiets)verbeteringen aan haar N840. Het doel is om na de zomer een gezamenlijke visie uit te spreken over hoe we de hoofdfietsroute Beek – Millingen aan de Rijn willen verbeteren. De uitvoering van dit plan vindt tegelijk plaats met het onderhoud aan de N840 in 2021.
- Samen met de gemeente Nijmegen is deze winter een ontwerp opgesteld voor meer fietscomfort (ruimte en veiligheid) op de hoofdfietsroute Nijmegen - Beek over de Ubbergseweg. We werken eenzelfde ontwerp uit voor het deel van de route over de Parallelweg tussen Ubbergseweg en Havo Notre Dame. Op basis van beide ontwerpen willen we voor de zomer gezamenlijk een subsidie-aanvraag doen bij de Provincie Gelderland.
- In maart is gestart met een tracé studie naar een vrijliggende fietsverbinding tussen Ooij en Erlecom.

Stand van zaken Najaarsnota

- Vrijliggend fietspad Heumensebaan – Rijlaan; dit najaar zijn de bomen op het tracé gekapt. In 2020 volgt de aanleg van het fietspad;
- Fietspad hellingop Herwendaalseweg; dit najaar is dit project in uitvoering gegaan;
- Fietsroute Beek – Leuth – Millingen aan de Rijn; conform planning voorjaarsnota;
- Fietsroute Nijmegen – Beek; het ontwerp voor de Parallelweg ronden we dit najaar af, daarna volgt de gezamenlijke subsidieaanvraag bij de Provincie Gelderland.
- Vrijliggende fietsverbinding tussen Ooij – Erlecom; tracé-studie is in concept opgeleverd. Dit najaar volgen met Waterschap en Rijkswaterstaat gesprekken over de (on)mogelijkheden om de dijk, dan wel haar talud aan te passen voor een fietspad. Na de gesprekken volgt een bestuurlijk advies.
- In november presenteren we de raad een aantal scenario's voor de verkeersafwikkeling in het centrum van Groesbeek. We houden daarbij nadrukkelijk rekening met fietsers.

2.2.3 We nemen obstakels voor voetgangers en rolstoelgebruikers weg.

In 5 jaar tijd passen we de kruisingen zodanig aan dat er geen obstakels meer voorkomen voor voetgangers en rolstoelgebruikers.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We betrekken deze vraag bij het project "Zorgeloos op vakantie". We lopen een rondje met de indieners van de motie (1, bij begroting 2019) om een idee te krijgen van de omvang.

Stand van zaken Najaarsnota

Nog geen aanvullende voortgang geboekt.

2.2.4 Op de dijken gaan alle verkeersdeelnemers goed samen.

Gastvrijheid is ook op onze dijken een belangrijk goed. Wij willen daarom eerst goede parkeervoorzieningen mogelijk maken alvorens het parkeren op de dijken te verbieden. In 2019 heroverwegen we de eerder vastgestelde locaties voor dergelijke Toeristische Opstappunten (TOP's), als ook onze rol in het realiseren van deze punten. Wij zien nadrukkelijk ook een taak

weggelegd voor Staatsbosbeheer en zien op een aantal locaties ook aantrekkelijke mogelijkheden voor ondernemers.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In bestuurlijk overleg met Staatsbosbeheer is de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede verkeer- en parkeersituatie gedeeld. We voeren doorlopend gesprekken over de verkeerskundige ontsluiting van de natuurgebieden met de experts van Staatsbosbeheer op het gebied van verkeer en parkeren. Staatsbosbeheer heeft nog geen oplossing aangedragen voor het parkeren door de bezoekers van hun natuurgebieden met name in Kekerdom en de Bisonbaai.

Stand van zaken Najaarsnota

Dit najaar evalueren we met bewoners van Kekerdom een deze zomer ingestelde pilot ter uitbreiding van het parkeerverbod in de Weverstraat. Deze pilot heeft tot doel om recreanten gebruik te laten maken van parkeerruimte elders en daardoor de doorstroming op de Weverstraat te verbeteren. De bewoners hebben een ontheffing gekregen van dit parkeerverbod. De evaluatie betrekken we in de vervolgesprekken met partijen als Staatsbosbeheer voor een meer definitieve oplossing van de parkeerproblematiek in Kekerdom.

2.2.5 Alle verkeersdeelnemers reizen veilig en prettig door de gemeente.

In 2019 voeren we een nader mobiliteitsonderzoek uit naar een passend verkeersaanbod en -gedrag in het centrum van Groesbeek. De onderzoeksvragen zijn in het najaar van 2018 door de raad opgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek en besluitvorming daaromtrent zullen wij in 2019 nadere maatregelen aankondigen.

Conform onze mobiliteitsvisie werken we verder aan het realiseren van goede, veilige alternatieve routes rondom het Groesbeekse centrum; in 2019 passen we de Kerkstraat aan tot 'erftoegangsweg plus' door aanleg van een trottoir aan de zijde van de woningen en rode streken voor het fietsverkeer.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Dit voorjaar stellen we samen met de raad de onderzoeksvragen op voor het mobiliteitsonderzoek. De uitvoering voorzien we in de tweede helft van 2019.

Het conceptontwerp voor de Kerkstraat is bijna gereed. De belangrijkste ontwerp-uitgangspunten zijn een verhoogd trottoir aan de zijde van de woningen, fietsstreken zoals op de Houtlaan en een omleidingsroute voor de bus bij evenementen in het centrum. Het moment van uitvoering moeten we nog bepalen. We houden rekening met de diverse evenementen in het dorp en het aanstaande groot onderhoud aan de Herwendaalseweg. Laastgenoemd project heeft prioriteit.

Stand van zaken Najaarsnota

- Dit najaar voeren we het door de raad bepaalde nader onderzoek naar mobiliteit in en naar het centrum van Groesbeek uit. We stellen onder andere een aantal varianten op voor een andere inrichting van de Dorpsstraat. Het doel is een meer bij het verblijfsgebied passend verkeersgedrag en het ontmoedigen van doorgaand verkeer. Eind 2019 presenteren we de raad de uitkomsten van het onderzoek. Besluitvorming volgt begin 2020;
- De herinrichting van de Kerkstraat (Groesbeek) voeren we uit in het voorjaar 2020 na realisatie van de reconstructie van de Herwendaalseweg (Groesbeek).

2.2.6 (Elektrisch) openbaar vervoer verbindt alle kernen.

In 2019 zetten wij niet alleen in op het behoud van de bestaande busverbindingen, maar streven we ook naar uitbreiding. In het reguliere openbaar vervoer is de Provincie Gelderland van mening dat uitbreiding enkel mogelijk is als gelijktijdig bespaard kan worden. Wij zullen de provincie verzoeken om dit standpunt los te laten en meer te investeren in goed, dekkend en betrouwbaar openbaar vervoer.

Om de frequenties van de lokale buurtbuslijnen te kunnen verhogen, dan wel uit te breiden reserveren wij vanaf 2020 structureel een extra bijdrage ad € 60.000 op jaarbasis. Vanuit de 'groene' gedachte zetten wij daarbij in op de inzet van elektrische bussen. Wij denken daarbij vooral aan een frequentere buslijn 562 Malden – Groesbeek – Berg en Dal – Beek met goede aansluitingen op de bussen van lijnen 80 en 82 van/naar de polder.

De gemeente Lingewaard heeft het initiatief genomen een haalbaarheidsstudie te doen naar een (extra) fiets-/voetveer Bemmelen - Ooij. Aan de studie hebben we financieel bijgedragen. Als alles volgens plan verloopt, kunnen we het voetveer op z'n vroegst in mei 2019 gebruiken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Namens de gemeenten in onze regio is een brief verzonden aan de mogelijk toekomstige statenleden met het verzoek om de vaste bijdrage aan het OV los te laten. Een hoger budget is wenselijk om juist het OV te kunnen uitbreiden en te kunnen verbeteren om zo het hoofd te bieden aan de vraag naar meer duurzame verplaatsingen.
- Deze winter zijn gesprekken gestart met de Buurtbusvereniging over mogelijke uitbreidingen. De buurtbusvereniging onderzoekt de bereidheid van de vrijwillige chauffeurs voor avond- en weekenddiensten. We hebben ook gesproken met de Provincie Gelderland als de opdrachtgever van het openbaar vervoer. De Provincie verzoekt Breng (de vervoerder) om de uitbreidingsmogelijkheden te onderzoeken en te kijken wat de kosten hiervan zijn.
- In het kader van het provinciaal Actieplan Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) willen we in 2019 gezamenlijk met de Provincie en omliggende gemeenten de mogelijkheden, effecten en consequenties onderzoeken van de uitbouw van de lijnen 5 Beuningen – Nijmegen – Groesbeek en 58 Nijmegen Heijendaal – Beek – Kleve tot HOV. Wat dit voor onze gemeente betekent is nog niet bekend.

Stand van zaken Najaarsnota

- De nieuwe Provinciale Staten hebben helaas nog geen uitspraak gedaan over het verhogen van haar bijdrage aan het openbaar vervoer (OV);
- De uitbreiding van de buurtbusverbindingen in de avonden en in het weekend zijn helaas niet haalbaar gebleken. Er is niet voldoende animo onder vrijwilligers om op deze momenten de buurtbussen te rijden. De organisatie ziet geen mogelijkheid om nieuwe vrijwilligers hiervoor aan te trekken, ook gezien hun negatieve ervaringen uit het verleden;
- Het onderzoek naar de positieve én negatieve effecten van een eventuele opwaardering van buslijnen 5 en 58 tot Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) is door de Provincie Gelderland verschoven naar de tweede helft 2020.

2.2.7 We helpen inwoners hun eigen veiligheid en zelfredzaamheid te vergroten.

Buurtbewoners hebben in alle woonkernen van onze gemeente toegang tot WhatsApp Buurtpreventiegroepen, om zo de veiligheid in de wijk te verbeteren.

Binnen het werkgebied van politieteam Tweestromenland gaan de 6 gemeenten gezamenlijk een integraal veiligheidsplan 2019-2022 opstellen, met als belangrijkste onderwerpen aanpak ondermijning (incl. hennep) en samenwerking zorg-veiligheid bij aanpak kwetsbare personen. Dit sluit ook aan bij de belangrijkste onderwerpen van politie en OM.

Nadat in 2018 binnen de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid extra aandacht is besteed aan het thema 'continuïteit van voorzieningen' staat in 2019 het thema 'gevaarlijke stoffen' op het programma. Welke hoeveelheden stoffen worden in onze regio opgeslagen of vervoerd, welke preventieve activiteiten zijn mogelijk om de risico's hiervan te beperken en hoe kunnen onze burgers zich voorbereiden op de eventuele gevolgen van een incident? Samen met hulpdiensten, bedrijven en instellingen/inwoners organiseren we hiervoor onderzoek, oefening en planvorming. Daarnaast moet in 2019 uitvoering worden gegeven aan het vastgestelde Brandweezorgplan, dat onder andere inhoudt hoe het beschikbare personeel en materieel zo efficiënt en effectief mogelijk kan worden ingezet. We letten daarbij op de risico's in het gebied en wat er door alle betrokkenen aan het voorkomen van risico's wordt gedaan.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Landelijk staan we bij www.wabp.nl (website over de WhatsApp Buurt Preventie) inmiddels op de 10e plaats op de ranglijst van gemeenten met verhoudingsgewijs de meeste buurtpreventiegroepen.

Het integraal veiligheidsplan is door de gezagsdriehoek vastgesteld (6 gemeenten). Dit plan leggen we nu samen met veiligheidsstrategie Oost-NL en politiebeleidsplannen aan de raad voor. Om de aanpak van ondermijning te realiseren is er in Berg en Dal vanaf september 2018 maandelijks een IGP overleg (Integraal gemeentelijk overleg). De werking daarvan evalueren we dit jaar. Daarnaast is er in samenwerking met het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) een bijeenkomst georganiseerd voor de hele gemeentelijke organisatie om iedereen bewust te maken van de risico's van ondermijning. Ook de samenwerking zorg-veiligheid bij aanpak van kwetsbare personen is een belangrijk onderdeel van het veiligheidsplan.

In het vastgestelde brandweezorgplan bleek dat de landelijke vastgestelde norm tijd

bij een woningbrand in onze gemeente niet altijd haalbaar is. Dit betekent concreet dat de brandweer vanaf de 112-melding van de burger tot en met het ter plaatse komen bij de woningbrand acht minuten de tijd heeft. In een aantal kernen in Gelderland-Zuid, wordt deze normtijd niet gehaald. Dit wijkt overigens niet af van het landelijke beeld. In onze gemeente zijn dat Ooij, Berg en Dal, Leuth, Kekerdom, Ubbergen en Beek. In deze kernen zijn brieven verspreid en inloopavonden georganiseerd. We wijzen inwoners er op dat het belangrijk is dat zij zelf ook veiligheidsmaatregelen treffen en welke maatregelen dit dan kunnen zijn.

Stand van zaken Najaarsnota

De veiligheidsstrategie Oost-NL en de politiebeleidsplannen zijn inmiddels bestuurlijk vastgesteld en in uitvoering genomen. Het IGP-project dat zich in de hele regio richt op de integrale aanpak van fraude en ondermijning wordt komend jaar voortgezet.

Om de gemeentelijke taken die samenhangen met de invoering van de Wet verplichte GGZ (Geestelijke gezondheidszorg) per 1 januari 2020 aan te kunnen, bereiden we dit najaar op regionaal niveau bestuurlijke keuzes voor.

Verder doorlopen het regionaal risicoprofiel en regionaal beleidsplan 2020-2023 van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid dit najaar het bestuurlijke besluitvormingsproces.

2.2.8 We bevorderen de Veiligheid en Leefbaarheid.

In het kader van verbeteren van veiligheid en leefbaarheid breiden we de BOA-capaciteit uit. De raad heeft eerder besloten om onze BOA's in te zetten om de leefbaarheid in de wijken te vergroten door:

- meer te controleren op (zwerf)afval
- vooral zichtbaar en aanspreekbaar te zijn in de wijk
- bij evenementen aanwezig te zijn.

Verder handhaven zij op de parkeer- en stopverboden op de dijken om zo de veiligheid op de weg en de bereikbaarheid van hulpdiensten te vergroten.

We gaan steeds meer inzetten op controles buiten kantoortijden. Daarnaast vindt er steeds meer overleg plaats met de wijkagent en verdelen we de taken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De BOA capaciteit is in februari 2019 uitgebreid naar 3 FTE. Inzet vindt niet alleen plaats tijdens kantooruren maar ook daarbuiten. We zetten de BOA's ook in ter bestrijding van jeugdoverlast.

Tijdens de carnavalsoptochten begin 2019 in de kernen van Berg en Dal waren de BOA's zichtbaar en aanspreekbaar aanwezig. Zij hebben corrigerend opgetreden in samenwerking met de politie.

Daarnaast hebben ze op de naleving van de gemeentelijke vergunningen gecontroleerd.

Met de komst van de coördinator wijkagenten bij de wijkpolitie is een doorstart gemaakt om de samenwerking en afstemming tussen BOA en politie verder te versterken.

Er zijn werkafspraken gemaakt met de Sociale Teams over de aanpak en samenwerking over de leefbaarheid in de wijken. Met externe partijen wordt het contact aangehaald om onder andere zwerfafval zoveel mogelijk tegen te gaan en zaken gezamenlijk aan te pakken.

Stand van zaken Najaarsnota

De 3 BOA's zetten we in bij allerlei evenementen en acute gebeurtenissen binnen onze gemeente. Verder handelen zij veel (overlast)meldingen af die via verschillende kanalen bij de gemeente binnenkomen. Hierbij zoeken ze afstemming met zowel interne als externe partners.

Er is een onderverdeling gemaakt, waarbij elke BOA een bepaald gebied en bepaalde thema's als specifiek aandachtsveld heeft. De gebieden zijn hierbij gekoppeld aan de werkgebieden van de wijkagenten.

Een voorbeeld: In de zomer van 2019 is er extra aandacht van onze BOA's geweest voor parkeeroverlast in Kekerdom, ook in de avonden en weekenden.

2.3.1 Onze dorpscentra zijn aantrekkelijk en gastvrij.

Op de volgende plekken zijn/gaan we bezig met de voorbereiding van projecten:

- In het centrum van Ooij; herinrichting Reinier van Ooijplein, de uitvoering volgt op zijn vroegst in 2021.
- In het centrum van Groesbeek; herinrichting van het marktplein. Uitvoering is op zijn

vroegst in 2020.

- In het centrum van Beek; aanpassing winkelcentrum Beek. Uitvoering is op zijn vroegst in 2020.

In 2017 is een proef gestart, of we door gebruik van verkeerslichten het autoverkeer kunnen verminderen op de Dorpsstraat in Groesbeek. In 2019 besluiten we daarover. Om in ieder geval te beschikken over alternatieven voor het verkeer verbeteren we routes. Denk hierbij aan (een gedeelte van) de Kerkstraat en de Burg. Ottenhofstraat.

We willen dat er een prettige sfeer is in de verschillende dorpen. Dat doen we in de eerste plaats voor onze inwoners, maar ook voor de toeristen die op onze gemeente af komen en daardoor langer blijven. De toeristische sector kan zich hierdoor verder verbeteren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Project 'Afronding centrum Groesbeek': door het college is een projectopdracht vastgesteld voor de integrale afronding van het centrum van Groesbeek. Nieuw onderdeel hierbij is het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar de verplaatsing van de Mallemolen naar de plek waar fase 2 van het plan Spoorlaan was geprojecteerd. Hiermee dienen we in hoofdzaak twee doelen: het completer maken van het voorzieningenaanbod in het centrum en het verminderen van de oppervlakte aan winkelruimte.
- De herinrichting van het marktplein in het centrum van Groesbeek ligt momenteel stil in afwachting van het onderzoek naar de eventuele verplaatsing van cultureel centrum De Mallemolen naar het marktplein en het mobiliteitsonderzoek in het centrum. We kijken wel naar de mogelijkheid om de aantrekkelijkheid van het plein op korte termijn met een aantal niet al teveel kostende maatregelen te verbeteren. Hierover is ook overleg met betrokken ondernemers.
- De evaluatie van de proef met de verkeerslichten betrekken we dit voorjaar bij het gesprek met de raad over de formulering van de onderzoeksvragen over het nadere onderzoek naar mobiliteit.
- De herinrichting van de Waterstraat in het centrum van Beek ligt momenteel stil in afwachting van de onderzoeken naar een betere waterhuishouding door de kern van Beek.

Stand van zaken Najaarsnota

- Project 'Afronding centrum Groesbeek': Inmiddels is duidelijk dat verplaatsing van de Mallemolen niet doorgaat
- Kleine maatregelen ter verbetering van de verblijfskwaliteit zijn afgestemd met BIZ Groesbeek en de Groesbeekse Ondernemersvereniging. Uitvoering eind 2019.
- De evaluatie van de proef met de verkeerslichten is meegenomen bij de door de raad opgestelde onderzoeksvragen. Het onderzoek is momenteel in uitvoering. Conclusies trekken we eind dit jaar.
- Herinrichting Waterstraat, centrum Beek: We voeren het onderzoek op dit moment uit.
- Herinrichting Reinier van Oijplein: samen met de burgerwerkgroep selecteren we op dit moment een architect die het ontwerp gaat maken.
- In het jaarplan van BIZ Groesbeek zijn diverse acties opgenomen. De gemeente is ook deelnemer in deze BIZ. Er zijn door de BIZ bloembakken, inloopmatten met de tekst Groesbeek is Genieten en vlaggen geplaatst. Dit is zowel tijdens de Vierdaagse als tijdens Market Garden gedaan, met veel positieve reacties tot gevolg.

2.3.2 We gebruiken de accommodaties beter.

Na de herindeling is het accommodatiebeleid geharmoniseerd. Nu starten we met fase 2. In fase 2 willen we het gebruik proberen te verbeteren, de kosten te verminderen en de opbrengsten te verhogen. Hierbij komt ook aan de orde of accommodaties kunnen blijven bestaan. We doen dit omdat we ontmoetingsplekken belangrijk vinden voor de leefbaarheid van een dorp. Met accommodaties bedoelen we gemeentelijke gebouwen of gebouwen die met gemeenschapsgeld zijn opgezet of in stand worden gehouden. Al deze gebouwen willen we samen met de gebruikers en de besturen doorlichten. Indien mogelijk sluiten we aan bij de dorpsagenda waarbij inwoners zelf bepalen wat zij belangrijk vinden voor hun dorp. Per jaar doen we twee dorpen. In 2019 starten we onder andere in Millingen. Voor de uitwerking zijn hiervoor proceskosten in de begroting geraamd.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De start van de tweede fase van het accommodatiebeleid heeft vertraging opgelopen door onderbezetting/ziekte. We werken nu aan een projectplan om binnenkort te kunnen starten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het projectplan voor de 2e fase van het accommodatiebeleid is vastgesteld. We zijn nu bezig met een inventarisatieronde langs de accommodaties in Millingen aan de Rijn.

2.3.3 We zijn zuinig op de bijzondere, oude panden/monumenten in onze gemeente.

In Millingen aan de Rijn bekijken we (in overleg met de eigenaren) wat de bijzondere panden zijn en wijzen we er weer enkele aan als gemeentelijk monument.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We zijn nog niet toegekomen aan de verdere aanwijzing van gemeentelijke monumenten in Millingen aan de Rijn. Dit komt doordat er achterstanden zijn ontstaan door personele wijzigingen. Deze achterstanden zijn nu weer ingelopen. We gaan het aanwijzen van monumenten in Millingen aan de Rijn weer oppakken in de tweede helft van dit jaar.

Het religieus erfgoed staat onder druk. Kerken komen ook in onze gemeente leeg te staan. Hoe gaan we hiermee om en hoe kunnen we deze gebouwen in de toekomst beschermen? Wij nemen deel aan het landelijk project voor het ontwikkelen van een kerkervisie. Voor dit project van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed ontvangen wij € 25.000 uit de decentralisatie-uitkering. Berg en Dal is ingedeeld in de tweede ronde die in september start. Gezien de actuele verkoop van een aantal kerken in onze gemeente gaan we hier voortvarend mee aan de slag.

We gaan onderzoeken of we uitvoering kunnen geven aan de motie om de landingsplaatsen uit WOII te beschermen. Wij sluiten hierbij aan bij het landelijke project van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Bescherming dropzones WOII.

De Romeinse Limes is genomineerd als Unesco Werelderfgoed. Dit jaar wordt duidelijk of de aanwijzing ook daadwerkelijk plaatsvindt. We onderzoeken wat dit betekent voor het Romeins erfgoed in onze gemeente, zoals bijvoorbeeld het aquaduct.

Stand van zaken Najaarsnota

We zijn nog niet toegekomen aan de verdere aanwijzing van gemeentelijke monumenten in Millingen aan de Rijn. Dit komt doordat er wederom wijzigingen in de personele bezetting zijn geweest. Het aanwijzen van monumenten in Millingen aan de Rijn pakken we volgend jaar op.

We ontvangen via de algemene uitkering een bijdrage van 25.000 voor het ontwikkelen van een Kerkervisie. Gezien de actuele problematiek in onze gemeente maken we dit jaar nog een start om een Kerkervisie op te stellen. Daarvoor gaan wij in gesprek met lokale partijen: eigenaren, kerkgenootschappen, inwoners, erfgoedorganisaties en (in een later stadium) mogelijke initiatiefnemers. Met de kerkervisie brengen we de verschillende belangen van de betrokken partijen in beeld, verkennen we toekomstplannen en mogelijkheden en maken we principeafspraken en/of keuzes voor de toekomst. We ontwikkelen samen een duurzaam toekomstperspectief voor de kerkgebouwen. Ook het 'Accommodatiebeleid fase 2' zal waar mogelijk kerkgebouwen meenemen in het slim combineren van voorzieningen voor het verbeteren van de leefbaarheid in de dorpen.

We verkennen of onze huidige beleidsinstrumenten het mogelijk maken de landingsplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog te beschermen en of de in 2016 ingevoerde Erfgoedwet hier mogelijkheden voor biedt. Daarnaast sluiten we aan bij het landelijke project van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Bescherming dropzones WOII. We wachten de reactie en besluitvorming medio oktober van de Tweede Kamer op de Kamerbrief van de minister af. Afhankelijk hiervan zal blijken of we uitvoering kunnen geven aan de motie om de landingsplaatsen uit de WOII te beschermen.

De Romeinse Limes is genomineerd als UNESCO Werelderfgoed binnen het cluster The Frontiers

of the Roman Empire. Het uitreiken van het landelijke nominatiedossier aan minister Van Engelshoven is uitgesteld. Volgend jaar wordt duidelijk of de nominatie positief wordt beoordeeld. We onderzoeken wat de aanwijzing betekent voor het Romeinse erfgoed in onze gemeente.

2.3.4 We maken het landschap mooier en beter bereikbaar.

We voeren het Plan van Aanpak Regie op Wandelen uit. We brengen alle basisscholen en natuurorganisaties bij elkaar om natuurprojecten op te nemen in het lespakket. Bij de scholen zelf leggen we verschillende groene lesplekken aan of breiden deze uit.

Indien er zich mogelijkheden voordoen zoals genoemd in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP), dan zullen wij daarop insprijnen. Onze aandacht ligt hierbij op die projecten, op het gebied van toerisme en recreatie.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We hebben een gebruiksovereenkomst gesloten met het waterschap waardoor wandelaars over de schouwpaden langs A-watgangen mogen wandelen. We gaan nog bordjes met regels (bijvoorbeeld honden aan de lijn) plaatsen en enkele loopplanken.

We hebben een inventarisatie gehouden van alle bankjes in het buitengebied en gekeken waar er nog bankjes voor wandelaars ontbreken. Die zullen we dit jaar plaatsen.

Er zijn weer 2 nieuwe dorpsommetjes af, deze keer in de kern Berg en Dal.

Stand van zaken Najaarsnota

De eisen die het waterschap stelt aan de genoemde loopplanken zijn dermate zwaar, dat het uiteindelijk 4 bruggetjes zijn geworden. De omgevings- en watervergunning is verkregen en de opdracht is verstrekt. Dit najaar maken en plaatsen we de 4 bruggetjes. Daarna zullen we de bordjes plaatsen.

21 van de geplande 22 geplande nieuwe bankjes staan er, ondanks discussies die soms ontstonden over de precieze locatie of de kijkrichting. Natuurmonumenten wil geen bankje bij de St Jansberg. We zijn nu met een andere partij in gesprek over een andere locatie richting de Grafwegen.

Er is weer een nieuw dorpsommetje af, ditmaal voor Kekerdorp. Ook andere dorpen gaan hiermee aan de slag.

We treffen verdere voorbereidingen om in 2020 Wandelgemeente van het Jaar te worden. Het in kaart brengen van beheer en onderhoud van alle routes in onze gemeente vordert.

2.3.5 Wij houden groenvoorzieningen op peil.

De contracten voor groenonderhoud zijn vorig jaar opnieuw aanbesteed. In principe ligt daarmee vast dat we de aankomende drie jaar dezelfde kwaliteit behouden. Bepaalde gebieden in Leuth zijn grijs en sober ingericht. Daarom staat vergroening van Leuth ter voorbereiding op de agenda. In 2020 gaat de schop in de grond. Daarnaast vernieuwt de gemeente enkele oude en vervallen bomenlanen. Daarmee zetten we in op behoud van waardevolle boomstructuren op de lange termijn.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het groenonderhoud verloopt volgens contract. De aannemer (DAR) onderhoudt het openbaar groen op A-kwaliteit. In combinatie met regelmatig vegen en onkruidbeheer op verharding levert dit een verzorgd straatbeeld op.

In 2018 heeft de eerste grootschalige verjonging van een laanstructuur plaatsgevonden. Aan de Cranenburgsestraat en Molenweg in Groesbeek zijn 60 oude bomen door jonge bomen vervangen. Daarmee is ingezet op behoud van deze laanstructuur.

Het project voor het vergroenen van Leuth pakken wij gezamenlijk op met een werkgroep vanuit de dorpsagenda. De werkgroep heeft ook geconstateerd dat hun dorp vrij stenig is en dat er voldoende kansen zijn om hun dorp groener in te richten. In 2019 maken wij met de werkgroep

plannen. In 2020 willen wij de plannen realiseren.

Stand van zaken Najaarsnota

Het groenonderhoud verloopt volgens afspraak. De voorgeschreven kwaliteit wordt over het algemeen geleverd. Eind 2019 zetten wij een contract voor het maaien van bermen opnieuw in de markt.

Het vervangen van dode planten en bomen is in voorbereiding. Door de extreme hitte en langdurige droogte moeten wij dit jaar meer bomen en planten vervangen. Eind 2019 en begin 2020 vindt de aanplant plaats.

Het vergroenen van Leuth is in voorbereiding. Een werkgroep vanuit de dorpsagenda heeft hierin een actieve rol.

2.3.6 Lokaal nieuws willen we betaalbaar en lokaal brengen.

De raad heeft besloten om de subsidie aan de lokale omroep te verlagen van € 34.000 in 2016 naar € 22.500 in 2020. Voor 2018 is nog eenmalig het subsidiebedrag met € 11.800 verhoogd. Vanaf 2019 zou de begroting sluitend zijn. Onlangs heeft de lokale omroep een bijgestelde meerjarenbegroting overlegd. Daaruit blijkt dat er sprake is van verder teruglopende reclame inkomsten. Door de lokale omroep is een verzoek ingediend om de jaarlijkse subsidie te verhogen naar € 45.000 per jaar. Op dit moment zijn we hierover nog in overleg. We komen hier op terug bij de raad. Ook het kijk- en luisteronderzoek wordt daarbij betrokken. Daarom ramen we deze ontwikkeling voorlopig op 'pm'.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De gemeenteraad heeft op 13 december 2018 besloten de lokale omroep voor een periode van 5 jaar extra te subsidiëren voor een totaalbedrag van € 42.500,- per jaar. Voorwaarde daarbij is dat de lokale omroep haar inkomsten weet te verhogen tot de helft van de totale uitgaven.

Stand van zaken Najaarsnota

Met de omroep vindt regelmatig overleg plaats over de te behalen resultaten: vergroten van eigen inkomsten, verbreding van het aanbod, verbreding van de doelgroep en het bereik in de hele gemeente.

2.3.7 We onderzoeken hoe we in de hele gemeente snelle en betrouwbare internetverbindingen kunnen aanleggen.

Snelle en betrouwbare internetverbindingen worden steeds belangrijker voor bedrijven en inwoners. Daarom bekijken we hoe we er (samen met marktpartijen) voor kunnen zorgen dat er in de hele gemeente snelle en betrouwbare internetverbindingen zijn.

Op dit moment zijn we in gesprek met een aantal netwerkaanbieders die graag in onze gemeente snel internet willen aanleggen. Dit zijn alle adressen in het buitengebied waar geen glasvezel en/of coax ligt. De bedoeling is dat in 2019 gestart wordt met de feitelijke aanleg en in 2020 wordt afgerond.

Geïnteresseerde bedrijven hebben aangegeven reeds in 2018 te willen starten met een vraagbundelingstraject. Eind 2018 wordt aan de raad een aanpassing voorgesteld van de Legesverordening en de Verordening Werkzaamheden Kabels en Leidingen, waardoor wij verwachten betere voorwaarden te scheppen voor de bedrijven die het netwerk moeten gaan aanleggen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op dit moment is al meer dan de helft van het nieuwe glasvezelnetwerk aangelegd. Voor één POPstation (totaal 3 stuks) moet de aannemer nog overeenstemming bereiken met de grondeigenaar. Ondertussen worden de huisaansluitingen gemaakt. Binnenkort starten we ook met de oplevering van de sleuven in de bermen en het straatwerk.

De verwachting is dat alle werkzaamheden medio mei zijn afgerond, zodat er nog voor de zomervakantie signaal op de kabel staat.

De landschappelijke inpassing van de POPstations volgt in het najaar.

De raad heeft in april de subsidieverordening voor glasvezel in het buitengebied vastgesteld. Daarna kunnen de deelnemers subsidie aanvragen. We verwachten dat ongeveer 50% zal

aansluiten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het graafwerk in de openbare gronden is gereed. Men is nu bezig om de glasvezel af te monteren in de woningen. Dit loopt voorspoedig. Dat merken wij aan het aantal subsidieaanvragen dat nu binnenkomt. De aannemer denkt nog enkele weken werk te hebben totdat alle aangemelde adressen zijn aangesloten.

2.4.1 We werken aan een duurzame gemeente door te werken aan energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

De laatste jaren zetten we stappen vooruit op gebied van energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. We gaan door met successen zoals het Loket Duurzaam Wonen Plus en de stimuleringsregelingen.

Aan de hand van het green destinations program en de uitbreiding en aanscherping van het energieconvenant gaan we in gesprek met onze ondernemers om verder te verduurzamen.

Daarnaast blijven we ook veelbelovende initiatieven van bijvoorbeeld sportverenigingen, woningbouwcorporaties, scholen, musea en uiteraard inwoners ondersteunen. Dit doen we onder andere door beschikbaar stellen van energiescans. Zelf nemen we ook initiatief. Zo blijven we werken aan een netwerk van laadpalen voor elektrische auto's en vervangen we de huidige straatverlichting door LED-verlichting. Ook zijn we samen met onze inwoners en gemeenteraad op zoek naar waar we welke mogelijkheden zien om binnen onze gemeente duurzame energie op te wekken.

Het gasloos bouwen is verplicht vanaf 1 juli 2018. Ook gaan we woningen van het aardgas af halen. Hiervoor stellen we een warmtevisie op.

We gaan dus in de volle breedte aan de slag. Dit moeten we ook om onze doelstellingen te kunnen halen. Tot nu toe werken we vanuit de Energievisie, deze doet zijn werk naar behoren. Echter, als we onze doelen willen halen, is het belangrijk om de Energievisie uit te breiden naar een document dat de volledige breedte van duurzaamheid beslaat. We stellen daarom een duurzaamheidsactieplan vast. Een duurzaamheidsactieplan biedt de mogelijkheid om onze acties integraal op te pakken en te organiseren.

Verduurzamen is een enorme opgave. Het beslaat elk domein, het kost tijd, het kost geld, we kunnen het niet alleen. We moeten dus op zoek naar mogelijkheden om gezamenlijk slagen te maken. Dat betekent dat we ook moeten zoeken naar mogelijkheden om op hoger schaalniveau oplossingen te vinden. Hierbij gaat het zowel om maatregelen als om financiering. Voor financiering kijken we ook naar andere (private) investeerders. Op regionaal niveau spelen we een actieve rol om zelf zoveel mogelijk aan het stuur te blijven zitten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het actieplan Duurzaamheid is vastgesteld. Dit geeft de benodigde houvast om gestructureerd aan duurzaamheid te kunnen werken. Om het capaciteitsgebrek ook op te lossen heeft de Raad structurele uitbreiding op gebied van duurzaamheid mogelijk gemaakt.

De ontwikkeling van de ruimtelijke visie duurzame energie (kansenkaart) zit in de eindfase. Vooruitlopend op de vaststelling, zijn er diverse initiatieven van grondeigenaren en projectontwikkelaars die onze aandacht vragen. Hier gaan we mee aan de slag.

In opdracht van het Rijk wordt er gewerkt aan een Regionale Energie Strategie (RES). Hierin moeten wij als regio tot een akkoord komen over de ruimtelijke inpassingen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur.

Voor nieuwbouw is gasloos bouwen verplicht vanaf 1 juli 2018. In onze gemeente zijn ook al verschillende initiatieven van burgers, woningcorporaties en/of VVE's om bestaande woningen van het aardgas af te krijgen. Wij ondersteunen deze initiatieven. Ook zijn we begonnen met het opstellen van de verplichte Warmtevisie. Hierin brengen we de uitgangssituatie voor Berg en Dal in beeld en laten we zien hoe woningeigenaren zich zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op een

CO2-neutrale toekomst.

Vorig jaar zijn we begonnen met het Green Destinations Program. Momenteel kijken we hoe we hier een goed vervolg aan kunnen geven.

Hoewel er regelmatig gecommuniceerd werd over duurzaamheid, zat er geen gestructureerde communicatiestrategie achter. Dit blijkt door de Regionale Energie Strategie, het aardgasvrij maken van bestaande woningen en de warmtevisie steeds noodzakelijker. Samen met de afdeling communicatie werken we hieraan.

Uiteraard gaan we ook door met successen zoals het Loket Duurzaam Wonen Plus, de stimuleringsregelingen, het uitrollen van een netwerk van laadpalen voor elektrische auto's. Daarnaast vervangen we de huidige straatverlichting door LED-verlichting.

Stand van zaken Najaarsnota

De Ruimtelijke Visie Duurzame Energie (RVDE) is opgesteld, ter inzage gelegd en aan de Raad ter vaststelling voorgelegd. Eind dit jaar kan de Raad deze definitief vaststellen. Daarna kunnen we de gesprekken met een twintigtal initiatiefnemers voortzetten om te bepalen of en welke initiatieven daadwerkelijk kunnen leiden tot zonneparken op land en op water.

Daarnaast is verder ingezet op het leveren van input in de Regionale Energie Strategie (RES). Berg en Dal wil haar bijdrage leveren, maar zet in op het zelf kunnen bepalen waar en hoeveel. In 2020 zal dit moeten leiden tot een regionaal concept-bod en uiteindelijk tot een definitief bod.

Als voorloper op de definitieve transitievisie warmte, is een startnotitie Warmte opgesteld. Hiermee is duidelijk geworden welke mogelijkheden er in Berg en Dal zijn om wijken in de toekomst van warmte te voorzien.

In 2020 bouwen we hierop voort en gaan we leren of en hoe we inwoners meekrijgen om vrijwillig over te stappen op alternatieven voor gas. Hiervoor gaan we samen met woningcorporatie Oosterpoort aan de slag.

Door krapte op de arbeidsmarkt is pas begin november een extra medewerkster in dienst gekomen. Tot die tijd is dit opgevuld met inhuur. Door de beperkte capaciteit en extra inspanningen op de Ruimtelijke Visie Duurzame Energie, zijn nog niet alle acties uit het Actieplan Duurzaamheid opgepakt. Begin 2020 maken we de stand van zaken op.

2.4.2 We geven zelf het goede voorbeeld en stimuleren onze inwoners, bedrijven en instellingen om te verduurzamen.

We willen ieder jaar 3 tot 5% minder CO₂ (kooldioxide) uitstoten en zoeken bedrijven en instellingen die met ons meedoen. Binnen 7 jaar is 50% tot 80% van alle elektriciteit die de gemeente zelf gebruikt duurzaam opgewekt in onze regio. Wat we nog niet regionaal duurzaam opwekken en nog moeten kopen, mag vanaf 2018 alleen nog maar Nederlandse groene stroom zijn. We zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de resultaten beter te integreren in de bedrijfsvoering, beter te monitoren en gestructureerd te rapporteren. Deelname aan de CO₂-prestatieladder is hiervoor een van de instrumenten. Uiteraard gaat dit ook onderdeel uitmaken van het duurzaamheidsactieplan.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We gaan verder met het verduurzamen van ons eigen vastgoed en ons wagenpark. Zo komen er dit jaar nog zonnepanelen op sporthal de Duffelt. Het gemeentehuis, sporthal Heuvelland en zwembad De Lubert zijn al voorzien van zonnepanelen. Ook gaan we Den Ienloop in Millingen aan de Rijn verduurzamen. Verder schakelen we zoveel mogelijk over op elektrische auto's.

We kopen alleen nog maar Nederlandse groene stroom in. Om een beter inzicht te krijgen in ons gebruik maken we meer werk van de Milieubarometer. Die kunnen we prima gebruiken als input voor de CO₂-prestatieladder (een CO₂-managementsysteem). Daar gaan we dit jaar ook mee starten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het verduurzamen van ons vastgoed en het verduurzamen van ons wagenpark ligt op schema. Op ons gemeentehuis ligt het maximaal aantal zonnepanelen, de daken van ons zwembad de Lubert en gemeentewerf zijn beschikbaar gesteld voor zonnepanelenprojecten voor een lokale energiecoöperatie. Daarnaast zijn er twee elektrische auto's aangeschaft voor de BOA's en de buitendienst.

Ook duurzaam inkopen is versterkt. Hierdoor nemen we bij elk inkooptraject duurzaamheid serieus mee in de afwegingen.

Tot slot zijn we gestart met het verkennen van de meerwaarde van de CO2-prestatieladder voor onze gemeente.

2.4.3 We stimuleren het verminderen van de hoeveelheid restafval.

De hoeveelheid restafval in 2015 per inwoner in de voormalige gemeente Ubbergen was 190 kg. In de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen was dit 70 kg per inwoner. Vanaf 2017 wordt in de hele gemeente op dezelfde wijze afval opgehaald. Over 2017 is de hoeveelheid restafval per inwoner nog iets hoger dan het streven van 70 kg restafval per inwoner.

We proberen deze hoeveelheden nog verder terug te brengen, bijvoorbeeld door gescheiden inzameling en verwerking van luiers en incontinentiemateriaal. Besluitvorming zal naar verwachting gedurende 2019 plaatsvinden. Bestaande faciliteiten zoals de regionale milieustraten worden waar mogelijk nog verder verbeterd.

Ook besteden we meer aandacht aan communicatie en educatie, en het beperken van zwerfafval.

We ondersteunen initiatieven, die ertoe leiden dat afval steeds meer als grondstof wordt gebruikt (circulaire economie).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er komt een voorstel aan de raad voor optimalisaties in het afvalbeleid. Daarin stellen we voor de service op restafval te verlagen door minder vaak (vier-wekelijks) te gaan inzamelen, mits de luierinzameling geregeld is. Hiermee stimuleren we verdergaande afvalscheiding. Ook stellen we voor de milieustratservice in stand te laten ondanks hogere kosten. We bezien de papierinzameling en de rol die sportverenigingen hierin spelen.

Zodra de ARN in staat is om luiers en incontinentiemateriaal gescheiden in te zamelen en te verwerken volgt een voorstel ter besluitvorming.

Op het gebied van zwerfafval zoeken we samenwerking met de provincie voor de bermen langs provinciale wegen, en met Rijkswaterstaat voor de oevergebieden. En natuurlijk blijven we 'Wijkhelden' promoten.

Stand van zaken Najaarsnota

Het voorstel met optimalisaties in het afvalbeleid is door de discussie over oud papier nog niet behandeld in de raad. Bovendien moet de techniek voor gescheiden verwerking van luiers en incontinentiemateriaal nog verder geoptimaliseerd worden voordat een start gemaakt kan worden met gescheiden inzamelen en verwerken. Het verlagen van de inzamelfrequentie restafval is daar aan gekoppeld.

Op het gebied van zwerfafval is de samenwerking met de provincie gestart.

2.4.4 We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering.

We zoeken een oplossing voor de wateroverlast in de kernen Beek en Breedeweg. Uitvoering van deze oplossing staat gepland in de periode 2018-2020. We moedigen inwoners aan om bij de inrichting van hun tuin rekening te houden met extremere weersomstandigheden.

Bijvoorbeeld regenwater niet meer via het riool afvoeren, ook wel afkoppelen genoemd en meer groen en minder tegels, zodat het water in de bodem kan zakken. We gaan samen met bijvoorbeeld Waterschap nieuwe methodes zoeken om de effecten van bijzonder harde regenbuien beter in de vingers te krijgen. De wijk Groesbeek Noord vormt hierbij een proeflocatie. We stellen samen met de gemeentes in de regio een plan op om in de toekomst overlast van klimaatverandering (te nat, te droog, te warm) zo veel mogelijk te voorkomen (Regionale Adaptatie Strategie, RAS). In dit RAS komen dus zaken aan de orde als hittestress en wateroverlast.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor Beek zijn we bezig met een studie waarin we maatregelen zoeken tegen wateroverlast. Het rioleringsstelsel en de 'water werkt' gootjes en beken zijn hierin meegenomen. Ook hebben we contacten met Staatsbosbeheer en 't Geldersch Landschap over de afspoeling vanaf de stuwwal.

In Breedeweg zijn we in gesprek met de landeigenaren op de helling en inwoners in de stedelijke kern. Verschillende alternatieven voor een waterberging ten westen van de kern zijn samen met het waterschap in beeld gebracht.

Het is inmiddels duidelijk dat er vele werkvelden zijn, vele stakeholders en dat een enkelvoudige oplossing niet voorhanden is. Wij schrijven hiervoor een procesplan waarin we de rollen van het waterschap, de provincie en gemeente omschrijven. Ook onze inwoners, inclusief landeigenaren, spelen een belangrijke rol. Op 27 mei is er een bewonersavond gehouden. Op 12 juni is de Deltacommissaris op bezoek geweest. Wij hebben geprobeerd om Breedeweg (en ook Beek) onder de aandacht te krijgen, zodat we bij een volgende Rijkstranche 'wateroverlast' ook financiële middelen toegewezen krijgen.

De proef met Groesbeek Noord is nog niet helemaal afgerond. De ontwikkeling van de benodigde software nam meer tijd in beslag. We hebben nu wel de huidige situatie in beeld en weten welke kwetsbare locaties we nog hebben als het gaat om wateroverlast.

De Regionale Adaptatie Strategie (RAS) is ondertekend in april. De RAS wordt dit najaar uitgewerkt in een uitvoerings- en investeringsprogramma.

Stand van zaken Najaarsnota

Het gebiedsproces om de wateroverlast in Breedeweg te verminderen loopt. Het procesplan is afgerond. De studie naar de waterstromen, overlastlocaties en bestaande infrastructuur is vrijwel afgerond. We gaan nu met het waterschap en andere belanghebbenden aan de slag om betaalbare oplossingsrichtingen te formuleren en een besluit te nemen over kostenverdeling.

De Regionale Adaptatie Strategie (RAS) is vastgesteld. Daarna zijn de verschillende partijen gestart met het proces om een Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP) te maken. Hiervoor wordt een Plan van Aanpak opgesteld. Bij de deelnemende gemeenten en het waterschap is geïventariseerd welke thema's volgens hen regionaal moeten worden opgepakt en welke lokaal en welke thema's prioriteit hebben en welke minder. De uitkomsten hiervan gebruiken we bij het opstellen van het RUP.

In de kern Breedeweg (Groesbeek) verspreiden we periodiek een nieuwsbrief onder geïnteresseerden, waarin we aangeven wat we gedaan hebben, waar we mee bezig zijn en wat inwoners zelf kunnen doen.

2.4.5 Wij nemen maatregelen om wateroverlast te voorkomen.

Op diverse plekken hebben inwoners overlast van water door hevige regenbuien. De overlast bestaat uit hinder en schade aan privé en gemeentelijke eigendommen. Vooral Breedeweg, Beek, het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting zijn plekken die hiermee regelmatig te maken hebben. Daarom start de gemeente aankomend jaar met een aantal voorbereidingen en realisaties:

Breedeweg.

- Door extreme regenval is de parkeerplaats Wilgstraat-Kruksebaan al twee keer ondergelopen met bijna een meter water. Wij hebben een oplossing bedacht voor het traject Knapheideweg richting buurtsuper. Deze is eind 2018 doorgerekend. Uitvoering staat voor de winter van 2018-2019 op de planning.
- Aan de knapheideweg zoekt Waterschap Rivierenland ruimte voor een extra wateropvang. Deze moet het water vanaf "Klein Amerika" opvangen en afvoeren naar de retentievoorziening aan de Knapheideweg- Zandbaan/Hemeltje. Dit doen we samen met Waterschap Rivierenland. Ieder heeft een aandeel van 50% in de kosten.
- Tot slot gaan we vanaf de Parachutistenstraat tot aan de waterzuivering in de Bruuk het transportriool vergroten om de wateroverlast te verminderen. In 2019 starten wij met de voorbereidingen. Een jaar later gaat dit werk in uitvoering.

Beek

- In 2019 staat de voorbereiding en aanleg van "watersnelwegen" op de planning. Het

water uit het Keteldal kunnen we relatief eenvoudig via de Lindenstraat afvoeren naar de groene ruimte tussen de huizen en de N325. Hiervoor moeten we aanpassingen maken in het straatprofiel. Het water uit het Filosofendal kunnen we afvoeren via het tracé Waterstraat, Bongerdstraat, Colonel Ekmanstraat en Reigerstraat.

- De stuwwal droogt langzaam uit. In het Keteldal bestaat de mogelijkheid om water op te vangen en te laten infiltreren in de bodem. Overeenkomsten met grondeigenaren zijn hiervoor noodzakelijk. Deze moeten voor 2021 gesloten zijn, want dan staat uitvoerig op de agenda.
- In 2019 starten we met voorbereiding en uitvoering van “water werkt”. Dit is een vierjarig traject. Er is al een plan gemaakt om alle gemetselde natuurstenen goten voor verval te behoeden. Voor de watervoerende functie is dit systeem essentieel.
- 20 jaar geleden zijn de natuurlijke beken in Beek en Ubbergen weer zichtbaar gemaakt. Dit is destijds met veel subsidie aangelegd. De totale kosten waren toen 2 miljoen gulden. Het systeem raakt in verval. In 2019 starten we met herstel van metselwerk en watergoten. Het project zal enige jaren duren.

Centrum Groesbeek

- Het gaat om het riool tussen Dries-Stekkenberg en Burgemeester Ottenhofstraat/Margrietstraat tot aan de Molenweg/Dorpsstraat. We willen dit gedeelte af gaan koppelen, zodat het water kan infiltreren in de grond. Daarvoor willen we infiltratieriolen aanleggen en de bestaande riolering vervangen.
- Ook gaan we de duiker onder de oude Jan Linders (Burgemeester Ottenhofstraat) vergroten.

Heilig Landstichting

- Bij hevige regenval ontstaat wateroverlast op het laagste punt (Andreaslaan). De oorzaak hiervan is dat te veel hemelwater op de riolering komt, waardoor vervuild water overstort op straat (er zijn daar geen sloten). Omdat de openbare wegen al voor 90% zijn afgekoppeld biedt dit ook geen uitkomst meer. Het probleem is op te lossen door alle daken in Heilig Landstichting af te koppelen en water te infiltreren in de tuinen. De looptijd van dit project is 10 jaar.

Naast deze nieuwe werken, gaat ook het reguliere onderhoud door. Dit bestaat uit diverse reconstructies van riool en wegen. Ook bij deze werken is aandacht voor overlast door water. Daar waar mogelijk maken we werk met werk.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Breedeweg

- De omvang van de maatregel voor de parkeerplaats Wilgstraat-Kruksebaan hangt af van de hoeveelheid water die we aan de westzijde van Breedeweg kunnen opvangen. Daarnaast dragen de aangesloten verhardingen en schuren mogelijk direct bij aan de overlast. Er is eerst ingezet op het in beeld brengen van alternatieve bergingslocaties en de eventuele grondaankoop voor de realisatie ervan. De maatregel is daarom nog niet uitgevoerd. Naar verwachting hebben we in het najaar van 2019 een totaalpakket aan maatregelen, voor de hele kern Breedeweg.
- Samen met Waterschap Rivierenland is gekeken naar verschillende bergingslocaties. Op dit moment voeren we gesprekken met de grondeigenaren. Er is nog geen definitieve locatie gevonden voor uitbreiding van de retentie. De huidige retentie van het waterschap is inmiddels wel vergroot.
- Vergroting van het transportriool is nog niet in voorbereiding. Samen met het waterschap is besloten om eerst het geheel van de aanvoer naar de zuivering in Breedeweg te beschouwen en een periode de aanvoer te meten in het transportriool. Op basis daarvan bekijken we welke maatregelen noodzakelijk zijn.

Beek

- Zowel de boven- als ondergrond (rioleringsstelsel) bekijken we op dit moment in samenhang. Dit doen we in een modelstudie waarbij verschillende neerslaggebeurtenissen op het systeem losgelaten worden. Daarnaast is de praktische uitvoerbaarheid van maatregelen aan wegen en verhardingen voor de ‘watersnelwegen’ onderzocht. Dit samen geeft een beeld van de opgave die er ligt in Beek en Ubbergen. Het idee is om dit samen

met de inwoners in maatregelen te vertalen.

- We gaan in gesprek met grondeigenaren in het Keteldal.
- We zijn nog niet begonnen met de uitvoering van de renovatie van 'water werkt'. Op dit moment zijn we nog bezig met de materiaalkeuze voor de renovatie van de gootjes. De nieuwe modelberekening voor de kernen Beek en Ubbergen kan ook nog invloed kunnen hebben op de capaciteit van de gootjes (indien nodig vergroten). Zo gauw we meer weten hierover komen we met een voorstel.

Centrum Groesbeek

- De riolering in de Dries en Stekkenberg is vervangen. De wegen zijn hierbij afgekoppeld; het hemelwater infiltreert nu in de bodem. De voorbereiding van de vervanging van het riool in de burgemeester Ottenhofstraat staat gepland voor 2021.

Heilig Landstichting

- Naar verwachting komt Heilig Landstichting voor een groot gedeelte in een grondwaterbeschermingsgebied te liggen. Door aangescherpte provinciale regelgeving voor infiltratie in grondwaterbeschermingsgebieden, is het op dit moment onzeker of hemelwater van woningen direct geloosd mag worden in de bodem. Komende jaren zoeken we daarom naar de best passende alternatieve maatregel om Heilig Landstichting beter te beschermen tegen wateroverlast.

Stand van zaken Najaarsnota

Breedeweg: zie bij 'We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering'.

Beek: in Berg en Dal zijn maatregelen genomen om afspoeling van de Oude Kleefsebaan de helling af te voorkomen. Ook pakken we de afspoeling van het Wylerbergpark dit jaar aan.

Heilig Landstichting: de voortgang hiervan hangt af van de plan- en besluitvorming rond de grondwaterbeschermingsgebieden. Dit najaar verwachten we hierover de Milieu Effect Rapportage van de provincie.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting	Mutaties	Begroting
	2018	2019 Primair	2019 na VJN	t/m NJN	2019 na NJN
Lasten	-21.844	-21.487	-23.086	-725	-23.811
Baten	10.046	8.855	9.071	166	9.237
Totaal programma	-11.798	-12.632	-14.015	-559	-14.574

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2019](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2019	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:</i>			
1e begrotingswijziging	1-nov-18	-57	-
Aangenomen amendementen tijdens begrotingsbehandeling	1-nov-18	-50	-
Extra budget subsidie energiebesparende maatregelen woningen	27-sep-18	-500	-
Extra budget Stimuleringslening duurzame maatregelen non-profit	8-nov-18	1	-
Extra budget Duurzaamheidslening particulieren	8-nov-18	-	-
Behoud Lokale omroep Berg en Dal	13-dec-18	-18	-
Actieplan Duurzaamheid 2019-2033	31-jan-19	-160	-
Kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/Nieuweweg	14-mrt-19	-77	-
Herstel betonnen perronvloeren zwembad de Lubert	25-apr-19	-	-130
Voorjaarsnota 2019	4-jul-19	-522	-150
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-1.383	-280

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1. Herstel betonnen perronvloeren zwembad de Lubert	25-apr-19	-	-130
1.2. Herinrichting Kerkstraat Groesbeek	13-jun-19	-	-65
1.3. Jaarstukken 2018	4-jul-19	-368	-
1.4. Onderzoeksvragen mobiliteit centrum Groesbeek	4-jul-19	-27	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1. Kapitaallasten		159	-
2.2. Onderhoud Spoorkuil		-8	-
2.3. Herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn		-16	-
2.4. Subsidie attributen DVSG		-11	-
2.5. Riolering			
- aanpassing diverse budgetten		-40	-
- dotatie voorziening riolering		40	-
2.6. Bijdrage GGD		-15	-
2.7. Realiseren speelgelegenheid Kerkstraat Groesbeek			
- kosten realiseren speelgelegenheid		-58	-
- bijdrage realisatie speelgelegenheid		58	-
2.8. Gladheidsbestrijding		-19	-
2.9. Afval		-99	-

2.10. Bommenregeling	-58	-
2.11. Formateur Lokaal Sportakkoord	-15	-
2.12. Kerkenvisie	-25	-
2.13 Onderhoud speeltuinen	-71	-
Administratieve overboeking	3	-
Afrondingsverschillen	11	-
Totaal overige Najaarsnota	-559	-195

Totaal mutaties programma 2	-1.942	-475

1.1 Herstel betonnen perronvloeren zwembad de Lubert

In april heeft de raad een krediet van € 130.000 beschikbaar gesteld om de constructieve veiligheid van de betonnen vloeren rondom het wedstrijdbad van zwembad de Lubert te herstellen. De jaarlijkse kapitaallasten van deze investering zijn verwerkt in de begroting 2020.

1.2 Herinrichting Kerkstraat Groesbeek

In juni heeft de raad een aanvullend krediet van € 65.000 beschikbaar gesteld voor vervanging van de riolering in de Kerkstraat - Bosstraat. De jaarlijkse kapitaallasten van deze investering zijn verwerkt in de begroting 2020.

1.3 Jaarstukken 2018

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor studies voor diverse fietspaden (€ 96.000), verzelfstandiging BVC'12 (€ 75.000), ontvangplicht bagger A-watgangen (€ 85.000), uitvoeringskosten subsidieregeling energiebesparende maatregelen (€ 13.000), subsidie energiebesparende maatregelen (€ 68.000) en harmonisatie van het accommodatiebeleid (€ 31.000) over te hevelen naar 2019. Deze budgetoverheveling is deels gedekt uit de algemene reserve (€ 31.000) en deels uit de reserve lopende projecten (€ 337.000). Zie ook programma Ons geld (1.3).

1.4 Onderzoeksvragen mobiliteit centrum Groesbeek

In juli heeft de raad besloten om € 26.500 beschikbaar te stellen voor verder onderzoek naar de mobiliteit in het centrum van Groesbeek. Deze kosten dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (1.4).

2.1 Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn bijgesteld volgens de werkelijke stand van de Staat vaste activa per 1 januari 2019. Dit leidt voor dit programma tot een voordeel van € 159.000.

2.2 Onderhoud Spoorkuil

Voor het onderhoud van de Spoorkuil hebben we de samenwerking gezocht met Staatsbosbeheer. Dit najaar gaan we het opschot op de zuidhelling van het westelijk baanvak Spoorkuil verwijderen. De kosten hiervan zijn € 7.500. In de begroting 2020 is voor het onderhoud van de Spoorkuil jaarlijks € 5.000 opgenomen.

2.3 Herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn

Het college heeft ingestemd met de herinrichting van de Molenkolk in Millingen aan de Rijn. Hierover is de gemeenteraad met een informatienota geïnformeerd. De eenmalige kosten

voor de herinrichting zijn € 16.000. Deze kosten dekken we ten laste van de post onvoorzien (zie ook Ons geld 2.1).

2.4 Subsidie sportattributen DVSG

DVSG komt in aanmerking voor een subsidie van € 10.500 voor een hekwerk en ballenvanger. Deze subsidie dekken we ten laste van de reserve attributen sportcomplexen. Zie ook programma Ons geld (2.2).

2.5 Riolering

Om stankoverlast te voorkomen moeten we de bij voormalige waterzuivering Heikant regelmatig het rioolslib verwijderen. We verwachten hiervoor in 2019 € 25.000 extra kosten. In de begroting 2020 zijn deze extra lasten al opgenomen. Ook zijn de kosten voor rioolinspecties in Beek hoger (€ 50.000) door vervuiling (veel zand) van het rioolstelsel. We hebben ook hogere kosten voor het realiseren van huisaansluitingen (€ 22.000). Daarnaast is de opbrengst rioolheffing € 55.000 hoger. Omdat de voorziening egalisatie riolering met hetzelfde bedrag wijzigt (per saldo € 40.000), hebben bovenstaande mutaties geen invloed op het begrotingssaldo.

2.6 Bijdrage GGD

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 van de GGD is besloten om de algemene reserve van de GGD aan te vullen tot 70% van het weerstandsvermogen. Voor Berg en Dal betekent dit een extra bijdrage van € 14.667.

2.7 Realiseren speelgelegenheid Kerkstraat Groesbeek

We hebben een inwonersinitiatief ondersteund voor het realiseren van een speelgelegenheid aan de Kerkstraat in Groesbeek. De kosten van de realisatie zijn € 57.500. Door de initiatiefnemers is een stichting opgericht. De stichting zorgt, door middel van diverse subsidies, voor een kostendekkende bijdrage voor de realisatie van de speeltuin. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo.

2.8 Gladheidsbestrijding

We hebben in de winter 2018/2019 minder strooibeurten voor de provinciale wegen gehad. Daardoor ontvangen we van de provincie een lagere bijdrage van € 19.000.

2.9 Afval

De DAR heeft een tussenrapportage afgegeven tot en met de maand augustus. Uit deze tussenrapportage blijkt dat we meer afval inzamelen dan in het DVO 2019 was verwacht, zowel huis aan huis als op de milieustraten (€ 118.000 nadelig). De hoeveelheid restafval is wat gedaald, dat uit zich ook in een lagere verkoop van tariefzakken (€ 36.000 nadelig) De hoeveelheid GFT en Plastic+ zijn wat hoger dan verwacht. In totaal stijgen de verwerkingskosten, maar ook de inkomsten aan poorttarief op de milieustraten (€ 25.000 voordelig) En door een toename van de hoeveelheid Plastic+ zal ook de vergoeding die we ontvangen van Nedvang hoger uitvallen (€ 73.000 voordelig). Daarnaast is de opbrengst afvalstoffenheffing € 43.000 lager dan verwacht. Per saldo is dit een nadeel in onze begroting van € 99.000.

2.10 Bommenregeling

Via de algemene uitkering ontvangen we een rijksbijdrage voor ruiming van explosieven bij diverse projecten. Voor de doorbetaling van de rijksbijdrage aan derden of de doorbelasting aan onze gemeentelijke projecten ramen we € 58.000 op dit taakveld. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.11 Formateur Lokaal Sportakkoord

We ontvangen in 2019 via de algemene uitkering een rijksbijdrage van € 15.000 voor het aanstellen van een Formateur lokaal sportakkoord. Op dit programma nemen we ditzelfde

bedrag op als projectkosten. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.12 Kerkervisie

Berg en Dal heeft bijzondere kerken die bepalend zijn voor de identiteit van onze gemeente. Op sommige plekken wordt dit erfgoed bedreigd. Daarom gaan we samen met betrokkenen, inwoners en eigenaren een kerkervisie ontwikkelen. We ramen hiervoor een bedrag van € 25.000. We ontvangen voor de kerkervisie een rijksbijdrage van € 25.000 via de algemene uitkering. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.13 Onderhoud speeltuinen

Bij de jaarrekening 2018 zijn op aandringen van de accountant de onderhoudsvoorzieningen opgeheven. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve. Doordat de onderhoudsvoorzieningen zijn opgeheven betalen we het groot onderhoud van de speeltuinen uit de exploitatie. Daarvoor hebben we voor speeltuinen het bedrag beschikbaar wat we voorheen jaarlijks aan de voorziening toevoegden. Voor de speeltuinen is dit jaar meer groot onderhoud nodig. De extra onderhoudskosten van € 71.000 dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (2.9).

Voor de speeltuinen vormen we bij de jaarrekening 2019 een bestemmingsreserve.

Beleidskaders

Bovengemeentelijke kaders

Gemeentewet

Algemene wet bestuursrecht

Wet veiligheidsregio's

Politiewet

Wet Natuurbescherming

Aanbestedingswet

Bouwstoffenbesluit bodem- en oppervlaktewaterenbescherming

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen

Kaderrichtlijn water

Nationaal bestuursakkoord water

Waterwet

Wet milieubeheer

Gelders Energieakkoord (www.geldersenergieakkoord.nl)

Wegenverkeerswet

Wegenwet

Erfgoedwet

Omgevingswet

Gemeentelijke kaders

Sociaal-maatschappelijke-visie

Nota accommodatiebeleid “ontmoeten en verbinden met accommodaties”

Nota subsidiebeleid

Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal crisisplan Veiligheidsregio VRGZ

Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2015-2018

Visiedoc notitie Kernenbeleid

Beheerplan gemeentelijke gebouwen

Basisvisie groen

Beheerverordening begraafplaatsen

Bomenstructuurplan

Landschapsontwikkelingsplan

Vervangingsplan speelvoorzieningen

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen

Verkeerscirculatieplan

Verkeersbeleidsplan

Mobiliteitsplan

Wegenbeheersplan

Wegenbeleidsplan

Verlichtingsbeheerplan

Verordening geurhinder en veehouderij 2017

Bodemnota en bodemkwaliteitskaart

Woonvisie

Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020

Subsidieverordening Erfgoedprojecten in de kernen gemeente Berg en Dal 2017

Woonvisie Berg en Dal

Verbonden partijen

- Dar N.V.
- Leisurelands
- Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
- Veiligheidsregio Gelderland Zuid
- Vitens N.V.

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pas geboren kind. Maar we regelen meer voor je. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouwafspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

In dit programma wordt duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

Daarnaast wordt in dit programma duidelijk dat de gemeente Berg en Dal ook actief is voor onze inwoners buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. We hebben als gemeente de laatste jaren steeds meer taken gekregen, bijvoorbeeld op het gebied van zorg. Om de taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio.

Maar we werken ook samen met andere gemeenten om de economie in de regio te bevorderen. Een sterke economie in de regio heeft namelijk tot gevolg dat in Berg en Dal de werkgelegenheid groeit.

Ook de woningmarkt houdt zich niet aan de gemeentegrens. Wanneer er te veel woningen in een buurgemeente gebouwd worden, is er een grote kans dat in andere gemeenten huizen leeg komen te staan. Dit willen we niet en daarom maken we samen met de gemeenten in onze regio afspraken over hoeveel woningen elke gemeente mag bouwen.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 3.1 Onze inwoners weten ons te vinden en zijn tevreden over hoe ze worden geholpen.
- 3.2 We hebben een sterke, lokale economie met volop werkgelegenheid. We hebben in 2050 een circulaire economie.
- 3.3 De juiste woning, op de juiste plek, voor de juiste doelgroep.
- 3.4 We willen goede en betaalbare dienstverlening voor onze inwoners. En om dit te kunnen bieden, werken we samen met andere gemeenten.
- 3.5 Toeristen en recreanten bezoeken graag Berg en Dal.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.1 We verbeteren onze dienstverlening en blijven ons hiervoor inzetten.

Hiermee bedoelen we met name het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid, het adequaat reageren op e-mails en een consequente ja, tenzij houding naar inwoners en ondernemers.

In 2019 hebben wij de maatregelen uit het Plan van Aanpak Telefonische Bereikbaarheid uitgevoerd en is de telefonische dienstverlening verbeterd.

We werken volledig met een nieuw Contact Centrum Berg en Dal (CCB). In een goed ingericht CCB is alle informatie over activiteiten van de gemeente beschikbaar voor medewerkers van het CCB.

We brengen de veel voorkomende eenvoudige producten in beeld. Op deze manier kunnen we steeds beter invulling kunnen geven aan de 'eerstelijns' dienstverlening van de gemeente.

Om onze dienstverlening verder te verbeteren onderzoeken we in 2019 de mogelijkheden voor een nieuw gebruiksvriendelijker afsprakensysteem voor de balie burgerzaken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het CCB gebruikt een geautomatiseerd systeem (KCS) om veel voorkomende vragen in beeld te brengen. Vanwege wat technische vertraging met dit systeem is het onduidelijk of het onderzoek naar een nieuw afsprakensysteem nu reëel, haalbaar maar vooral ook verstandig is. We richten ons nu eerst volledig op het op orde krijgen van de basisfaciliteiten van het CCB.

Stand van zaken Najaarsnota

Het KCS werkt inmiddels naar behoren. Het onderzoek naar de mogelijkheden voor een nieuw gebruiksvriendelijker afsprakensysteem is gedaan. Naar aanleiding daarvan gaan we vanaf februari 2020 werken met een nieuw systeem dat meer mogelijkheden biedt.

3.1.2 Regelmatig meten hoe de tevredenheid bij inwoners en bedrijven is over onze dienstverlening.

We organiseren voor een laatste keer een onderzoek naar de telefonische bereikbaarheid van de organisatie. Daarna kunnen we soortgelijke informatie structureel en op elk gewenst moment halen uit de statistieken van het Contact Centrum Berg en Dal.

In 2019 gaan we door met het tevredenheidsonderzoek dat we in 2018 gestart zijn.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het eindrapport van de MKB- vriendelijkste gemeente hebben we heel recent ontvangen. Wij bespreken dat rapport met onze ondernemers.

Stand van zaken Najaarsnota

Een laatste extern onderzoek naar de telefonische bereikbaarheid van de organisatie is niet nodig. Voor het einde van het jaar kunnen we deze informatie halen uit onze eigen statistieken van het Contact Centrum Berg en Dal.

Het rapport MKB- vriendelijkste gemeente is besproken met de besturen van de ondernemersverenigingen. De besturen benadrukken twee verbeterpunten:

- De dienstverlening van de ODRN. Wij nodigen de ODRN uit voor het volgende overleg met de ondernemersverenigingen om te bespreken wat goed gaat en wat beter kan.
- In ons inkoop- een aanbestedingsbeleid hebben we opgenomen dat lokale ondernemers voldoende kansen krijgen bij inkoop. Wij gaan met de ondernemersverenigingen dit beleid evalueren.

3.2.1 We zijn blijvend in gesprek met ondernemers en zorgpartijen.

We hebben een structuur opgezet waarin wij in gesprek zijn met zorgpartijen en ondernemers. Het gesprek voeren we vanuit economisch perspectief.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Wij spreken de zorgpartijen en andere ondernemers periodiek. Bijvoorbeeld door het afleggen van werkbezoeken.

Stand van zaken Najaarsnota

Wij spreken de zorgpartijen en andere ondernemers periodiek. Met zorgpartijen zijn wij periodiek in gesprek. Om bestuurlijke drukte te voorkomen doen we dat niet alleen uit economisch perspectief maar overleggen ook over andere zaken, bijvoorbeeld bouwplannen.

3.2.2 We benutten de kansen van schone technologie voor bedrijvigheid en werkgelegenheid.

We willen bij bedrijven nagaan hoe we ze kunnen helpen om zich voor te bereiden op nieuwe technologische ontwikkelingen. Bijvoorbeeld: het bouwen van gasloze woningen. Wat heeft een bedrijf daarvoor nodig? Is het nodig dat er meer samengewerkt wordt met onderwijsinstellingen? Is het aanbod op de arbeidsmarkt goed (kwalitatief) of moeten mensen worden bijgeschoold?

Stand van zaken Voorjaarsnota

Inmiddels is met de ondernemersverenigingen en de Stichting Toerisme en Recreatie Berg en Dal gesproken over de bedrijvendag dit najaar. De bedrijvendag krijgt het thema duurzaamheid. Lokale bedrijven krijgen de kans om bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen / technologieën te presenteren. Dit moet leiden tot bewustwording bij ondernemers over deze maatregelen en de voordelen hiervan. Ook moet dit leiden tot extra business voor de lokale bedrijven die de duurzaamheidsmaatregelen kunnen doorvoeren.

Verder werken we aan een communicatieplan duurzaamheid. Belangrijk onderdeel hiervan is het onder de aandacht brengen van mogelijke maatregelen die bedrijven kunnen treffen om te verduurzamen. En de kansen die de energietransitie biedt voor onze bedrijven (werkgelegenheid). Dit plan voeren we dit najaar uit. Daarnaast wordt hier expliciet aandacht aan besteed in het regionaal arbeidsmarktbeleid, dat nu in voorbereiding is.

Stand van zaken Najaarsnota

Op vrijdag 27 september organiseerden wij voor de derde keer een Bedrijvendag. Deze dag stond in het teken van duurzaamheid. Tijdens het gezamenlijke gedeelte werden onder andere drie filmpjes van plaatselijke ondernemers getoond. Zij vertelden hoe zij bezig zijn met duurzaamheid. Dit ter inspiratie van de andere ondernemers (ongeveer 130). Hierna was de bedrijvenmarkt open en kon het netwerken beginnen. Op de markt lieten ondernemers en andere organisaties zien hoe zij bezig zijn met duurzaamheid. 27 partijen hadden een stand. Ook de provincie Gelderland en RvN@ waren aanwezig om bedrijven direct verder te helpen met duurzaamheid.

Met betrekking tot het communicatieplan duurzaamheid kwamen we tot nu toe handen te kort. Toch zijn steeds meer belangrijke bouwstenen voor een communicatieplan rondom duurzaam ondernemen klaar. We gaan nu het succes van de bedrijvenpagina als startpunt gebruiken voor acties op gebied van duurzaamheid richting bedrijven.

3.2.3 We hebben aantrekkelijke en concurrerende winkelgebieden.

Winkelgebieden hebben het moeilijk om aantrekkelijk te blijven voor de klant. Samen met de ondernemers vergroten wij de aantrekkelijkheid van de winkelgebieden in Millingen aan de Rijn, Beek en Groesbeek. Dit doen we door de volgende zaken op te pakken.

In Millingen aan de Rijn is draagvlak voor meer samenwerking in het centrum. In 2018 is een plan van aanpak opgesteld om het centrum te versterken. In 2019 gaan we dit plan samen met de ondernemers uitvoeren.

In Groesbeek is in 2017 een BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) voor het centrum ingesteld. Ondernemers in deze zone betalen allemaal mee aan een fonds waaruit acties worden gefinancierd die het winkelgebied aantrekkelijker moeten maken. Wij faciliteren dit door de bijdragen te innen via de aanslag gemeentebelastingen en dit blijven wij doen. Daarnaast zijn we actief bezig om de leegstand terug te dringen. Hiervoor zijn we o.a. in gesprek met vastgoedeigenaren en winkeliers en hierbij kijken we naar aanpassingen van de ruimtelijke structuur en de inrichting van het centrum om het kernwinkelgebied te versterken.

Als in Beek ondernemers zijn die meer samen willen werken, dan willen we dat ook ondersteunen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Millingen aan de Rijn

Het startdocument is door de werkgroep uitgewerkt in een concept plan van aanpak. Dit plan van aanpak moet onder andere dienen als meerjarenprogramma voor een op te richten ondernemersfonds (Bedrijveninvesteringszone Millingen Centrum). Het is de planning om dit ondernemersfonds te starten per 1 januari 2020. Eerder kan niet in verband met het instellen van een belastingverordening. Gelijktijdig met het opzetten van het ondernemersfonds worden alvast acties opgepakt. Zo hebben wij samen met de ondernemers in december 2018 een grote kerstboom geplaatst bij het Kulturhus. Daarnaast heeft de werkgroep begin in 2019 een plan uitgewerkt om het centrum op te fleuren met bloemen. Het college heeft een principebesluit genomen voor het verlenen van subsidie voor uitvoering van dit plan. De Millingse Ondernemers Vereniging is nu bezig met het regelen van de cofinanciering. Zodra deze rond is, wordt het plan uitgevoerd. Dit plan is belangrijk om verder draagvlak voor oprichting van BIZ Millingen Centrum te krijgen. Het levert direct resultaat op en is duidelijk zichtbaar. Het beheer van de bloemen wordt één van de activiteiten van het uitvoeringsprogramma van BIZ Millingen Centrum.

Groesbeek

De stand van zaken is te lezen onder programma 2, resultaat "Onze dorpscentra zijn aantrekkelijk en gastvrij".

Stand van zaken Najaarsnota

Millingen

In oktober heeft het college akkoord gegeven op een voorstel met uitgangspunten voor de te formeren BIZ Millingen Centrum. Als de raad ook instemt dan houden we in november een draagvlakmeting onder de potentiële leden van de BIZ. Bij een positieve uitslag start de BIZ Millingen Centrum per 1 januari 2020.

Groesbeek

De stand van zaken is te lezen onder programma 2, resultaat "Onze dorpscentra zijn aantrekkelijk en gastvrij" (2.3.1).

3.2.4 We hebben aantrekkelijke bedrijventerreinen.

Op de bedrijventerreinen is circa 10% van de werkgelegenheid in Berg en Dal te vinden. We gaan de kwaliteit van de bedrijventerreinen verder verbeteren. Goede samenwerking tussen bedrijven (en de gemeente) is essentieel voor het behoud en op termijn verbetering van de kwaliteit van een bedrijventerrein. Deze samenwerking kan vorm krijgen in bijvoorbeeld een parkmanagementorganisatie.

Een aantal ondernemers van de bedrijventerreinen in de polder hebben aangegeven graag meer te willen samenwerken. In 2018 zijn we in gesprek gegaan met deze ondernemers en hebben we een plan van aanpak uitgewerkt om tot meer en gestructureerde samenwerking te komen en zo de bedrijventerreinen te versterken. In 2019 gaan we hiermee verder.

Op termijn is het idee om de samenwerking uit te breiden naar de bedrijventerreinen in Groesbeek.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De eerste stap uit het plan van aanpak om te komen tot parkmanagement in de polder, is het oprichten van een nieuwe vereniging. Wij hebben de concept statuten laten uitwerken voor deze vereniging en hebben deze met de ondernemers besproken in februari dit jaar. Tijdens dit overleg is gebleken dat het draagvlak broos is. Enkele ondernemers hebben aangegeven dat het proces te snel gaat. Het oprichten van een vereniging en het formeren van een bestuur blijkt op dit moment een te grote stap. Door de ondernemers is het idee geopperd om eerst een grootschalige bijeenkomst te organiseren om te peilen hoe andere ondernemers aankijken tegen parkmanagement. Het initiatief voor de organisatie van deze bijeenkomst ligt bij de ondernemers.

Stand van zaken Najaarsnota

- **Hulsbeek (Groesbeek):** voor het nieuwe bedrijventerrein Hulsbeek is het bestemmingsplan inmiddels in werking getreden. We willen het terrein nu bouwrijp maken en kavels

- verkopen, maar moeten ook rekening houden met de stikstofproblematiek.
- Molenveld (Millingen aan de Rijn): bedrijven hebben hier de parkeerproblematiek aan de orde gesteld. Wij denken mee in de oplossing.
- Bouwkamp (Ooij): de ondernemers hier zijn nog niet zo ver dat ze parkmanagement willen invoeren.

3.2.5 Onze inwoners kunnen meer streekproducten kopen, eten en drinken.

In 2018 hebben wij een subsidie toegekend gekregen van de Provincie Gelderland om samen met de gemeente Heumen en de Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) meer samenwerking tussen boeren, voedselverwerkers en (super)markten te creëren. Zodat het voedsel dat hier verbouwd wordt steeds meer hier ook wordt gekocht, gegeten en gedronken (eten uit de eigen omgeving). Dit is goed voor het milieu (minder voedselkilometers bijvoorbeeld) en voor de economie (betere prijs voor de boeren bijvoorbeeld). In 2018 hebben wij een coördinator ingehuurd.

In 2019 gaat deze coördinator verder aan de slag om een samenwerkingsverband op te richten met het doel het versterken van de korte voedselketen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er is een coördinator gecontracteerd om het project te verzorgen. Fase 1, de marktanalyse, is afgerond. Uit deze analyse blijkt waar in de regio de potentie zit om de korte voedselketen op te schalen (meer streekproducten te krijgen). Wat zijn kansrijke nieuwe producten en welke bestaande voedselketens zijn makkelijk op te schalen. Op basis van deze informatie worden in fase 2 belanghebbenden uitgedaagd om hiermee aan de slag te gaan. Op 9 april is een eerste inspiratiesessie georganiseerd met producenten en verwerkers, om te achterhalen welke (product)ideeën of initiatieven er zijn. Door ideeën samen te brengen hopen we dat producenten/verwerkers meer gaan samenwerken en voedselketens verkort kunnen worden. De meest kansrijke ideeën en initiatieven worden verder uitgewerkt en in een tweede bijeenkomst gepresenteerd aan de markt (onder andere supermarkten).

Stand van zaken Najaarsnota

Na de eerste inspiratiesessie op 9 april (met producenten en verwerkers van streekproducten) zijn met conceptontwikkelaars de meest kansrijke ideeën verder aangescherpt. Vervolgens hebben tien van de aanwezige ondernemers tijdens een tweede bijeenkomst hun verhaal gedaan over hun bedrijf en over de streekproducten. Het ging hier bijvoorbeeld om pompoenpuree, lavendelsiroop, fruitsappen en lokaal vlees en melk. De jonge ondernemers probeerden de aanwezige marktpartijen, zoals horeca en supermarkten te overtuigen om de streekproducten af te nemen. Na deze bijeenkomst hebben wij de ondernemers verder geholpen met de ontwikkeling van de producten en het op de markt brengen hiervan. Eind oktober moet het project zijn afgerond (vanwege de verantwoording van de subsidie). Volgend jaar willen we met dezelfde partners (ZLTO en de gemeente Heumen) een vervolg geven aan het project.

3.2.6 We helpen inwoners die een baan zoeken.

We zetten ons onverminderd in op het laten uitstromen van mensen naar betaald werk. 'Berg en Dal werkt' is een belangrijk instrument voor dit resultaat.

We zien dat de groep mensen die wij bemiddelen steeds vaker een (zeer grote) afstand tot de arbeidsmarkt heeft en dat maatwerk hierbij gewenst is. Daarnaast is het belangrijk om aandacht te hebben voor de specifieke vraag van het bedrijfsleven.

Het matchen van vraag en aanbod en het wegnemen van belemmeringen bij zowel inwoner als bedrijfsleven om werk toegankelijk te maken, vraagt om een Strategisch Arbeidsmarktbeleid. Dit gaan we in de regio opstellen. Ook gaan wij extra inspanningen leveren op maatwerk.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Zowel de reguliere re-integratie activiteiten als het project Berg en Dal Werkt! voert het WerkBedrijf Rijk van Nijmegen uit. Over het eerste kwartaal 2019 is van 20 personen de uitkering beëindigd door betaald werk.

Er zijn diverse contacten tussen het Werkbedrijf en het lokale bedrijfsleven in onze gemeente. Bij bedrijfsbezoeken door de wethouder Economie betrekken we ook het WerkBedrijf. Daardoor kunnen we mogelijke vacatures met kandidaten van het WerkBedrijf invullen. Ook kijken de commercieel manager en de bedrijfsdienstverleners steeds naar vacatures en mogelijkheden tot

baancreatie, bijvoorbeeld door het opknippen van taken binnen bedrijven.

In 2018 hebben we een bestandsdaling gezien van het aantal personen met een uitkering (1-1-2018: 799 en 1-1-2019: 736). In het eerste kwartaal 2019 is dit aantal weer iets toegenomen (742). Dat komt vooral omdat er minder mensen uitstromen naar regulier werk. De redenen daarvoor zijn dat kansrijke inwoners met een uitkering hun weg naar werk al eerder hebben gevonden in de aantrekkelijke economie. Daarnaast zijn er veel statushouders nog onvoldoende ingeburgerd om te kunnen werken. En tot slot ontstaat er geleidelijk een moeilijker bemiddelbare groep. Overigens doet Berg en Dal het best goed in vergelijking met andere gemeenten van dezelfde omvang. Uit de Divosa Benchmark Werk en Inkomen, blijkt dat wij een uitstroom van 46% hebben, terwijl 31 gemeenten van dezelfde omvang een uitstroom van 40% hebben.

In overleg met het WerkBedrijf worden op dit moment afspraken voorbereid over aanpassing van de begeleiding op maat, waaronder motiveringsprogramma's.

Stand van zaken Najaarsnota

Het aantal personen met een uitkering was op 1 juli 738 huishoudens. Het bestand blijft stabiel.

De resultaten van Berg en Dal Werkt over het eerste halfjaar zijn:

- Er is in 2019 ruimte om 66 kandidaten te bemiddelen.
- Het aantal kandidaten in bemiddeling aan het einde van het tweede kwartaal was 59.
- In het eerste halfjaar zijn 18 kandidaten aan het werk gegaan.

De resultaten van het WerkBedrijf over eerste halfjaar zijn:

- Uitstroom naar werk: 48 huishoudens met een uitkering (waaronder 6 jongeren)
- Geplaatst in arbeidsmatige dagbesteding: 45 personen
- Werken met behoud van uitkering: 57 personen

Het "Beleidsplan Arbeidsmarkt en Re-integratie" is vastgesteld met als titel "Werk Voorop". Dit plan bevat een groot aantal voornemens met daaraan verbonden acties die moeten leiden tot verdere verbetering van de arbeidsbemiddeling.

3.2.7 Van de inwoners die bij de sociale werkvoorziening werken, werken zoveel mogelijk medewerkers bij reguliere bedrijven.

Het gaat om inwoners die een plek hebben bij de sociale werkvoorziening. Van de groep mensen die daar werken, werkte 66% halverwege 2017 bij een regulier bedrijf. In 2019 willen we dit percentage verhogen. Daarnaast willen we het ziekteverzuim van SW medewerkers verlagen van 16% naar 14%.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In het eerste kwartaal van 2019 was de verhouding van inwoners uit Berg en Dal met een Wsw-dienstverband als volgt. 67% was buiten de muren van het WerkBedrijf werkzaam, 24,7% beschut binnen, 2,9% inactief en 5,4% was niet beschikbaar voor werk.

In het eerste kwartaal van 2019 hebben we het niet gehaald om het ziekteverzuim naar 14% te krijgen. Een belangrijke reden is dat de belastbaarheid van de SW medewerkers afneemt, terwijl de productie-eisen gelijk blijven. Die productie-eisen moeten gelijk blijven om de noodzakelijke toegevoegde waarde te halen. Het WerkBedrijf is in 2019 doorgedaan met de speciale ziekteverzuimaanpak. Zij zetten naast de bedrijfsarts een coach Arbeid en Gezondheid in om de wachttijden van de Arbo arts te verkorten en de bedrijfsarts beter te ondersteunen. We zien echter dat we het gestelde percentage ziekteverzuim toch nog niet halen.

Stand van zaken Najaarsnota

In het tweede kwartaal van 2019 was de verhouding van inwoners uit Berg en Dal met een Wsw-dienstverband als volgt. 67,2 % was buiten de muren van het WerkBedrijf werkzaam, 24,3% beschut binnen, 3,2% inactief en 5,3% was niet beschikbaar voor werk.

Door de afname van het aantal medewerkers in de sociale werkvoorziening komt de productieopbrengst (toegevoegde waarde) per fulltime medewerker verder onder druk te staan. Het

ziekteverzuim is ook een oorzaak. De resultaten over het tweede kwartaal zijn:

- Gemiddelde ziekteverzuim 18,1% (1e kwartaal:19,2%)
- Toegevoegde waarde € 3.562 (1e kwartaal € 1.839)

Uit voorlopige gegevens over het derde kwartaal blijkt dat de toegevoegde waarde op € 5.210 is uitgekomen, het ziekteverzuim was 18%. De toegevoegde waarde bouwt zich gedurende het hele jaar op en is voor 2019 geraamd op € 7.761. Dit betekent dat in het 4e kwartaal nog € 2.551 per fte dient te worden gerealiseerd.

3.2.8 Het lokale bedrijfsleven is dynamisch en vernieuwend.

Als vervolg op Het Beste Idee van Berg en Dal hebben we in 2018 een start gemaakt om innovatieve startende bedrijven en ZZP'ers op verschillende manieren te ondersteunen. Zij zijn erg belangrijk voor de lokale economie en zorgen voor vernieuwing, vitaliteit en dynamiek. Zo gaan we een werkplek voor ze creëren, subsidie aanbieden en een startersbijeenkomst organiseren. In 2019 gaan we 3 startende ondernemers verder helpen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het opzetten van een plek voor jonge startende ondernemers (broedplaats) loopt vertraging op en is onzeker. Het is nog niet gelukt om een betaalbare plek te vinden. Deze onzekerheid zit met name in het beschikbaar stellen van vastgoed door een andere partij. Daarom heeft het college in februari 2019 besloten om een start te maken met de andere twee kernactiviteiten, het vormgeven van het subsidieprogramma en het organiseren van het startersevent. De beleidsregel voor toekenning van de subsidies voor innovatieve starters is in concept gereed. Het is de bedoeling dat we dit programma openen tijdens het startersevent dat we in juni 2019 organiseren. In het najaar vindt de toekenning van de subsidies plaats, wellicht tijdens de bedrijvendag. Het subsidieprogramma kent een budget van € 25.000. Starters kunnen laagdrempelig een aanvraag indienen voor een subsidie van maximaal € 5.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een innovatief ondernemersplan. Bij de subsidie wordt deskundige ondersteuning aangeboden.

We zijn tevreden als we vijf goede aanvragen hebben en vijf starters geholpen hebben. Bij het startersevent mikken we op ongeveer 30 deelnemers. Verder willen we met minimaal drie bedrijven in contact komen die zich willen vestigen in de broedplaats. We hopen de broedplaats vorm te kunnen geven rond het thema streekproducten.

Stand van zaken Najaarsnota

Op 25 juni zijn de activiteiten gelanceerd met een event speciaal voor starters. Dit event vond plaats in het Nederlands Wijnbouwcentrum in Groesbeek. Tijdens dit event zijn ruim 50 startende ondernemers uit de gemeente op weg geholpen in workshops met lokale economische thema's die veel groeipotentie hebben. Het gaat onder andere om zorgtoerisme, zorginnovatie, gezonde voeding, streekproducten, duurzaamheid, circulaire economie en sociaal ondernemen. Verder is tijdens dit event het laagdrempelig subsidieprogramma opengesteld, speciaal voor slimme starters. Bedrijven kunnen zich aanmelden tot 20 oktober. De subsidie kennen we dit jaar nog toe.

Op 27 september 2019 is er de Bedrijvendag geweest. Tijdens deze dag hebben we dit jaar drie bedrijven het podium gegeven die goed en vernieuwend bezig zijn met duurzaamheid. Dit ter inspiratie van de andere lokale ondernemers. Tijdens de aansluitende bedrijvenmarkt hebben lokale ondernemers verder inspiratie op kunnen doen en zijn ze verder geholpen om te vernieuwen en te verduurzamen.

3.3.1 We helpen woningzoekenden met een laag inkomen om een passende woning te vinden.

We maken afspraken met de woningcorporaties over het bouwen en verkopen van huurwoningen. We verstrekken startersleningen aan starters die geen passende woning kunnen kopen. Als er van een soort woning te weinig zijn, geven we voorrang aan plannen waarin dat soort woningen is opgenomen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De starterslening blijft goed lopen. Tot en met begin maart zijn er 6 leningen verstrekt en zijn er nog 2 in behandeling.

De actualisatie van de gemeentelijke Woonagenda is gestart. Dit doen we samen met de

gemeente Heumen en de woningcorporaties. De resultaten verwachten we aan het eind van het tweede kwartaal 2019.

Vooruitlopend hierop worden vooral plannen gestimuleerd die een toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de bestaande woningvoorraad. Hierbij denken we met name aan appartementen en woningen voor 1 en 2-persoonshuishoudens (starters / jongeren en ouderen).

Stand van zaken Najaarsnota

Het budget van de starterslening is uitgeput. In totaal zijn de afgelopen 2 jaar 27 startende huishoudens in de gelegenheid gesteld om een woning te kopen. Inmiddels heeft de raad opnieuw geld ter beschikking gesteld waarmee we de regeling voortzetten. Wel gaan we de regeling evalueren, omdat de nadelen steeds meer in beeld komen.

Het woningmarktonderzoek is inmiddels opgeleverd (zie verder onder 3.3.4)

De gemeente is met diverse eigenaren van vrijkomend vastgoed in gesprek om bestaande panden geschikt te maken voor huisvesting voor (startende) één- en tweepersoonshuishoudens en senioren.

3.3.2 De woningen in Berg en Dal zijn van goede kwaliteit. Mensen kunnen goed wonen en blijven wonen.

We stimuleren het aanpassen van bestaande woningen. We verstrekken momenteel leningen zodat mensen kunnen blijven wonen in hun huis: de zogenoemde blijversleningen. Deze blijverslening functioneert niet goed. We gaan de blijverslening daarom evalueren en kijken of deze kan worden vervangen of aangepast.

We stemmen met onze buurgemeenten af welke woningen waar worden gebouwd, zodat er binnen de regio voldoende keuzevrijheid is voor woningzoekenden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er is tot op heden nog steeds geen gebruik gemaakt van de blijverslening.

In de subregio Nijmegen zijn nog geen definitieve afspraken gemaakt over de manier waarop we binnen de subregio uitvoering willen geven aan de in 2017 door alle gemeenteraden vastgestelde Woonagenda. Hierover vindt de komende tijd nog bestuurlijke afstemming plaats.

Stand van zaken Najaarsnota

De blijverslening is afgeschaft en vervangen door de regeling Toekomstbestendig wonen. Hierin is de mogelijkheid opgenomen om geld te lenen voor het levensloopbestendig maken van woningen (in combinatie met een duurzaamheidsmaatregel).

Ter uitvoering van de regionale Woonagenda is een subregionale Uitvoeringsagenda vastgesteld. Versnellen van woningbouw is hierin een belangrijk thema. Gemeenten informeren elkaar twee keer per jaar over ieders woningbouwplanning. Gezamenlijk monitoren we de daadwerkelijke realisatie van plannen en sturen daar waar nodig bij.

3.3.3 Veel woningen in Berg en Dal zijn duurzaam.

Met de corporaties Waardwonen en Oosterpoort zijn afspraken gemaakt om energielabel A te halen in respectievelijk 2025 en 2030, zo mogelijk eerder.

We starten samen met de corporaties en de gemeente Heumen een pilot waarbij we een bestaande wijk gasloos willen maken.

Gasloos en energieneutraal wonen nemen we als uitgangspunt in alle bouwplannen. We bespreken dit met ontwikkelaars en leggen dit vast in realiseringsovereenkomsten.

De doelstelling voor verduurzaming van de particuliere woningvoorraad valt binnen de gehele duurzaamheidsdoelstelling van een jaarlijkse energiebesparing van 1,5% in de gemeente. In het kader hiervan zetten we ook fors in op het subsidiëren van zonnepanelen en isolatie van woningen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- In de gemeente zijn verschillende initiatieven van burgers, woningcorporaties en/of VVE's om bestaande woningen energiezuiniger te maken, onder andere om voorbereid te zijn op een aardgasvrije toekomst. Wij ondersteunen deze initiatieven.
- Ook zijn we begonnen met de voorbereidingen voor een Warmtevisie. Hierin geven wij aan hoe wij binnen onze gemeente op woongebied op weg gaan naar een aardgasvrije toekomst.
- Uiteraard gaan we ook door met successen zoals het Loket Duurzaam Wonen Plus en de stimuleringsregelingen. Hiermee blijven wij onze inwoners ondersteunen met informatie, subsidies en leningen om woningen te verduurzamen.

Stand van zaken Najaarsnota

- Het bezit van Waardwonen zit al in 2022 gemiddeld op energielabel A. Het bezit van Oosterpoort is naar verwachting in 2028 gemiddeld op label A. Dit leggen we vast in de prestatieafspraken voor 2020.
- De regeling 'Toekomstbestendig wonen' is vastgesteld. Hiermee groeit het budget om uit te lenen voor verduurzaming met 100%.
- Van de gemeentelijke subsidiepot voor de verduurzaming van woningen is nog € 260.000 beschikbaar.
- Het is lastig om de ontwikkeling van energieneutrale woningen van de grond te krijgen. Dit heeft te maken met de fors gestegen bouwkosten, de gemeentelijke wens om betaalbare woningen te realiseren en het gegeven dat energetische oplossingen in technische zin nog onvoldoende zijn uitontwikkeld.

3.3.4 We gaan de Woonagenda evalueren.

Om in de snel veranderende woningmarkt de juiste keuzen voor de korte en lange termijn te kunnen maken, evalueren we in 2019 de Woonagenda Berg en Dal uit 2017. Daarin nemen we onder andere ook mee:

- Wat kunnen we doen om nieuwe woningen toekomstbestendig en energie neutraal te laten zijn;
- Op welke wijze kunnen we tegemoet komen aan de woonwensen van het stijgende aantal huishoudens met senioren?
- Hoe groot is de vraag naar vrije bouwkavels en hoe kunnen we bijbehorend aanbod creëren?

Stand van zaken Voorjaarsnota

In de evaluatie van de Woonagenda wordt onder andere ook de specifieke woningvraag van jongeren/ starters bekeken. Oosterpoort en Waardwonen zijn mede-opdrachtgever van het onderzoek. Een deel van het traject doorlopen we samen met de gemeente Heumen, welke een vergelijkbare onderzoeksopdracht heeft vastgesteld.

Stand van zaken Najaarsnota

Het woningmarktonderzoek is opgeleverd en de resultaten zijn aan de raad gestuurd. In het onderzoek is specifieke aandacht besteed aan onder andere jongeren /starters, senioren en de behoefte aan vrijstaande kavels. Op basis van deze resultaten is inmiddels een proces gestart om de gemeentelijke Woonagenda (= woonbeleid) te updaten. We verwachten het beleid begin 2020 door de raad vast te laten stellen.

3.4.1 Als opdrachtgever zijn wij duidelijk wat we van samenwerkingsverbanden verwachten.

We zijn opdrachtgever voor samenwerkingsverbanden zoals de omgevingsdienst, de modulair gemeenschappelijke regeling, het Gemeenschappelijk Orgaan, enzovoorts. Onze opdrachten aan de samenwerkingsverbanden bestaan grofweg uit 2 delen: inhoud en financiën. Wat willen we bereiken en hoeveel mag dit kosten?

We gaan de opdrachten die we aan de samenwerkingsverbanden geven, kritisch doornemen en bekijken waar we de opdracht scherper kunnen maken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor de GGD, VRGZ en het Werkbedrijf (MGR) worden dit jaar meerjarenvisies opgesteld. Wij hebben extra aandacht voor de opdrachtformulering: stellen we op het goede moment kaders, zijn ze duidelijk.

Tijdens de thema avond 'wij zijn de regio' hebben we opgehaald hoe de raad betrokken wil worden in het opstellen van de meerjarenvisie van de GGD. Tijdens de carroussel op 22 mei is daar een vervolg op en willen we kaders meegeven aan de GGD.

We organiseren komend kwartaal een casusmiddag (ambtelijk) samen met de ODRN en VRGZ waarin we nagaan hoe we de opdrachtformulering en samenwerking tussen gemeente-ODRN-VRGZ kunnen verbeteren.

Stand van zaken Najaarsnota

Het strategische arbeidsmarktbeleid is vastgesteld en vormt de basis voor de dienstverleningsovereenkomst met het WerkBedrijf.

Op dit moment bekijken, bespreken en scherpen we onze opdracht aan de ODRN aan.

Wij zijn bezig met de BRN 2021 waarin gemeenschappelijke regelingen worden opgeroepen met ons de trap af te gaan.

3.4.2 We betrekken de raad op verschillende manieren in de samenwerking die we met andere gemeenten hebben.

De raads werkgroep Samenwerkingen wordt gecontinueerd. Daarin bespreken we:

- Onze opdrachten naar de samenwerkingen: zijn we duidelijk en hoe sturen we?
- Wat raadsleden in de samenleving hebben opgehaald over de effecten van de samenwerkingen.

Portefeuillehouders koppelen duidelijk terug naar de raad over zaken die spelen in de samenwerkingen.

We organiseren zelf een avond "Wij zijn de regio". Dit doen we daarna ook met andere gemeentes in het Rijk van Nijmegen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op 20 februari 2019 is de raadsavond "wij zijn de regio" geweest. Er is besproken hoe je als raad kunt reageren in bepaalde probleemsituaties binnen samenwerkingsverbanden.

De avond in de regio Rijk van Nijmegen met andere raden is op 18 maart geweest. Het onderwerp was 'grip op samenwerking'. De avond krijgt een vervolg. 1 tot 2x per jaar wordt een regionale raadsavond georganiseerd over samenwerking. Dat kan ook inhoudelijk zijn op 1 onderwerp waarop we samenwerken (bijvoorbeeld gezondheid – GGD).

De regionale gemeenteraden hebben aangegeven eerder betrokken te willen worden, zoals bijvoorbeeld bij het Regionaal WerkBedrijf gebeurt met de Kaderbrief.

Door de raads werkgroep Samenwerking is de DAR onderzocht. Voor de komende periode staan de MGR en ODRN op stapel.

Stand van zaken Najaarsnota

De ODRN is onderzocht door de raads werkgroep Samenwerking waarbij de wethouder en ambtenaar ook zijn bevestigd. De raad ontvangt het verslag.

Tijdens de raadsvergaderingen gebruiken de collegeleden het agendapunt 'mededelingen uit Gemeenschappelijke Regelingen' om de raad te informeren over zaken die in samenwerkingen spelen.

In september heeft de raad tijdens een carroussel gesproken over de samenwerking Arnhem Nijmegen en een regionale bijeenkomst die op 21 oktober gepland staat. De carrouselleden gaven aan voor regionale bijeenkomsten eerst lokaal te willen spreken over de samenwerking en wat Berg en Dal daarin wil bereiken. Het lokale gesprek voor de tweede regionale bijeenkomst (op 2 december) moeten we nog inplannen.

3.4.3 De sturing op samenwerkingsverbanden maken we efficiënter.

We willen het planning en control proces vereenvoudigen. We willen hierin meer samen met andere gemeenten optrekken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We hebben samen met de ODRN en 5 andere gemeenten (ambtelijk) onderzocht hoe we onze opdrachten naar de ODRN scherper kunnen krijgen. De P&C cyclus was hierin een belangrijk onderdeel, maar ook het benoemen van ontwikkelingen die de komende tijd op ons afkomen. Komend kwartaal krijgt het AB de bevindingen voorgelegd en daarna worden deze breder verspreid.

Stand van zaken Najaarsnota

De raad heeft in een zienswijze aan de MGR laten weten dat de MGR minder kwartaalrapportages mag aanleveren. Dit om de kosten te drukken, waarbij we onze grip behouden. De MGR heeft dit verwerkt in het nieuwe informatieprotocol. De rapportages die de MGR nog wel oplevert kunnen we goed gebruiken in onze P&C cyclus.

Dezelfde aanpak willen we ook bespreken met de ODRN.

3.4.4 We kunnen de regio beter vinden op thema's die wij belangrijk vinden.

Wij zitten in verschillende regionale verbanden. Bijvoorbeeld in het Rijk van Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de Euregio. Wij zijn nadrukkelijk betrokken bij wat deze regio's belangrijk vinden en kunnen de kansen die daar voor ons liggen beter benutten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Naar aanleiding van de collegeontmoeting in het Rijk van Nijmegen in december 2018 hebben de secretarissen in de regio besloten 1 tot 2x per jaar een collegeontmoeting in de regio te willen organiseren. Onderwerpen die in december door de colleges zijn genoemd zullen de ondergrond vormen voor de ontmoetingen.

In de regio Arnhem Nijmegen verloopt de samenwerking niet optimaal. Er zijn veel overlegstructuren zonder veel samenhang. Dit komt de regio niet ten goede: het is moeilijk gemeentegrensoverschrijdende afspraken te maken en de lobby richting Den Haag en Brussel is lastig als je niet 1 gezicht hebt. Gevolg is dat onze regio daalt in de lijst van aantrekkelijke, economische regio's. Er wordt nu onderzocht hoe de samenwerking beter kan. Hierover komt rond de zomer een voorstel.

Stand van zaken Najaarsnota

De raad heeft in september een informatienota ontvangen over het proces in de regio Arnhem Nijmegen om te onderzoeken hoe we onze samenwerking kunnen verbeteren/ versterken. Een belangrijke reden voor deze versterking is dat onze lobby naar Den Haag en Brussel onvoldoende sterk is waardoor we subsidies mislopen, maar ook niet worden gezien door (inter)nationale bedrijven en instellingen. Naar aanleiding van deze nota heeft een gesprek in de carrousel plaatsgevonden met wethouder Fleuren, tevens lid van de stuurgroep Versterking Samenwerking Regio Arnhem Nijmegen.

Op 21 oktober was de eerste regionale raadsbijeenkomst, op 2 december volgt de tweede. In november zal er lokaal gesproken worden met de gemeenteraad hoe u de regionale samenwerking ziet.

3.4.5 Samenwerkingen die niet de gewenste effecten opleveren indien mogelijk beëindigen of afslanken.

We bekijken of we het doelgroepenvervoer vanaf 2020 anders kunnen organiseren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op 25 april 2019 heeft de raad besloten over het uitvoeren van ons doelgroepenvervoer door de BVO DRAN vanaf medio 2020. De uitvoering van het Wmo-vervoer en het leerlingenvervoer door de BVO DRAN wordt gecontinueerd.

Stand van zaken Najaarsnota

Het resultaat was al behaald tijdens de voorjaarsnota.

3.5.1 In de periode 2017-2020 stijgen de toeristische bestedingen met 4%.

Ook het aantal toeristische bezoeken en overnachtingen willen we laten stijgen met 4%.

In 2019 vindt er een periodiek regionaal onderzoek plaats naar de bestedingen in het Rijk van Nijmegen en kunnen we zien of en in welke mate de bestedingen zijn gestegen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het onderzoek naar de bestedingen is nog niet uitgevoerd door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (voorheen RBT KAN). We verwachten halverwege het jaar meer informatie hierover. Het aantal overnachtingen steeg van 404.855 in 2016 naar 443.394 in 2018. De beoogde stijging is daarmee in de afgelopen jaren ruim bereikt.

Stand van zaken Najaarsnota

Het impactonderzoek vrijetijdseconomie (VTE) Regio Arnhem Nijmegen door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen is afgerond. Dit onderzoek kijkt af van de opzet in eerdere jaren en is dus een 0-meting. De beleving en behoefte van de bezoeker gebruiken we om het effect van de VTE op de economie in de regio in kaart te brengen. Binnen dit onderzoek was geen mogelijkheid voor afzonderlijke informatie voor Berg en Dal. Uit het onderzoek blijkt dat ten opzichte van 2016 het aantal accommodaties, slaapplekken en de bestedingen door toerisme/recreatie zijn toegenomen in de regio. Ook blijkt dat voor deze regio de horecasector zeer belangrijk is voor het aantal banen.

Een aantal gemeenten (waaronder wijzelf, Arnhem, Nijmegen) werken samen met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (Toerisme VAN) aan de doorvertaling van het landelijke Perspectief 2030 naar het regionale niveau. Gedachte hierbij is toerisme niet te beschouwen als een doel op zich (dus niet alleen inzetten op kwantiteit) maar vooral als middel om de leefomgeving (ook voor eigen inwoners) te verbeteren. Deze nieuwe benadering is vooral gericht op kwaliteit en spreiding. Voorbeelden hiervan uit onze eigen praktijk zijn Green Destinations en Zorgeloos op vakantie.

3.5.2 We zetten in op behoud van onze musea.

Voor het Bevrijdingsmuseum is reeds geld gereserveerd. Daar waar mogelijk faciliteren wij het bevrijdingsmuseum zodat het museum tijdig kan worden geopend voorafgaande aan de herdenkingen in 2019.

Met Orientalis voeren wij nadere gesprekken om te komen tot een haalbaar plan tot behoud van dit (te vernieuwen) museum. Daarna kan bekeken worden in hoeverre de gemeente (en andere overheden) hieraan moeten bijdragen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bevrijdingsmuseum

In het verleden heeft de gemeente, onder voorwaarden, een bedrag van € 600.000 toegezegd. Aan de gestelde voorwaarden is voldaan zodat het gehele bedrag is betaald. Er is ook een duurzaamheidslening door de gemeente verstrekt. Deze bijdragen maken deel uit van het sluitende financieringsplan dat de bouw mogelijk maakt. De bouw van het nieuwe museum is begonnen. De verwachting is dat het half 2019 klaar is, in ieder geval voor het begin van de 75-jarige herdenking van Market Garden in september 2019.

Museumpark Orientalis

Van Museumpark Orientalis hebben we een nieuw plan ontvangen. De raad heeft hiervoor op 25 april 2019 € 600.000 beschikbaar gesteld.

Stand van zaken Najaarsnota

Vrijheidsmuseum

De nieuwbouw is gereed. De opening kon nog voor de herdenkingen plaatsvinden. De officiële opening staat gepland voor 2020.

Orientalis

Inmiddels is er € 50.000 subsidie toegekend voor het onderdeel “ de basis op orde”. Het museum heeft inmiddels de dialoog met de omgeving opgestart. De Raad van Toezicht is er nog niet in

geslaagd een opvolger aan te stellen.

3.5.3 Toeristen die zorg nodig hebben, kunnen op vakantie in onze gemeente.

Toeristen die zorg nodig hebben, hebben de keuze uit verschillende vakantie arrangementen in Berg en Dal ("Zorgeloos op vakantie in het Rijk van Nijmegen"). We werken in dit traject nauw samen met de regio Rijk van Nijmegen.

We brengen de geschikte accommodaties en attracties via een (landelijk) systeem in kaart.

We laten een toegankelijkheidsscan uitvoeren en gaan aan de hand hiervan met de toeristische bedrijven deze (nog) toegankelijker maken.

We onderzoeken de financieringsmogelijkheden bij de provincie, de Euregio en bij andere partijen.

In de openbare ruimte worden vanaf 2019 aanpassingen gedaan, zodat onze gemeente toegankelijker wordt (zie ook Programma 'Onze buurt').

Stand van zaken Voorjaarsnota

De eerste aanvragen voor een toegankelijkheidsscan van toeristische bedrijven hebben wij ontvangen. Organisatie Ongehinderd voert deze scans nog in de eerste helft van 2019 uit. Deze bedrijven komen in de landelijke app van Ongehinderd waar al 80.000 mensen gebruik van maken. In maart 2019 heeft de Groesbeekse groepsaccommodatie Heuvelrijk het eerste keurmerk voor Toegankelijkheid ontvangen, mede naar aanleiding van de door ons gesubsidieerde toegankelijkheidsscan.

Stand van zaken Najaarsnota

- Alle toegankelijkheidsscans bij bedrijven zijn uitgevoerd door Ongehinderd. Deze bedrijven zijn toegevoegd aan de landelijke Ongehinderd App.
- In oktober vindt een training gastvrijheid in de breedste zin plaats voor ondernemers. In samenwerking met Staatsbosbeheer, Gelderse sportfederatie en De Duivelsberg is een toegankelijk familiepad geopend op de Duivelsberg. Bezoekers kunnen de dikke bandenrolstoel gebruiken.
- Het wijnbouwcentrum is geïnspireerd geraakt door het familiepad bij de Duivelsberg en maakt nu ook een toegankelijke route door de wijngaarden.
- Voor handbikers is een route toegevoegd op de website zorgeloosopvakantie.nl.
- We maken pleisterplaatsen (toegankelijke horeca) van waaruit een toegankelijke route start. Binnenkort starten we met een route rondom De Waard van Kekerdome.
- In samenwerking met Ongehinderd hebben we een winactie gehouden en daarmee onze gemeente op de kaart gezet. We hebben goede steun aan en samenwerking met leden van de WMO-Adviesraad.

3.5.4 Wandelaars weten onze gemeente te vinden.

We doen mee aan de wedstrijd "wandelgemeente van het jaar". Dat betekent dat onze wandelwebsite in 2019 klaar is, we de wandelmogelijkheden en routes in beeld hebben zodat bij meldingen beheerders meteen kunnen optreden. We geven uitvoering aan het communicatieplan "Regie op wandelen".

We realiseren een aantal dorpsommetjes samen met inwoners uit de dorpen.

We zorgen ervoor dat er ook routes en/of wandelmogelijkheden toegankelijk zijn voor minder validen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In overleg met partnerorganisaties is besloten om ons in 2020 op te geven als 'wandelgemeente van het jaar'. Hiermee haken we aan op het thema N70 wandelroute 50 jaar in 2020. Dit thema zal ook gebruikt worden voor de Landschapsparade 2020.

Alle bestaande bankjes in het buitengebied zijn geïnventariseerd en er is een voorstel gedaan voor 22 nieuwe bankjes op strategische plekken en vervanging van slechte of verouderde bankjes. De plaatsing en vervanging zal fasegewijs in 2019 plaatsvinden. Met het waterschap zijn we overeen gekomen dat er gewandeld mag worden over de schouwpaden langs A-watergangen. De opdracht tot het maken en plaatsen van de noodzakelijke toegangsbordjes en enkele loopplanken is uitgezet.

De Dorpsommetjes voor Berg en Dal zijn klaar. We werken nu aan het ommetje van Kekerdom en starten met het ommetje van Leuth. Aan een ommetje voor De Horst wordt gedacht.

We kijken of bij de viering van N70 50 jaar ook aandacht kan worden besteed aan de toegankelijkheid en begaanbaarheid voor minder validen.

Stand van zaken Najaarsnota

Het Dorpsommetje Kekerdom is gerealiseerd en geopend. Op de kaart is aangegeven dat een klein deel hiervan toegankelijk is voor mindervaliden. Er zijn nu 5 Dorpsommetjes. De VVV laat weten dat hier veel vraag naar is.

Op plekken waar in het buitengebied weinig/ geen bankjes waren hebben we deze bijgeplaatst (21 stuks). Tevens hebben we de opdracht verstrekt om 4 bruggetjes te plaatsen (zie ook 2.3.4).

De website wandeleninbergendal.nl is aangevuld met informatie.

Er moet nog een besluit worden genomen over een terugmeldvoorziening in de gemeentelijke informatiesysteem, waarbij gebruikers meldingen kunnen maken van tekortkomingen in de routes.

3.5.5 Toeristen weten waarom ze Berg en Dal moeten bezoeken.

De informatiefolder met bezienswaardigheden is in 2019 klaar. We delen actief het ontwikkelde promotiemateriaal (films, foto's) via toeristische ondernemers, RBT KAN en STER.

We investeren in Duitse marktbewerking en trekken daarmee Duitse toeristen. We hebben geïnvesteerd in een informatie- en promotietoolkit voor ondernemers. In 2019 evalueren we of ondernemers deze goed gebruiken of dat er aanpassingen nodig zijn.

We promoten vóór het toeristisch seizoen de complete folder met aanbod van Berg en Dal

Stand van zaken Voorjaarsnota

We zijn nu bezig met de inhoud en opmaak van de informatiemap. Hierin staan de toppers van onze gemeente, fietssuggesties en overige informatie. Het ziet ernaar uit dat we deze voor het toeristisch seizoen klaar hebben voor bezoekers.

Stand van zaken Najaarsnota

Het is niet gelukt om de informatiemap voor het toeristisch seizoen af te hebben. Wij verwachten dat deze in november 2019 gereed is. We hebben samen met de Grensland Draisine GmbH de Nederlandstalige website verbeterd. Er is een online-boekingssysteem in werking gebracht en inmiddels ook een online betaalmodule. Voor de Duitse markt is dit een innovatie.

We zijn landelijk zichtbaar op thema's als wandelen, cultuur en fietsen binnen de Gelderse Streken campagne.

We dragen bij aan het 3- talige informatiemateriaal van Groesbeek Museumlandschap. Hierin staat het aanbod van onze musea.

Op vvvbergendal.nl vinden bezoekers activiteiten en evenementen. Ook zijn deze te vinden op beleefbergendal.nl.

3.5.6 Fietsers weten onze gemeente te vinden.

Wij blijven jaarlijks ons fietsroutenetwerk verbeteren en uitbreiden. Dit ten behoeve van toerisme, maar ook voor verbetering van woon- werkverkeer. We gaan de fietsverbinding Dennenkamp – Driestenenpad/Gellelloan aanleggen in 2020. Voor verdere acties op dit vlak zie onder

programma 'Onze buurt'.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De studie naar de fietsverbinding Dennenkamp/Gelleloan loopt op dit moment.

Ook loopt er een studie naar de fietsverbindingen rond Leuth, en tevens een variantenstudie voor de uitwerking van een fietspad Ooij-Erlecom.

Verder gaan we de Ubbergseweg (tussen Nijmegen en Ubbergen) inrichten als fietsstraat. Samen met de gemeente Nijmegen werken we dit plan op dit moment concreet uit.

Het beheer en waar mogelijk verbeteren van het fietsknooppuntennetwerk en overige fietsbewegwijzering in de gemeente is een doorlopende activiteit.

Stand van zaken Najaarsnota

Fietsverbinding Dennenkamp / Gelleloan; vanuit cultuur- en natuurhistorische overwegingen zien we voorlopig af van het verharderen van dit huidige zandpad.

De studies naar verbeteringen in het netwerk (Ooij – Erlecom, rondom Leuth, opwaardering Nijmegen – Beek enzovoort) lopen nog in goed overleg met betrokken partijen zoals Provincie Gelderland en gemeente Nijmegen.

Het beheer en waar mogelijk verbeteren van het fietsknooppuntennetwerk en overige bewegwijzering in de gemeente is een doorlopende activiteit. Begin 2020 voorzien we een grootschalige update van het fietsknooppuntennetwerk. Dit wordt verzorgd door Visit Arnhem Nijmegen (voorheen genaamd RBT KAN).

Dit najaar zijn we gesprekken gestart met de Euregio Rijn-Waal, gemeente Nijmegen, gemeente Kranenburg, Stadt en Kreis Kleve, als ook de Nederlandse en Duitse Fietsersbond voor het doortrekken, verbreden en gezamenlijk vermarkten van de EuropRadbahn, het fietspad langs de voormalige spoorlijn van Kleve – Kranenburg via Groesbeek naar Nijmegen.

3.5.7 Berg en Dal wordt een Green Destination.

Green Destinations is een tool om duurzaamheid en toerisme te verbinden. Vanuit toeristisch oogpunt biedt het kansen om ons te positioneren en verder te ontwikkelen als groene, duurzame bestemming en daarmee een nieuwe doelgroep te bereiken. Vanuit duurzaamheid biedt het kansen om de toeristische sector te motiveren en activeren om te verduurzamen met aandacht voor de thema's milieu, mens, landschap, cultuur.

Op 27 september 2018 ontvingen we een Green Destinations Award. Met de aanbevelingen die hieruit volgen, gaan we in 2019 aan de slag.

We willen een startbijeenkomst organiseren waarin we samen met de (regionale) evenementenorganisaties kijken hoe we onze evenementen kunnen verduurzamen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Met de Stichting Toerisme en Recreatie Berg en Dal peilen we de interesse voor het thema duurzaamheid en behoefte aan kennis bij onze toeristische ondernemers. De uitkomsten hiervan verwachten we rond mei. We sluiten aan bij de Bedrijvendag dit najaar.

Stand van zaken Najaarsnota

Voortbordurend op de ontbijtbijeenkomst (op 23 mei) en de enquête van de STER over duurzaamheid ligt er een (concept) voorstel waarmee we een start kunnen maken om de toeristische sector te verduurzamen.

Er is besloten om een nieuwe stroomvoorziening aan te leggen op het marktplein in het centrum van Groesbeek. Evenementenorganisaties kunnen hier gebruik van maken, waardoor aggregaten (nagenoeg) overbodig zullen zijn. Aggregaten zorgden in het verleden voor geluidshinder en stank. Ze maken gebruik van de niet duurzame brandstof diesel.

3.5.8 We ontvangen een groot aantal bezoekers in verband met Market Garden 2019.

We organiseren in samenwerking met lokale en regionale organisaties diverse evenementen en activiteiten die veel bezoekers aantrekken, niet allen tijdens "75 jaar vrijheid", maar ook daarna.

We spannen ons extra in om de polder nauw te betrekken door plaatsen en verhalen zichtbaar te

maken.

We bieden de basisscholen een educatieprogramma aan met verhalen uit de oorlog en excursies in onze gemeente.

We plaatsen borden met informatie over de Tweede Wereldoorlog in respectievelijk Beek, Leuth, Millingen en Heilig Landstichting.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De voorbereidingen voor 75 jaar vrijheid verlopen naar wens. Ook de samenwerking met regiogemeenten verloopt goed. Ook de polder is nauw betrokken bij de plannen. Onder andere bij het realiseren van een kunstwerk en een route vanaf de Thornsche Molen.

Het paneel in Heilig Landstichting en Leuth is geplaatst in samenwerking met de Groesbeek Airborne Vrienden. Die van Beek is op de Duitse vertaling na klaar en het paneel in Millingen onthullen we waarschijnlijk in oktober.

De activiteiten concentreren zich in september 2019, februari 2020 en mei 2020. Er zijn ook doorlopende activiteiten, zoals exposities, en blijvende herinneringen, zoals het monument Water als Wapen nabij de Querdam.

Stand van zaken Najaarsnota

De activiteiten van 75 jaar Market Garden zijn afgerond en naar wens verlopen. We ondersteunden organisaties bij hun activiteit, zowel financieel als facilitair. Collegen waren actief betrokken. De organisatie van onder andere de prachtige taptoe en de indrukwekkende luchtlandingen met 1.300 parachutisten was in onze handen. Bovendien waren we intensief betrokken bij de Gavinherdenking.

Alle basisscholen in onze gemeente ontvingen het lesboekje 75 jaar vrijheid in Berg en Dal met lokale verhalen en gebeurtenissen. De activiteiten in de Market Garden Maand werden bezocht door jong en oud, inwoner en bezoeker. Er was veel aandacht voor veiligheid, planning, diversiteit van activiteiten, verkeer en andere zaken. De herdenkingen en festiviteiten zijn goed bezocht met enthousiaste reacties na afloop. De voorbereidingen voor een monument bij de Querdam zijn nog in volle gang. Ook de activiteiten in de polder zullen wij (financieel danwel facilitair) ondersteunen. De organisatie van de 4 mei herdenking in 2020 is in onze handen. We verwachten naast vele eigen inwoners ook 1.500 Canadese jongeren.

3.5.9 Er is een fiets- voetveerverbinding tussen Ooij en Bemmel

Dit is een burgerinitiatief vanuit de gemeente Lingewaard. Op dit moment loopt er een onderzoek naar de haalbaarheid van zo'n verbinding. Als dit positief wordt afgerond, dan willen we in mei 2019 starten met een fiets-voetveerverbinding (seizoen mei tot oktober).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Uit het haalbaarheidsonderzoek is gebleken dat er op voorhand geen belemmeringen zijn. Alle partijen (Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf) zijn bereid om mee te werken. Inmiddels is er een exploitant gevonden die interesse heeft voor de exploitatie van het veer. Veel financiële en juridische zaken moeten we nog uitzoeken en zijn onzeker. Ons streven is in mei 2020 te varen. In juni zijn er 2 bijeenkomsten gepland in de gemeente Lingewaard en Berg en Dal om bewoners en andere geïnteresseerden te informeren over de stand van zaken.

Stand van zaken Najaarsnota

We hebben een intentieovereenkomst ondertekend met de exploitant voor het fiets/voetveer. De exploitant is op zoek naar een (bij voorkeur) duurzaam elektrisch veer. Een globale opzet van infrastructurele aanpassingen ter plekke is gemaakt. Op basis hiervan vragen we vergunningen aan. Op 12 en 13 oktober hebben we proefvaarten gedaan met een geleend voetveer. Dit leverde veel positieve reacties op. De verbeterpunten pakken wij op.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2019 na NJN
Lasten	-8.811	-6.688	-7.601	-1.257	-8.858
Baten	3.657	1.369	1.854	284	2.138
Totaal programma	-5.155	-5.320	-5.747	-973	-6.720

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2019](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2019	Invest.
Mutaties Voorjaarsnota			
<i>Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota</i>			
1e begrotingswijziging	1-nov-18	3	-
Bouwplan Oefenhoek Millingen	31-jan-19	-96	-96
Invulling rekenkamerfunctie	14-mrt-19	-30	-
Behoud Museumpark Orientalis	25-apr-19	-200	-
Grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek	25-apr-19	-	-700
Voorjaarsnota 2019	4-jul-19	-104	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		-427	-796

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1. Behoud Museumpark Orientalis	25-apr-19	-200	-
1.2. Grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek Groesbeek	25-apr-19	-	-
1.3 Jaarstukken 2018	4-jul-19	-475	-
1.4 Actualisatie grondexploitaties 2019	4-jul-19	-	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1. Extra krediet Energieaansluiting evenementen en weekmarkt Markt Groesbeek		-	-61
2.2. Accountantskosten		-50	-
2.3. Bijdrage GR ODRN		-148	-

2.4. Pilot inburgering	-275	-
2.5. Vrijval voorziening wachtgeldverplichtingen vm wethouders	35	-
2.6. Rekenkamercommissie	34	-
2.7. Uitvoering Economische visie	25	-
2.8. Leges burgerzaken	22	-
Administratieve overboeking	-172	-
Afrondingsverschillen	4	-

Totaal mutaties Najaarsnota	-1.200	-61

Totaal mutaties programma 3	-1.627	-857

1.1 Behoud Museumpark Orientalis

Voor het behoud van Museumpark Orientalis is door de raad in april € 600.000 beschikbaar gesteld uit de algemene reserve. Dit bedrag stellen we in delen beschikbaar. Er is voor de start een bedrag van € 200.000 betaalbaar gesteld aan Orientalis. Het restant van € 400.000 is toegevoegd aan de reserve lopende projecten. Dit bedrag stellen we (deels) betaalbaar na goedkeuring van het plan door het college. Zie ook programma Ons geld (1.1).

1.2 Grondexploitatie Bedrijventerrein Hulsbeek Groesbeek

Voor het ontwikkelen van het Bedrijventerrein Hulsbeek heeft de gemeenteraad op 25 april 2019 de grondexploitatie vastgesteld. In deze grondexploitatie nemen wij op welke kosten en verkoopopbrengst wij verwachten. Met de grondexploitatie is het krediet beschikbaar gesteld voor de werkzaamheden voor de realisatie van het bedrijventerrein.

1.3 Jaarstukken 2018

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor subsidie Bevrijdingsmuseum (€ 353.000), inburgering (€ 27.000) en invoering Omgevingswet (€ 95.000) over te hevelen naar 2019. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (1.3).

1.4 Actualisatie grondexploitaties 2019

In juli 2019 heeft de gemeenteraad de geactualiseerde grondexploitaties vastgesteld. Dit besluit is verwerkt in de begroting 2019. De mutaties in de voorziening exploitatietekort grondexploitaties zijn verwerkt bij de jaarrekening 2018.

2.1 Extra krediet Energieaansluiting evenementen en weekmarkt Markt Groesbeek

Voor het realiseren van een energieaansluiting voor evenementen op de Markt in Groesbeek is in 2018 een krediet beschikbaar gesteld van € 95.000. Uit de gevraagde offertes blijkt dat dit bedrag te laag is. Daarom stellen we voor om een extra krediet van € 61.255 beschikbaar te stellen. De extra kapitaallasten van € 7.000 per jaar zijn al verwerkt in de begroting 2020.

2.2 Accountantskosten

We hebben een nieuwe accountant aangewezen voor de jaren 2019 en 2020. Op basis van de nieuwe aanbesteding en de afwikkeling over 2018 is in 2019 € 50.000 extra nodig. In de begroting 2020 is het budget voor accountantskosten structureel verhoogd op basis van de aanbesteding.

2.3 Bijdrage GR ODRN

De ODRN heeft een bestuursnotitie geschreven voor het dagelijks bestuur.

Uit deze notitie blijkt dat de prognose voor de uitgaven 2019 voor de gemeente Berg en Dal € 1.614.000 bedragen. Daarom stellen we de raming voor de ODRN met € 25.000 bij. Naast de prognose voor 2019 staat in deze notitie ook dat de ODRN een tekort verwacht over het jaar 2019. Dit tekort bedraagt € 1.200.000. Het voorstel is om dit naar rato van de omzet te verdelen over de deelnemers. Dit betekent voor onze gemeente een extra bijdrage van € 123.000.

Kort samengevat is dit tekort ontstaan door een stijging van de omvang van de werkzaamheden. Door de manier van werken tussen de ODRN en zijn opdrachtgevers wordt deze stijging opgevangen door middel van inhuur. Doordat de inhuurtarieven sterk stijgen en er sprake is van een hoger ziekteverzuim dan waar mee gerekend is in de kostprijscalculatie, is er sprake van een ontoereikende kostprijs. Dit alles leidt tot een financiële druk die binnen de afgesproken kaders niet op te vangen is.

2.4 Pilot inburgering

De gemeenten Beuningen, Berg en Dal, Heumen en Mook en Middelaar nemen gezamenlijk deel aan een pilot in het kader van de nieuwe Wet Inburgering per 2021. De pilot 'Zelfredzaamheidsroute' richt zich op nieuwkomers die de taal slecht beheersen en daardoor niet goed kunnen deelnemen aan de samenleving. We ontvangen een rijksbijdrage via de algemene uitkering van € 275.000 die we hiervoor inzetten. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.5 Vrijval voorziening wachtverplichtingen vm wethouders

Doordat de pensioenleeftijd is verlaagd hoeven we minder lang wachtgeld te betalen voor een voormalig wethouder. Dit betekent dat een deel van voorziening kan vrijvallen. Dit leidt tot een eenmalig voordeel van € 35.000.

2.6 Rekenkamercommissie

We verwachten in 2019 geen kosten voor het uitoefenen van de rekenkamerfunctie. De werving en selectie vindt plaats in het najaar van 2019. Dit leidt in 2019 tot een voordeel van € 34.000.

2.7 Uitvoering Economische visie

We hebben in de begroting 2020 een bedrag van € 25.000 opgenomen als ombuiging. Hiermee is het werkbudget economie verlaagd. Dit passen we ook toe in de begroting 2019 bij de Najaarsnota.

2.8 Leges burgerzaken

Bij de raming van paspoorten is alleen rekening gehouden met de reisdocumenten die in 2019 gaan verlopen. Het restant van de nog te vernieuwen reisdocumenten van 2018 en de eerste aanvraag reisdocumenten waren niet bij de raming meegenomen. Dit betekent dat de afdracht voor reisdocumenten hoger is.

Daarnaast zijn er meer residocumenten aangevraagd dan verwacht. Hierdoor hebben we meer legesinkomsten.

Tenslotte zijn er minder huwelijken op locatie dan verwacht bij het opstellen van de begroting 2019. Dit betekent een lagere opbrengst aan leges.

Per saldo leiden deze mutaties tot een voordeel van € 22.000.

Beleidskaders

Wet gemeenschappelijke regelingen

De re-integratieverordening MGR

Re-integratieverordening-rijk-van-nijmegen

Nadere-regels-en-beleidsregels-re-integratieverordening-participatiewet-mgr-rijk-van-nijmegen

De financiële verordening MGR

Inkoopbeleid MGR

Het Werkbedrijf

Inrichtingsplan-module-werkbedrijf

Werkzoekende

Sociaal Maatschappelijke Visie 2015

Sterke werkwoorden

Werk is de uitkomst

Visie document Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Structuurvisie Berg en Dal

Economische Visie Hier wordt gewerkt

Kadernota Toerisme Van trots naar topbestemming

Integraal toezicht en handhavingsbeleid

Notitie grondexploitatie van de commissie BBV

Strategische agenda 2020 Euregio

Verbonden partijen

- Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
- Euregio (Rhein-Waal)
- Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen
- Grenzland Draisine GMBH
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
- Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen
- Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Ons geld

In dit programma staat:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief treasury en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we moeten betalen;
- hoe we het bedrag voor dingen hebben besteed, die we niet hadden kunnen voorzien.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Ons geld. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2019.

Onder het kopje 'Financiën' zijn wel mutaties opgenomen en toegelicht.

[Programma Ons Geld Programmabegroting 2019](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2019 na NJN
Lasten	-11.784	-6.347	-7.303	92	-7.212
Baten	69.429	67.198	68.990	1.892	70.883
Totaal programma	57.645	60.851	61.687	1.984	63.671

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2019](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2019	Invest.

Mutaties Voorjaarsnota

Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:

1e begrotingswijziging	1-nov-18	-161	-
Aangenomen amendementen tijdens begrotingsbehandeling	1-nov-18	-400	-
Extra budget subsidie energiebesparende maatregelen woningen	27-sep-18	500	-
Extra budget Stimuleringslening duurzame maatregelen non-profit	8-nov-18	4	-
Extra budget Duurzaamheidslening particulieren	8-nov-18	4	-
Investeringsbijdrage verduurzaming Montessoricollege Groesbeek	8-nov-18	3	-
Grenscorrectie Nijmegen - Berg en Dal	27-sep-18		

- Bijdrage gemeente Nijmegen		150	-
- Dotatie aan algemene reserve		-150	-
Actieplan Duurzaamheid 2019-2023	31-jan-19	160	-
Bouwplan Oefenhoek Millingen	31-jan-19	96	-
Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen	14-mrt-19	45	-
Inzet reserve aankoop kunstwerken voor kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/Nieuweweg	14-mrt-19	77	-
Formatie-uitbreiding beleidscapaciteit Sociaal domein	14-mrt-19	120	-
Behoud Museumpark Orientalis	25-apr-19		
- Bijdrage uit algemene reserve		600	-
- Dotatie aan reserve lopende projecten		-400	-
Voorjaarsnota 2019	4-jul-19	189	-
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		837	-

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1. Behoud Museumpark Orientalis	25-apr-19	200	-
1.2. Onderhoud gymzalen SPOG	13-jun-19	45	-
1.3. Jaarstukken 2018	4-jul-19	1.302	-
1.4. Onderzoeksvragen mobiliteit centrum Groesbeek	4-jul-19	27	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1. Inzet post onvoorzien voor herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn		16	-
2.2. Bijdrage reserve attributen sportcomplexen voor attributen DVSG		11	-
2.3. Treasury		22	-
2.4. Algemene uitkering		1.131	-
2.5. Opbrengst ozb		15	-
2.6. Bijdrage Munitax		-10	-
2.7. Stelpost nieuw beleid		49	-
2.8. Bijdrage algemene reserve voor sociaal domein		-909	-
2.9. Bijdrage algemene reserve voor groot onderhoud gebouwen		285	-

Totaal mutaties Najaarsnota		2.184	-

Totaal mutaties programma 4		3.021	-

1.1 Behoud Museumpark Orientalis

Voor het behoud van Museumpark Orientalis is door de raad in april € 600.000 beschikbaar gesteld uit de algemene reserve. Dit bedrag stellen we in delen beschikbaar. Er is voor de start een bedrag van € 200.000 betaalbaar gesteld aan Orientalis. Het restant van € 400.000 is toegevoegd aan de reserve lopende projecten. Dit bedrag stellen we (deels) betaalbaar na goedkeuring van het plan door het college. Zie ook programma Onze gemeente (1.1).

1.2 Onderhoud gymzalen SPOG

In juni 2019 heeft u een bedrag van € 324.000 beschikbaar gesteld voor het noodzakelijke onderhoud van de gymzalen bij Basisschool Breedeweg en 't Vossenhol. Deze kosten dekken we uit de reserve onderhoud gymzalen en de algemene reserve. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingsaldo. Zie ook Programma Inwoner (1.1).

1.3 Jaarstukken 2018

In juli 2019 heeft de gemeenteraad de jaarrekening 2018 vastgesteld. Het voordelige saldo van de jaarrekening 2018 van € 373.000 is toegevoegd aan de Algemene reserve. Daarnaast is een bedrag van € 1.302.000 overgeheveld naar 2019. Dit bedrag is deels gedekt uit de algemene reserve (€ 31.000) en deels uit de reserve lopende projecten (€ 1.271.000).

1.4 Onderzoeksvragen mobiliteit centrum Groesbeek

In juli heeft de gemeenteraad besloten om € 26.500 beschikbaar te stellen voor verder onderzoek naar de mobiliteit in het centrum van Groesbeek. Deze kosten dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Onze buurt (1.4).

2.1 Inzet stelpost onvoorzien voor herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn

Het college heeft ingestemd met de herinrichting van de Molenkolk in Millingen aan de Rijn. Hierover is de gemeenteraad met een informatienota geïnformeerd. De eenmalige kosten voor de herinrichting zijn € 16.000. Deze kosten dekken we ten laste van de post onvoorzien (zie ook Onze buurt 2.3).

2.2 Bijdrage reserve attributen sportcomplexen voor attributen DVSG

DVSG komt in aanmerking voor een subsidie van € 10.500 voor een hekwerk en ballenvanger. Deze subsidie dekken we ten laste van de reserve attributen sportcomplexen. Zie ook programma Onze buurt (2.4).

2.3 Treasury

De rentelasten van de langlopende en kortlopende leningen zijn bijgesteld met € 62.000 voordelig.

Daarnaast hebben we de kapitaallasten (rente en afschrijving) van de investeringen geactualiseerd volgens de werkelijke stand per 1 januari 2019. Hierdoor zijn de kapitaallasten op de diverse programma's lager. Per saldo leidt dit op dit programma tot een voordeel van € 22.000.

2.4 Algemene uitkering

Op basis van de mei- en septembercirculaire 2019 ontvangen we € 1.131.000 meer aan algemene uitkering. Dit bedrag is als volgt te specificeren:

- extra geld voor sociaal domein door prijsinflatie en de tekorten op de jeugdzorg. + 1.160.000
Hier staan diverse mutaties tegenover op programma Inwoner (2.11) en een lagere aanwending van de algemene reserve (programma Ons geld 2.8). Per saldo heeft deze wijziging geen invloed op het begrotingsaldo.

- extra geld voor:
 - pilot inburgering + 275.000
 - pilot Formateur Lokaal Sportakkoord +15.000
 - kerkenvisie +25.000
 - ruiming explosieven +58.000

Hier staan op de verschillende programma's uitgaven tegenover voor hetzelfde bedrag. Per saldo hebben deze mutaties dus geen invloed op het begrotingssaldo.
- het achterblijven van de rijksuitgaven in 2018 en 2019 leidt tot een negatieve aanpassing van de algemene uitkering door het principe 'samen trap op, samen trap af'. - 402.000

2.5 Opbrengst ozb

De woz-waarde is de grondslag voor de aanslag ozb. Mutaties in de woz-waarden door bijvoorbeeld nieuwbouw of bezwaar en beroep hebben gevolgen voor de opbrengst. Op grond van de Najaarsrapportage van Munitax stellen we de opbrengst ozb voordelig bij met € 15.000.

2.6 Bijdrage Munitax

Het project 'BAG-oppervlakten voor woz-waarden' kost meer tijd en dus geld dan vooraf verwacht. Daarom is onze bijdrage aan Munitax € 10.000 hoger.

2.7 Stelpost nieuw beleid

De stelpost nieuw beleid zetten we dit jaar niet meer in voor het sociaal domein. Dit leidt tot een voordeel van € 49.000 op dit programma.

2.8 Bijdrage algemene reserve voor sociaal domein

Het tekort op het Sociaal Domein, onderdelen jeugd en wmo nieuw, daalt van € 1,6 miljoen naar € 700.000. Het lagere tekort komt voornamelijk doordat we extra rijksgeld krijgen voor jeugdzorg en een hogere prijscompensatie via de algemene uitkering (zie ook 2.4). Het tekort op het sociaal domein dekken we door de inzet van de algemene reserve. Nu het tekort lager is hoeven we € 900.000 minder uit de algemene reserve te halen. Dat leidt op dit programma tot een nadeel. Per saldo hebben de mutaties op het sociaal domein geen invloed op het begrotingssaldo.

2.9 Bijdrage algemene reserve voor groot onderhoud gebouwen

Bij de jaarrekening 2018 zijn op aandringen van de accountant de onderhoudsvoorzieningen opgeheven. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve.

Doordat de onderhoudsvoorzieningen zijn opgeheven betalen we het groot onderhoud van de gebouwen nu uit de exploitatie. Daarvoor hebben we per gebouw/speeltuinen het bedrag beschikbaar dat we voorheen jaarlijks aan de voorziening toevoegden. Voor de Mallemolen, de speeltuinen en de werkplaats is dit jaar meer groot onderhoud nodig. De extra onderhoudskosten van € 285.000 dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Inwoner (2.9), Onze buurt (2.13) en Overhead (2.3).

We hebben aangegeven in het najaar van 2019 met een voorstel over de onderhoudsvoorzieningen te komen over de geactualiseerde onderhoudsplanningen. Dit voorstel leggen we begin 2020 aan u voor, omdat dan alle onderhoudsplanningen zijn geactualiseerd naar de laatste normeringen en wet- en regelgeving.

Beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie rente van de commissie BBV

Notitie overhead van de commissie BBV

Notitie riolering van de commissie BBV

Notitie waardering vastgoed van de commissie BBV

Financiële verordening Berg en Dal 2017 (art. 212 GW)

Controleverordening Groesbeek 2015 (art. 213 GW)

Belastingverordeningen gemeente Berg en Dal

Budgethoudersregeling Groesbeek 2015

Nota inkoopbeleid Berg en Dal 2016

Financieringsstatuut

Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing Groesbeek 2015

Financiële verhoudingswet

Verbonden partijen

- Bank Nederlandse gemeenten
- Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Overhead

We verwerken de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Stand van zaken Najaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Overhead. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2019.

Onder het kopje 'Financiën' zijn de mutaties opgenomen en toegelicht.

Programma Overhead Programmabegroting 2019

Hieronder vindt u het actuele overzicht van overhead in cijfers.

Bedragen x € 1.000

Overhead	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na VJN	Begroting 2019 na NJN
1. Loonkosten overhead	-6.118	-6.334	-6.579
2. ICT-kosten	-2.029	-2.047	-2.105
3. Huisvestingskosten	-546	-557	-548
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-613	-295	-167
Totaal	-9.306	-9.233	-9.399
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	254	254	254
Overhead ten laste van exploitatie	-9.052	-8.979	-9.145

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 Primair	Begroting 2019 na VJN	Mutaties t/m NJN	Begroting 2019 na NJN
Lasten	-8.391	-9.052	-8.979	-166	-9.145
Baten	547	0	0	0	0
Totaal programma	-7.844	-9.052	-8.979	-166	-9.145

Toelichting verschillen Voorjaarsnota - Najaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties uit de Najaarsnota toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties uit de Voorjaarsnota verwijzen wij u naar de [Voorjaarsnota 2019](#).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum	2018	Invest.

Mutaties Voorjaarsnota

Besluitvorming tot en met Voorjaarsnota:

Actieplan Duurzaamheid 2019-2023	31-jan-19	-20	-
Voorjaarsnota 2018	4-jul-19	93	-

Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota		73	-

Mutaties Najaarsnota

1. Besluitvorming tot Najaarsnota:

1.1 Jaarstukken 2018	4-jul-19	-244	-

2. Overige wijzigingen Najaarsnota

2.1. Bijdrage iRvN		-23	-
2.2. Publicatiekosten		10	-
2.3. Kosten bedrijfsvoering		47	-
Administratieve overboeking		43	-

Totaal mutaties Najaarsnota		-167	-

Totaal mutaties Programma Overhead		-94	-

1.1 Jaarstukken 2018

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de budgetten voor interne verzelfstandiging LTP (€ 123.500), privacy en informatiebeveiliging (€ 40.000), LAA/adresonderzoeken (€ 25.000), Erfgoednet Berg en Dal (€ 15.000) en het publiceren van bouw- en milieudossiers op de website (€ 40.000) over te hevelen naar 2019. Deze budgetoverheveling is gedekt uit de reserve lopende projecten. Zie ook programma Ons geld (1.3).

2.1 Bijdrage iRvN

De begroting 2019 van de iRvN 2019 is bijgesteld. De indexering van 2019 is aangepast. Dit heeft gevolgen voor de bijdrage van de deelnemende gemeentes. De bijdrage van de gemeente Berg en Dal moeten we daarom met € 23.000 nadelig bijstellen.

2.2 Publicatiekosten

De kosten voor diverse publicaties, onder andere in de Rozet, zijn lager dan begroot. Dit leidt in 2019 tot een voordeel van € 10.000.

2.3 Kosten bedrijfsvoering

Actualisatie van de kosten van de bedrijfsvoering levert in totaal een voordeel op van € 47.000. Dit bedrag is met name veroorzaakt door:

- Salaris- en inhuurkosten personeel; onderuitputting en aframes stelposten.
- Groot onderhoud gemeentewerf; bij de jaarrekening 2018 zijn op aandringen van de accountant de onderhoudsvoorzieningen opgeheven. Dit bedrag is toegevoegd aan de algemene reserve. Doordat de onderhoudsvoorzieningen zijn opgeheven betalen we het groot onderhoud van de gebouwen uit de exploitatie. Daarvoor hebben we per gebouw het bedrag beschikbaar dat we voorheen jaarlijks aan de voorziening toevoegden. Voor de gemeentewerf is dit jaar meer groot onderhoud nodig. De extra

onderhoudskosten van € 114.000 dekken we uit de algemene reserve. Zie ook programma Ons geld (2.9).

We hebben aangegeven in het najaar van 2019 met een voorstel over de onderhoudsvoorzieningen te komen over de geactualiseerde onderhoudsplanningen. Dit voorstel leggen we begin 2020 aan u voor, omdat dan alle onderhoudsplanningen zijn geactualiseerd naar de laatste normeringen en wet- en regelgeving.

Beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie overhead van de commissie BBV

Paragrafen

In de Najaarsnota rapporteren we niet over de paragrafen. De meest recente informatie over de inhoud van de paragrafen vindt u in de Programmabegroting 2019, de Voorjaarsnota 2019 en de Programmabegroting 2020. Bij de jaarrekening 2019 actualiseren we de paragrafen weer.

Wij kennen de volgende paragrafen:

Paragraaf Lokale heffingen

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf Financiering

Paragraaf Bedrijfsvoering

Paragraaf Verbonden partijen

Paragraaf Grondbeleid

Financiële begroting

Inleiding

In dit financiële deel van de begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht met de incidentele baten en lasten en het verloop van het financieel meerjarenperspectief (FMP). Daarnaast geven we ook aan welke budgetten we willen doorschuiven naar 2020.

Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens is een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd. Dit resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting	Begroting	Mutaties	Mutaties	Begroting
	2019	2019	2019	2019	2019
	Primair	na VJN	tot NJN	NJN	na NJN
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-33.843	-33.403	-162	-409	-33.974
Onze buurt	-12.632	-14.015	-392	-167	-14.574
Onze gemeente	-5.320	-5.747	-621	-353	-6.720
Ons geld	58.098	58.178	0	1.223	59.401
Overhead	-9.052	-8.979	-200	34	-9.145
Saldo rekening baten en lasten	-2.749	-3.966	-1.374	329	-5.011
Toevoeging aan reserves	-1.102	-2.044	-151	0	-2.195
Onttrekking aan reserves	3.855	5.554	1.526	-614	6.466
Resultaat rekening baten en lasten	4	-456	0	-285	-741

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Hieronder vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten met daarop een toelichting.

Bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022	2023
Programma Inwoner					
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019</i>					
1.1 Bij preventie is een aanpak van middelengebruik (alcohol en drugs) van groot belang	-	-5	-	-	-
1.2 Extra gelden voorkomen schulden	-31	-50	-	-	-

1.3	Professionaliseren beheer jongerencentrum Maddogs	-30	-30	-	-
1.4	Regiobegroting Wmo en Jeugdhulp	-27	-	-	-
1.5	Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen	-45	-	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

1.6	Bijdrage verbouwing Kulturhus Beek voor verhuizing bibliotheek	-20	-	-	-

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

1.7	Woonplaatsbeginsel Sociaal domein	-	-667	-	-

Totaal programma Inwoner		-153	-752	-	-

Programma Onze Buurt

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019

2.1	Vervanging AED's	-	-24	-	-
2.2	Samen met de raad de vragen bedenken voor nader mobiliteitsonderzoek	-15	-	-	-
2.3	Kosten aanleg glasvezel buitengebied	-55	-	-	-
2.4	Leges aanleg glasvezel buitengebied	55	-	-	-
2.5	Fiets-/ voetveer Bemmel- Ooij	-40	-	-	-
2.6	Investeringsbijdrage Tennisvereniging Berg en Dal	-10	-	-	-
2.7	Verbeteringen wijk Nonnenkamp Millingen aan de Rijn	-50	-	-	-
2.8	Bijdrage GOAN deelonderwerp Duurzaamheid	-7	-	-	-
2.9	Studie fietspad 't Zwaantje-Diepen	-10	-	-	-
2.10	Terugdraaien bezuiniging bibliotheek	-50	-	-	-
2.11	Subsidie energiebesparende maatregelen woningen	-500	-	-	-
2.12	Actieplan Duurzaamheid 2019-2023	-80	-	-	-
2.13	Verplaatsing kunstwerk "Hemel en aarde"	-9	-	-	-
2.14	Keldergraven Heselenberg	-19	-	-	-
2.15	Zwembad de Lubert	-90	-	-	-
2.16	Kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg	-77	-	-	-
2.17	Vervangen inventaris Heuvelland en de Duffelt	-18	-	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

2.18	Herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn	-16	-	-	-
2.19	Subsidie sportattributen DVSG	-11	-	-	-
2.20	Speelgelegenheid Kerkstraat Groesbeek	-	-	-	-
	- Kosten realiseren speelgelegenheid	-58	-	-	-
	- Bijdrage realiseren speelgelegenheid	58	-	-	-

2.21 Kerkenvisie	-25	-	-	-
2.22 Bijdrage GGD	-15	-	-	-
2.23 Bommenregeling	-58	-	-	-
2.24 Formateur Lokaal Sportakkoord	-15	-	-	-

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

2.25 Led-verlichting Tennisvereniging PIT	-	-11	-	-
2.26 Terreinafscheiding sportpark de Hove	-	-11	-	-
2.27 Vervangen dode bomen door extreme droogte	-	-15	-	-

Totaal programma Onze Buurt	-1.114	-60	-	-

Programma Onze Gemeente

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019

3.1 Uitvoering geven aan de vastgestelde Woonagenda en woonvisie	-15	-	-	-
3.2 Bijdrage GOAN deelonderwerp Economie en Wonen	-10	-	-	-
3.3 Bouwplan Oefenhoek Millingen	-96	-	-	-
3.4 Inzet extra rijks gelden voor statushouders	-40	-40	-	-
3.5 Behoud Museumpark Orientalis, betaalbaar stellen subsidie	-200	-	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

3.6 Vrijval voorziening wachtgeldverplichtingen vm wethouders	35	-	-	-
3.7 Pilot inburgering	-275	-	-	-

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

3.8 Bijdrage GOAN programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid	-	-45	-	-
3.9 Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid	-	-40	-	-

Totaal programma Onze Gemeente	-601	-125	-	-

Programma Ons geld

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019

4.1 Algemene uitkering; extra rijks gelden voorkomen schulden	31	50	-	-
4.2 Herindelingsregeling grenscorrectie Nijmegen- Berg en Dal	150	-	-	-
4.3 Inzet post onvoorzien voor verplaatsing kunstwerk "Hemel en aarde"	9	-	-	-
4.4 Extra rijks gelden statushouders	40	40	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

4.5	Inzet post onvoorzien voor herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn	16	-	-	-
4.6	Bijdrage reserve attributen sportcomplexen voor attributen DVSG	11	-	-	-
4.7	Algemene uitkering; kerkenvisie	25	-	-	-
4.8	Algemene uitkering; bommenregeling	58	-	-	-
4.9	Algemene uitkering; pilot inburgering	275	-	-	-
4.10	Algemene uitkering; Formateur Lokaal Sportakkoord	15	-	-	-

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

geen mutaties

Totaal programma Ons geld		629	90	-	-

Programma Overhead

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019

5.1	Veranderingen Wet BAG	-15	-	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

geen mutaties

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

5.2	Informatiemanagement - digitaal werken	-	-55	-	-
5.3	iBurgerzaken	-	-57	-	-

Totaal programma Overhead		-15	-112	-	-

Totaal exploitatie		-1.254	-960	-	-

Reserves

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019

R1	Bijdrage Algemene reserve; beheer Maddogs	30	30	-	-
R2	Bijdrage Algemene reserve; niet 100% kostendekkendheid afvalstoffenheffing	191	-	-	-
R3	Bijdrage reserve attributen sportattributen; led-verlichting Groesbeekse Boys	29	-	-	-
R4	Dotatie reserve dekking kapitaallasten; led-verlichting Groesbeekse Boys	-29	-	-	-
R5	Bijdrage egaliseringsreserve ODRN	40	-	-	-
R6	Bijdrage Algemene reserve; subsidie energiebesparende maatregelen	500	-	-	-

R7	Dotatie Algemene reserve; herindelingsregeling grenscorrectie Nijmegen-Berg en Dal	-150	-	-	-
R8	Dotatie aan reserve aanpak extreme wateroverlast	-400	-	-	-
R9	Bijdrage Algemene reserve; Actieplan Duurzaamheid 2019-2023	160	-	-	-
R10	Bijdrage Algemene reserve; Bouwplan Oefenhoek Millingen	96	-	-	-
R11	Bijdrage algemene reserve voor regiobegroting Wmo en Jeugdhulp	27	-	-	-
R12	Bijdrage Algemene reserve; handhaving huidige openstelling milieustraten	50	-	-	-
R13	Bijdrage Algemene reserve; Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen	45	-	-	-
R14	Bijdrage reserve aankoop kunstwerken; kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg	77	-	-	-
R15	Inzet algemene reserve; Behoud Museumpark Orientalis	600	-	-	-
R16	Dotatie reserve lopende projecten; restant reservering Behoud Museumpark Orientalis	-400	-	-	-

Incidentele baten en lasten tot en met Najaarsnota 2019

geen mutaties

Incidentele baten en lasten uit Programmabegroting 2020

R17	Bijdrage Algemene reserve; woonplaatsbeginsel sociaal domein	-	667	-	-
R18	Bijdrage reserve lopende projecten; Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid	-	40	-	-
R19	Bijdrage Algemene reserve; dekking tekort sociaal domein	-	151	51	-

Totaal reserves	865	888	51	-

Totaal	-389	-72	51	-

1.1 Bij preventie is een aanpak van middelengebruik (alcohol en drugs) van groot belang

In 2020 stellen we een plan op waarin we de gemeentelijke ambitie en aanpak van middelengebruik vaststellen. Om dit plan te maken is een werkbudget van € 5.000 opgenomen in de begroting.

1.2 Extra gelden voorkomen schulden

Het rijk wil een impuls geven aan de verbetering van de gemeentelijke schuldhelpverlening en de versterking van het armoedebeleid. Hiervoor ontvangen we in 2018, 2019 en 2020 extra rijks gelden via de algemene uitkering. Zie ook 4.1.

1.3 Professionaliseren beheer jongerencentrum Maddogs

We willen jongeren een ontmoetingsplek bieden en daarmee ook overlast door jeugd terugdringen. Voor het professionaliseren van het beheer in jongerencentrum Maddogs is daarom voor 2019 en 2020 € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld. Deze kosten dekken we ten laste van de Algemene reserve. Zie ook R1.

1.4 Regiobegroting Wmo en Jeugdhulp

In het regionaal werkprogramma en de regiobegroting is een bedrag opgenomen voor investering in extra inzet op kwaliteit en kostenbesparing. Voor onze gemeente betekent dit een eenmalige bijdrage van € 27.000. Het college heeft voorgesteld om deze kosten te dekken ten laste van de Algemene reserve. Zie ook R11.

1.5 Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen

Op 14 maart 2019 heeft de raad € 45.000 beschikbaar gesteld voor een haalbaarheidsonderzoek voor verplaatsing van de Mallemolen naar het Marktplein. Ook is besloten om dit bedrag uit de algemene reserve te halen. Zie ook R13.

1.6 Bijdrage verbouwing Kulturhus Beek voor verhuizing bibliotheek

Wij betalen een bijdrage in de verbouwing van Kulturhus Beek in verband met de verhuizing van de bibliotheek. De totale verbouwingskosten zijn € 48.445. Hiervan komt € 20.000 voor rekening van de gemeente.

1.7 Woonplaatsbeginsel Sociaal domein

De aanpassing van het woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld tot 2021. Voor 2020 hebben we € 667.000 minder aan inkomsten geraamd. Door dit uitstel neemt het tekort op het sociaal domein tijdelijk toe. Dit incidentele nadeel brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook R17.

2.1 Vervanging AED's

In 2020 moeten we de gemeentelijke AED's vervangen. Hiervoor is € 24.000 beschikbaar gesteld.

2.2 Samen met de raad de vragen bedenken voor nader mobiliteitsonderzoek

We willen nader mobiliteitsonderzoek doen. Hiervoor gaan we samen met de raad vragen bedenken. Het is afhankelijk van de vragen wat we gaan onderzoeken. Hiervoor hebben we € 15.000 gereserveerd.

2.3/2.4 Aanleg glasvezel buitengebied

In 2019 wordt glasvezel aangelegd in het buitengebied van onze gemeente. Hiervoor is eenmalig € 55.000 beschikbaar voor toezicht. Hiervoor ontvangen we eenzelfde bedrag aan leges. Per saldo heeft dit geen invloed op het begrotingssaldo.

2.5 Fiets-/ voetveer Bemmel- Ooij

De gemeente Lingewaard heeft het initiatief genomen om een haalbaarheidsstudie te doen naar een fiets-/voetveer Bemmel- Ooij. Als het voetveer er komt, vergt dat een eenmalige investering van € 40.000 voor communicatie en voorbereiding.

2.6 Investeringsbijdrage Tennisvereniging Berg en Dal

Voor Tennisvereniging Berg en Dal is eenmalig € 10.000 beschikbaar gesteld voor vervanging van de armaturen.

2.7 Verbeteringen wijk Nonnenkamp Millingen aan de Rijn

Voor het inwonersinitiatief verbeteringen in de wijk Nonnenkamp in Millingen aan de Rijn is in de begroting 2019 € 50.000 beschikbaar gesteld. In maart heeft de raad het verbeterplan goedgekeurd. Het plan voeren we in 2019 uit.

2.8 Bijdrage GOAN deelonderwerp Duurzaamheid

Dit is een eenmalige bijdrage aan het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen voor het deelonderwerp duurzaamheid. De bijdrage is voor de uitvoering van de routekaart energietransities.

2.9 Studie fietspad 't Zwaantje - Diepen

Bij de Kadernota 2017 is budget opgenomen in 2019 voor een studie naar een fietspad van 't Zwaantje naar de Diepen. De kosten zijn € 30.000. We ontvangen een bijdrage van de regiogemeenten van € 20.000. We starten met de studie in 2019. Op zijn vroegst kan de aanleg plaatsvinden in 2022.

2.10 Terugdraaien bezuiniging bibliotheek

Bij het vaststellen van de begroting 2019 heeft de raad besloten om de bezuiniging van € 50.000 op de bibliotheek voor 2019 terug te draaien. De bibliotheek is een belangrijke sociale ontmoetingsplaats. De bezuiniging zou de bedrijfsvoering van de bibliotheek in gevaar brengen.

2.11 Subsidie energiebesparende maatregelen woningen

In 2018 is de subsidieregeling energiebesparende maatregelen woningen vastgesteld. Vooruitlopend op het actieplan Duurzaamheid heeft de raad in september 2018 € 500.000 beschikbaar gesteld voor 2019 om de subsidieregeling energiebesparende maatregelen woningen voort te kunnen zetten in 2019. Dit extra subsidiebedrag dekken we uit de algemene reserve. Zie ook R6.

2.12 Actieplan Duurzaamheid 2019-2023

In januari 2019 heeft de raad het Actieplan Duurzaamheid 2019-2023 vastgesteld. Voor 2019 is eenmalig € 30.000 beschikbaar gesteld voor het maken van een Warmtevisie. Daarnaast is € 50.000 beschikbaar voor een pilot "Aardgasvrij maken van bestaande woningen". Besloten is om deze kosten te dekken ten laste van de algemene reserve. Zie ook R9.

2.13 Verplaatsing kunstwerk "Hemel en aarde"

In 2018 is het kunstwerk "Hemel en aarde" verwijderd uit de speeltuin bij de Nonnenkamp in Millingen aan de Rijn. Er is gezocht naar een nieuwe plek voor het kunstwerk. Het college heeft besloten het kunstwerk te renoveren en te herplaatsen op begraafplaats Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. De kosten hiervan zijn € 9.000 en dekken we ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 4.3.

2.14 Keldergraven Heselenberg

Het college heeft besloten om op begraafplaats Heselenberg keldergraven aan te leggen. We gaan alvast vijf keldergraven aanleggen. De kosten hiervan zijn eenmalig € 19.000. Zodra de graven uitgegeven worden verdienen we deze kosten terug.

2.15 Zwembad de Lubert

De openingstijden van zwembad de Lubert zijn tijdelijk gewijzigd. Reden hiervan is een groot capaciteitsgebrek voor toezicht en zwemlessen in zwembad de Lubert. Om het rooster van de gewijzigde openingstijden volledig in te kunnen vullen is extra inhuur noodzakelijk. De kosten hiervan zijn € 90.000.

2.16 Kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg

Op 14 maart 2019 heeft de raad besloten om € 76.650 beschikbaar te stellen voor het kunstwerk op de rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg. Deze kosten dekken we door inzet van de reserve Aankoop kunstwerken. Zie ook R14.

2.17 Vervangen inventaris Heuvelland en de Duffelt

Voor het vervangen van klimrekken en verwachte kosten die voortkomen uit de keuring van het inventaris in 2019 is € 13.000 nodig voor sporthal Heuvelland.

Voor aanschaf van sportmaterialen ter vervanging van afgekeurd materiaal in de Duffelt is eenmalig € 5.000 nodig.

2.18 Herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn

Het college heeft ingestemd met de herinrichting van de Molenkolk in Millingen aan de Rijn. Hierover is de gemeenteraad met een informatienota geïnformeerd. De eenmalige kosten voor de herinrichting zijn € 16.000. Deze kosten dekken we ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 4.5.

2.19 Subsidie sportattributen DVSG

DVSG komt in aanmerking voor een subsidie van € 10.500 voor een hekwerk en ballenvanger. Deze subsidie dekken we ten laste van de reserve attributen sportcomplexen. Zie ook 4.6.

2.20 Realiseren speelgelegenheid Kerkstraat Groesbeek

We hebben een inwonersinitiatief ondersteunt voor het realiseren van een speelgelegenheid aan de Kerkstraat in Groesbeek. De kosten van de realisatie zijn € 57.500. Door de initiatiefnemers is een stichting opgericht. De stichting zorgt, door middel van diverse subsidies, voor een kostendekkende bijdrage voor de realisatie van de speeltuin.

2.21 Kerkenvisie

Berg en Dal heeft bijzondere kerken die bepalend zijn voor de identiteit van onze gemeente. Op sommige plekken wordt dit erfgoed bedreigd. Daarom gaan we samen met betrokkenen, inwoners en eigenaren een kerkervisie ontwikkelen. We ramen hiervoor een bedrag van € 25.000. We ontvangen voor de kerkervisie eenzelfde rijksbijdrage van € 25.000 via de algemene uitkering. Zie ook 4.7.

2.22 Bijdrage GGD

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2018 van de GGD is besloten om de algemene reserve van de GGD aan te vullen tot 70% van het weerstandsvermogen. Voor Berg en Dal betekent dit een eenmalige extra bijdrage van € 14.667.

2.23 Bommenregeling

Via de algemene uitkering ontvangen we een rijksbijdrage voor ruiming van explosieven bij diverse projecten. Deze bijdrage van € 58.000 betalen we door aan derden of belasten we door aan onze gemeentelijke projecten. Zie ook 4.8.

2.24 Formateur Lokaal Sportakkoord

We ontvangen in 2019 via de algemene uitkering een rijksbijdrage van € 15.000 voor het aanstellen van een Formateur lokaal sportakkoord. Ditzelfde bedrag hebben we opgenomen als projectkosten. Zie ook 4.10.

2.25 Led-verlichting Tennisvereniging PIT

Voor het vervangen van de (Led-)verlichting bij Tennisvereniging PIT in Millingen aan de Rijn is in 2020 € 10.500 nodig.

2.26 Terreinafscheiding sportpark de Hove

Voor het plaatsen van een terreinafscheiding op sportpark de Hove is in 2020 € 10.880 nodig.

2.27 Vervangen dode bomen door extreme droogte

Voor vervanging van dode bomen als gevolg van de extreme droogte in 2018 en 2019 is in 2020 eenmalig € 15.000 nodig.

3.1 Uitvoering geven aan de vastgestelde Woonagenda en woonvisie

In 2019 actualiseren we de Woonagenda die in 2017 is opgesteld. Hiervoor is eenmalig € 15.000 nodig. Als duidelijk is wat de uitvoeringsagenda wordt kunnen we de effecten en bijbehorende kosten voor de volgende jaren inschatten.

3.2 Bijdrage GOAN deelonderwerp Economie en Wonen

Dit is een eenmalige bijdrage aan het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen voor het deelonderwerp economie en wonen. De bijdrage is voor de uitvoering van het regionaal programma werklocaties (economie) en voor de uitvoering van de Woonagenda (wonen).

3.3 Bouwplan Oefenhoek Millingen

Op 31 januari 2019 heeft de raad ingestemd met de bijstelling van het bouwplan Oefenhoek Millingen aan de Rijn. Per saldo komt € 96.000 van de kosten voor rekening van de gemeente. Besloten is om de kosten ten laste van de algemene reserve te brengen. Zie ook R10.

3.4 Inzet extra rijks gelden statushouders

Per 2021 komt de regierol van de inburgeraars bij de gemeenten te liggen. Tot deze datum krijgen de gemeenten extra rijks geld om de huidige groep inburgeraars alvast beter te begeleiden naar een hoger taalniveau en daarmee een betere kans op werk. In 2019 en 2020 ontvangen we via de algemene uitkering € 40.000. Deze middelen zetten we voor deze regierol in. Zie ook 4.4.

3.5 Behoud Museumpark Orientalis

Op 25 april heeft de raad besloten om uit de Algemene reserve € 600.000 te reserveren voor het behoud van Museumpark Orientalis. Van dit totale bedrag stellen we nu € 200.000 betaalbaar aan Orientalis. Het resterende bedrag van € 400.000 nemen we op in de reserve lopende projecten. Dit bedrag stellen we (deels) betaalbaar na goedkeuring door het college op verschillende momenten. Zie ook R15/R16.

3.6 Vrijval voorziening wachtgeldverplichtingen vm wethouders

Doordat de pensioenleeftijd is verlaagd hoeven we minder lang wachtgeld te betalen voor een voormalig wethouder. Dit betekent dat een deel van voorziening kan vrijvallen. Dit leidt tot een eenmalig voordeel van € 35.000.

3.7 Pilot inburgering

De gemeenten Beuningen, Berg en Dal, Heumen en Mook en Middelaar nemen gezamenlijk deel aan een pilot in het kader van de nieuwe Wet Inburgering per 2021. De pilot 'Zelfredzaamheidsroute' richt zich op nieuwkomers die de taal slecht beheersen en daardoor niet goed kunnen deelnemen aan de samenleving. We ontvangen hiervoor een rijksbijdrage via de algemene uitkering van € 275.000 die we hiervoor inzetten. Zie ook 4.9.

3.8 Bijdrage GOAN programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid

Bijdrage GOAN (Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen) voor Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid in 2020 van € 1,30 per inwoner. Afhankelijk van de te kiezen algemene samenwerkingsvorm in de regio voor de jaren daarna zal een nieuwe vraag worden neergelegd met een meer structureel karakter.

3.9 Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid

Van september 2019 tot en met mei 2020 herdenkt en viert Gelderland 75 jaar bevrijding, vrede en vrijheid. De bijdrage voor onze gemeente is € 100.000 per jaar in 2019 en 2020. Deze kosten dekken we binnen de bestaande budgetten van Toerisme (€ 60.000 per jaar) en de reserve lopende projecten (€ 40.000 per jaar). Zie ook R18. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingsaldo.

4.1 Algemene uitkering; extra rijks gelden voorkomen schulden

Het rijk wil een impuls geven aan de verbetering van de gemeentelijke schuldhelpverlening en de versterking van het armoedebeleid. Hiervoor ontvangen we in 2018, 2019 en 2020 extra rijks gelden via de algemene uitkering. Zie ook 1.2.

4.2 Herindelingsregeling grenscorrectie Nijmegen- Berg en Dal

In 2018 is besloten om een aantal grenscorrecties tussen de gemeente Nijmegen en Berg en Dal vast te stellen. Wij ontvangen in 2019 van de gemeente Nijmegen een eenmalige afkoopsom van € 150.000. Dit bedrag storten we in de Algemene reserve. Zie ook R7.

4.3 Inzet post onvoorzien voor verplaatsing kunstwerk "Hemel en aarde"

In 2018 is het kunstwerk "Hemel en aarde" verwijderd uit de speeltuin bij de Nonnenkamp in Millingen aan de Rijn. Er is gezocht naar een nieuwe plek voor het kunstwerk. Het college heeft besloten het kunstwerk te renoveren en te herplaatsen op begraafplaats Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. De kosten hiervan zijn € 9.000 en dekken we ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 2.13.

4.4 Extra rijks gelden statushouders

Per 2021 komt de regierol van de inburgeraars bij de gemeenten te liggen. Tot deze datum krijgen de gemeenten extra rijks geld om de huidige groep inburgeraars alvast beter te begeleiden naar een hoger taalniveau en daarmee een betere kans op werk. In 2019 en 2020 ontvangen we via de algemene uitkering € 40.000. Deze middelen zetten we voor deze regierol in. Zie ook 3.4.

4.5 Herinrichting Molenkolk Millingen aan de Rijn

Het college heeft ingestemd met de herinrichting van de Molenkolk in Millingen aan de Rijn. Hierover is de gemeenteraad met een informatienota geïnformeerd. De eenmalige kosten voor de herinrichting zijn € 16.000. Deze kosten dekken we ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 2.18.

4.6 Bijdrage reserve attributen sportcomplexen voor sportattributen DVSG

DVSG komt in aanmerking voor een subsidie van € 10.500 voor een hekwerk en ballenvanger. Deze subsidie dekken we ten laste van de reserve attributen sportcomplexen. Zie ook 2.19.

4.7 Algemene uitkering; kerkenvisie

Berg en Dal heeft bijzondere kerken en kloosters die bepalend zijn voor de identiteit van onze gemeente. Op sommige plekken wordt dit erfgoed bedreigd. Daarom gaan we samen met betrokkenen, inwoners en eigenaren een kerkenvisie ontwikkelen. We ramen hiervoor een bedrag van € 25.000. We ontvangen voor de kerkenvisie eenzelfde rijksbijdrage van € 25.000 via de algemene uitkering. Zie ook 2.21.

4.8 Algemene uitkering; bommenregeling

Via de algemene uitkering ontvangen we een rijksbijdrage voor ruiming van explosieven bij diverse projecten. Deze bijdrage van € 58.000 betalen we door aan derden of belasten we door aan onze gemeentelijke projecten. Zie ook 2.23.

4.9 Algemene uitkering; pilot inburgering

De gemeenten Beuningen, Berg en Dal, Heumen en Mook en Middelaar nemen gezamenlijk deel aan een pilot in het kader van de nieuwe Wet Inburgering per 2021. De pilot 'Zelfredzaamheidsroute' richt zich op nieuwkomers die de taal slecht beheersen en daardoor niet goed kunnen deelnemen aan de samenleving. We ontvangen hiervoor een rijksbijdrage via de algemene uitkering van € 275.000 die we hiervoor inzetten. Zie ook 3.7.

4.10 Algemene uitkering; Formateur Lokaal Sportakkoord

We ontvangen in 2019 via de algemene uitkering een rijksbijdrage van € 15.000 voor het aanstellen van een Formateur lokaal sportakkoord. Ditzelfde bedrag hebben we opgenomen als projectkosten. Zie ook 2.24.

5.1 Veranderingen Wet BAG

BAG staat voor Basisregistratie Adressen en Gebouwen. Per 1 juli 2018 is de Wet BAG verandert (BAG 2.0). Pand- en objectafbakening zijn meer afgestemd op de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie). Hierdoor is het nodig om werkprocessen aan te passen. Ook systeemtechnisch moeten we veranderingen doorvoeren. Dit project loopt in 2018 en 2019. Hiervoor hebben we extra ondersteuning nodig. De kosten zijn € 15.000 per jaar.

5.2 Informatiemanagement - digitaal werken

We werken als organisatie al een aantal jaren met een document management systeem. Komende jaren willen we dit voortzetten. Maar willen we ook aandacht hebben voor de gebruikers van het programma. Hiervoor is training, instructie en vooral 1 op 1 uitleg nodig. Hiervoor is € 5.000 nodig om specialistische kennis van de applicatie in te huren als aanvulling op aanwezige kennis in de organisatie.

Volgend jaar willen we een vervangingsbesluit voorbereiden om volledig digitaal werken in de gemeentelijke organisatie mogelijk te gaan maken. We blijven aandacht houden voor de minder digitale inwoners. Dit betekent dat wij onder andere ons Zaaksysteem en de manier waarop dit ingezet wordt tegen het licht gaan houden. Indien nodig zullen we dit zaaksysteem moeten herinrichten. Dit betekent ook dat wij digitale stukken in het archief leidend laten zijn vanaf het moment dat wij vervanging aangevraagd hebben. Hiermee stopt de groei van het papieren archief. Om vervanging aan te vragen moeten veel stappen doorlopen worden en moet aan de Archiefwet voldaan worden. Deze kennis en expertise hebben wij als gemeente niet in huis. Vanwege de grootte en complexiteit van dit proces hebben wij hierin ondersteuning nodig. Vervanging aanvragen leidt niet alleen tot een efficiencyslag in de organisatie, maar is ook van belang in de Omgevingswet (2021) en past binnen de visies op Dienstverlening en Digitaal werken. Benodigde budget voor deze inhuur is € 50.000.

5.3 iBurgerzaken

Wij zijn van plan om in 2020 een nieuw beter functionerend afsprakensysteem aan te schaffen. Dit omdat het contract met de huidige leverancier afloopt per 1 januari 2020. We verwachten dat de kosten hiervoor (inclusief koppelingen) € 20.000 zijn.

R1 Bijdrage Algemene reserve; beheer Maddogs

We willen jongeren een ontmoetingsplek bieden en daarmee ook overlast door jeugd terugdringen. Voor het professionaliseren van het beheer in jongerencentrum Maddogs is daarom voor 2019 en 2020 € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld. Deze kosten dekken we ten laste van de algemene reserve. Zie ook 1.3.

R2 Bijdrage Algemene reserve; niet 100% kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgen voor 2019 met 3,4%. Daarmee komt de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing uit op 96%. Het 'tekort' van € 191.000 op de afvalstoffenheffing halen we in 2019 eenmalig uit de algemene reserve.

R3/R4 Bijdrage reserve vervanging sportattributen en dotatie reserve dekking kapitaallasten; led-verlichting Groesbeekse Boys

Dit is de onttrekking uit de reserve vervanging sportattributen voor de led-verlichting bij de Groesbeekse Boys. Deze bijdrage moeten we activeren volgens de boekhoudregels. Het bedrag van € 29.000 storten we daarom in de reserve dekking kapitaallasten. Hierdoor zijn de jaarlijkse kapitaallasten tijdens de looptijd van de investering gedekt.

R5 Bijdrage egalisereserve ODRN

Deze reserve is ingesteld om tekorten in de bijdrage voor de ODRN op te kunnen vangen. In 2019 valt het laatste bedrag uit de reserve vrij. Vanaf 2020 zijn de (extra) lasten in de begroting verwerkt ad € 40.000

R6 Bijdrage Algemene reserve; subsidie energiebesparende maatregelen

In 2018 is de subsidieregeling energiebesparende maatregelen woningen vastgesteld. Vooruitlopend op het actieplan Duurzaamheid heeft de raad in september 2018 € 500.000 beschikbaar gesteld voor 2019 om de subsidieregeling energiebesparende maatregelen woningen voort te kunnen zetten in 2019. Dit extra subsidiebedrag dekken we uit de algemene reserve. Zie ook 2.11.

R7 Dotatie Algemene reserve; herindelingsregeling grenscorrectie Nijmegen-Berg en Dal

In 2018 is besloten om een aantal grenscorrecties tussen de gemeente Nijmegen en Berg en Dal vast te stellen. Wij ontvangen in 2019 van de gemeente Nijmegen een eenmalige afkoopsom van € 150.000. Dit bedrag storten we in de Algemene reserve. Zie ook 4.2.

R8 Dotatie aan reserve aanpak extreme wateroverlast

Tijdens de begrotingsbehandeling 2019 is een amendement aangenomen voor aanpak van extreme wateroverlast. Hiervoor is een bedrag van € 400.000 beschikbaar gesteld. Dit bedrag storten we in de bestemmingsreserve 'aanpak extreme wateroverlast'.

R9 Bijdrage algemene reserve; Actieplan Duurzaamheid 2019-2023

In januari 2019 heeft de raad het Actieplan Duurzaamheid 2019-2023 vastgesteld. Voor 2019 is eenmalig € 30.000 beschikbaar gesteld voor het maken van een Warmtevisie en € 50.000 voor een pilot "Aardgasvrij maken van bestaande woningen". Er is besloten om deze kosten en de extra personele lasten voor 2019 (€ 80.000) te dekken ten laste van de algemene reserve. Zie ook 2.12.

R10 Bijdrage Algemene reserve; Bouwplan Oefenhoek Millingen

Op 31 januari 2019 heeft de raad ingestemd met de bijstelling van het bouwplan Oefenhoek Millingen aan de Rijn. Per saldo komt € 96.000 van de kosten voor rekening van de gemeente. Besloten is om de kosten ten laste van de algemene reserve te brengen. Zie ook 3.3.

R11 Bijdrage Algemene reserve voor regiobegroting Wmo en Jeugdhulp

We werken in de regio Rijk van Nijmegen samen op het gebied van Wmo en Jeugdhulp. De samenwerkingsovereenkomst en regiobegroting voor Wmo en Jeugdhulp 2019 zijn geactualiseerd. Voor onze gemeente leidt dit in 2019 tot meerkosten van € 28.053. Hiervan is € 27.221 incidenteel. Dit is een investering op extra inzet op kwaliteit en kostenbesparing. Het college heeft besloten deze incidentele meerkosten te dekken ten laste van de Algemene reserve. Zie ook 1.4.

R12 Bijdrage Algemene reserve voor handhaving huidige openstelling milieustraten

Het college heeft besloten om de huidige openstelling van de milieustraten te handhaven. De meerkosten hiervan zijn € 50.000 per jaar. Bij de voorjaarsnota is besloten om deze meerkosten voor 2019 te dekken ten laste van de algemene reserve.

R13 Bijdrage Algemene reserve voor haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen

Op 14 maart 2019 heeft de raad € 45.000 beschikbaar gesteld voor een haalbaarheidsonderzoek van verplaatsing van de Mallemolen naar het Marktplein. Ook is besloten om dit bedrag uit de algemene reserve te halen. Zie ook 1.5.

R14 Bijdrage Algemene reserve aankoop kunstwerken voor kunstwerk rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg

Op 14 maart 2019 heeft de raad besloten om € 76.650 beschikbaar te stellen voor het kunstwerk op de rotonde Zevenheuvelenweg/ Nieuweweg. Deze kosten dekken we door inzet van de reserve Aankoop kunstwerken. Zie ook 2.16.

*R15 Inzet algemene reserve/ R16 Dotatie reserve lopende projecten voor behoud
Museumpark Orientalis*

Op 25 april heeft de raad besloten om uit de Algemene reserve € 600.000 te reserveren voor het behoud van Museumpark Orientalis. Van dit totale bedrag stellen we nu € 200.000 betaalbaar aan Orientalis. Het resterende bedrag van € 400.000 nemen we op in de reserve lopende projecten. Dit bedrag stellen we (deels) betaalbaar na goedkeuring door het college op verschillende momenten. Zie ook 3.5.

R17 Bijdrage Algemene reserve; woonplaatsbeginsel sociaal domein

De aanpassing van het woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld tot 2021. Voor 2020 hebben we € 667.000 minder aan inkomsten geraamd. Door dit uitstel neemt het tekort op het sociaal domein tijdelijk toe. Dit incidentele nadeel brengen we ten laste van de algemene reserve brengen. Zie ook 1.7.

R18 Bijdrage reserve lopende projecten; Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid

Van september 2019 tot en met mei 2020 herdenkt en viert Gelderland 75 jaar bevrijding, vrede en vrijheid. De bijdrage voor onze gemeente is € 100.000 per jaar in 2019 en 2020. Deze kosten dekken we binnen de bestaande budgetten van Toerisme (€ 60.000 per jaar) en de reserve lopende projecten (€ 40.000 per jaar). Zie ook 3.9.

R19 Bijdrage algemene reserve; dekking tekort sociaal domein

Het totale tekort voor sociaal domein is geraamd op € 818.000. Een deel van het tekort heeft betrekking op het woonplaatsbeginsel zie onder R17. Hierna resteert voor 2020 nog een bedrag van € 151.000 (en voor 2021: € 51.000). Deze bedragen brengen we ten laste van de algemene reserve.

Financieel MeerjarenPerspectief

Hieronder is het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) voor de komende jaren weergegeven. Het FMP voor de jaren 2020 tot en met 2023 is het FMP zoals dat is opgenomen in de Programmabegroting 2020. We hebben een meerjarig sluitende begroting.

	<i>bedragen x € 1.000</i>				
	2019	2020	2021	2022	2023
FMP in primaire begroting 2019	4	50	509	552	-
<i>waarvan incidenteel</i>	-111	-59	-5	-	-
<i>structureel</i>	115	109	514	552	-
Totaal 1e begrotingswijziging	10	504	424	509	-
Totaal besluitvorming tot Voorjaarsnota	-59	-152	-152	-152	-
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-411	-74	-74	-73	-
FMP na Voorjaarsnota 2019	-456	327	707	837	-
<i>waarvan incidenteel</i>	-389	-29	-	-	-
<i>structureel</i>	-67	356	707	837	-
Totaal besluitvorming tot Najaarsnota	-	-15	-15	-15	-
Totaal mutaties Najaarsnota	-285	-	-	-	-
FMP na Najaarsnota 2019	-741	312	692	822	-
Ontwikkeling saldo begroting 2020	-	-311	-24	-702	440
Actueel FMP	-741	2	668	120	440
<i>waarvan incidenteel</i>	-389	-72	51	-	-
<i>structureel</i>	-352	74	617	120	440

Overhevelen budgetten

Hieronder staan een aantal budgetten die we waarschijnlijk doorschuiven naar 2020. Als de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten. In 2020 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2019 en kunnen we in 2020 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden.

De budgetten die we mogelijk doorschuiven naar 2020 zijn:

1. Achterstandenbeleid

De rijksuitkering die we hiervoor ontvangen mogen we alleen aan onderwijsachterstandenbeleid besteden. Geld dat we niet besteden mogen we in een reserve storten en in het volgend jaar uitgeven. We stellen voor om de in 2019 niet bestede rijksmiddelen door te schuiven naar 2020.

2. Pilot inburgering

We nemen deel aan een pilot in het kader van de nieuwe Wet Inburgering per 2021. De pilot 'Zelfredzaamheidsroute' richt zich op nieuwkomers die de taal slecht beheersen en daardoor niet goed kunnen deelnemen aan de samenleving. We ontvangen hiervoor een rijksbijdrage via de algemene uitkering van € 275.000. Het deel van de rijksuitkering dat we in 2019 niet uitgeven willen we doorschuiven naar 2020.

3. Pilot sportcoach

We nemen deel aan de pilot sportcoach. We ontvangen hiervoor in 2019 een rijksbijdrage van € 15.000 voor het aanstellen van een Formateur lokaal sportakkoord. We stellen voor het deel van de rijksbijdrage dat we dit jaar niet uitgeven door te schuiven naar 2020.

4. Schuldhulpverlening

We ontvangen drie jaar lang extra gelden van het rijk voor het voorkomen van schulden en armoede. In 2019 ontvangen we hiervoor € 31.000. Het restant bedrag willen we doorschuiven naar 2020.

5. Actiecentrum Participatie

Het WerkBedrijf start eind 2019 met een speciale aanpak voor het motiveren van onder meer oudere uitkeringsgerechtigden voor de arbeidsmarkt. Samen met Forte Welzijn richten we een Actiecentrum Participatie op met als doel om meer uitkeringsgerechtigden naar werk te begeleiden. Dit project loopt door in 2020. We stellen voor het restant budget door te schuiven naar 2020.

6. Subsidie klimaatbeheersing woningen

In totaal is er een bedrag van € 1.000.000 beschikbaar gesteld voor subsidies voor klimaatbeheersing voor woningen. Op dit moment (eind september) is daar ongeveer € 740.000 van uitgegeven. We stellen voor het restant budget bij de jaarrekening 2019 door te schuiven naar 2020. Zo blijft dit budget beschikbaar om onze duurzaamheidsdoelstelling te kunnen behalen.

7. Actieplan Duurzaamheid 2019 – 2023

Op 31 januari heeft de gemeenteraad het Actieplan Duurzaamheid 2019-2023 vastgesteld. Daarbij zijn voor 2019 bedragen beschikbaar gesteld voor het maken van een warmtevisie (€ 30.000) en een pilot "Aardgasvrij maken van bestaande woningen" (€ 50.000). Daarnaast is structureel geld beschikbaar gesteld voor een beleidsmedewerker. Het aanstellen van deze beleidsmedewerker heeft meer tijd gekost dan verwacht. Hierdoor zijn een aantal acties

nog niet opgepakt. We stellen voor om het restant budget voor de warmtevisie en de pilot "aardgasvrij maken van woningen" door te schuiven naar 2020.

8. Toekomstplan Orientalis

De gemeenteraad heeft op 25 april 2019 voor het toekomstplan Orientalis € 600.000 gereserveerd. Een deel hiervan (€ 200.000) is opgenomen in de begroting 2019. Het restant is toegevoegd aan de reserve lopende projecten. We willen het bedrag dat voor 2019 beschikbaar is gesteld beschikbaar houden voor Orientalis. We stellen dan ook voor om het restant bedrag van 2019 door te schuiven naar 2020.

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	
Onderwerp:	Najaarsnota 2019
Datum B&W-vergadering	5 november 2019
Datum raadsvergadering	12 december 2019
Datum carrousel:	28 november 2019
Portefeuillehouder:	S.G.P. Fleuren
Ambtenaar:	J. de Haan
E-mailadres:	J.d.Haan@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-19-81113
Documentnummer:	VB/Raad/19/00922

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Najaarsnota 2019 vast te stellen, inclusief de mutaties op de reserves.
2. Het tekort voor 2019 te dekken door aanwending van de algemene reserve.
3. De begroting 2019 overeenkomstig de voorgaande beslispunten te wijzigen.
4. Een achttal budgetten door te schuiven naar 2020 als de werkzaamheden niet volledig zijn uitgevoerd in 2019.

Inleiding

In de programmabegroting 2019 zijn de ambities, doelen en resultaten beschreven. Na de Voorjaarsnota is deze Najaarsnota de tweede rapportage over het begrotingsjaar 2019. In de Najaarsnota rapporteren we over financiële afwijkingen tot medio september 2019 en de inhoudelijke voortgang. Hoe ver zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten en komen we hiermee dichterbij onze doelen (en ambities).

Zoals bij vele andere gemeenten heeft ook Berg en Dal te maken met wisselende bijdragen van het rijk. In deze najaarsnota zijn de grootste (financiële) wijzigingen veroorzaakt door externe factoren:

-Algemene uitkering	- 402.000
-Bijstandsverlening	- 112.000
-Bijdrage WSW	+ 170.000
-Wmo-voorzieningen	- 211.000
-Afval	- 99.000
-Bijdrage ODRN	- 148.000
-Bijstelling kapitaallasten	+ 205.000

Wij bieden de Najaarsnota digitaal aan via de webversie op de portal <https://programmavan.bergendal.nl/>.

Beoogd effect

Volgens de Financiële Verordening Berg en Dal 2017 informeren wij de gemeenteraad over de inhoudelijke en financiële afwijkingen die zich voordoen in de uitvoering van de lopende begroting 2019. Na de Voorjaarsnota is deze Najaarsnota de tweede rapportage over het begrotingsjaar 2019.

Wij zien het tekort oplopen. Daarom hebben we acties uitgezet om het tekort voor 2019 te beperken. Deze resultaten ziet u mogelijk terug in de jaarrekening 2019.

Argumenten

In de Najaarsnota zijn per programma de mutaties aangegeven en toegelicht.

4.1. Dan is voortgang werkzaamheden gewaarborgd

In de Najaarsnota 2019 is ook een lijst met budgetten opgenomen die we door willen schuiven naar 2020. Als de werkzaamheden in 2019 niet of niet helemaal zijn uitgevoerd, voegen we het restant van deze budgetten toe aan de reserve lopende projecten. In 2020 zijn deze bedragen dan beschikbaar om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Zo heeft de onderuitputting van deze budgetten geen effect op het rekeningresultaat van 2019 en kunnen we in 2020 verder met de uitvoering van deze werkzaamheden.

We stellen voor de volgende budgetten door te schuiven naar 2020:

1. Achterstandenbeleid

De rijksuitkering die we hiervoor ontvangen mogen we alleen aan onderwijsachterstandenbeleid besteden. Geld dat we niet besteden mogen we in een reserve storten en in het volgend jaar uitgeven. We stellen voor om de in 2019 niet bestede rijks gelden door te schuiven naar 2020.

Als we het restant budget niet besteden moeten we het terugbetalen aan het Rijk. Dit levert dus geen besparing op.

2. Pilot inburgering

We nemen deel aan een pilot in het kader van de nieuwe Wet Inburgering per 2021. De pilot 'Zelfredzaamheidsroute' richt zich op nieuwkomers die de taal slecht beheersen en daardoor niet goed kunnen deelnemen aan de samenleving. We ontvangen hiervoor een rijksbijdrage via de algemene uitkering van € 275.000. Het deel van de rijksuitkering dat we in 2019 niet uitgeven willen we doorschuiven naar 2020.

Als we het restant budget niet besteden moeten we het terugbetalen aan het Rijk. Dit levert dus geen besparing op.

3. Pilot Formateur Lokaal Sportakkoord

We nemen deel aan de pilot Formateur Lokaal Sportakkoord. We ontvangen hiervoor in 2019 een rijksbijdrage van € 15.000 voor het aanstellen van een Formateur lokaal sportakkoord. We stellen voor het deel van de rijksbijdrage dat we dit jaar niet uitgeven door te schuiven naar 2020.

Als we het restant budget niet besteden moeten we het terugbetalen aan het Rijk. Dit levert dus geen besparing op.

4. Schuldhulpverlening

We ontvangen drie jaar lang extra gelden van het rijk voor het voorkomen van schulden en armoede. In 2019 ontvangen we hiervoor € 31.000. We zetten hiervoor tijdelijk extra personeel in. Het restant bedrag willen we doorschuiven naar 2020.

Dit is een keuze. Als het geld niet wordt doorgeschoven naar 2020 is er in totaal minder geld beschikbaar om schulden en armoede te voorkomen.

5. Actiecentrum Participatie

Binnen het budget 'Meerwerk WerkBedrijf' is € 86.000 beschikbaar voor het project 'Actiecentrum Participatie'. Het WerkBedrijf start dit project eind 2019 met een speciale aanpak voor het motiveren van onder meer oudere uitkeringsgerechtigden voor de arbeidsmarkt. Samen met Forte Welzijn richten we een Actiecentrum Participatie op met als doel om meer uitkeringsgerechtigden te begeleiden naar werk. Dit project loopt door in 2020. We stellen voor het restant budget door te schuiven naar 2020.

We hoeven het restant budget niet door te schuiven naar 2020. We kunnen ervoor kiezen om deze projectkosten in 2020 binnen het budget Meerwerk WerkBedrijf op te vangen. Dit betekent dat we dan in 2020 keuzes moeten maken welke projecten we wel of niet uit gaan voeren.

6. Subsidie klimaatbeheersing woningen

In totaal is er een bedrag van € 1.000.000 beschikbaar gesteld voor subsidies voor klimaatbeheersing voor woningen. Op dit moment (eind september) is daar ongeveer € 740.000 van uitgegeven. We stellen voor het restant budget bij de jaarrekening 2019 door te schuiven naar 2020. Zo blijft dit budget beschikbaar om onze duurzaamheidsdoelstelling te kunnen behalen.

We hoeven het restant budget niet door te schuiven naar 2020. We kunnen ervoor kiezen om de subsidieregeling stop te zetten. Dit betekent wel dat we de regeling moeten intrekken. Dit kan pas per 1 januari 2020. En levert daarmee geen bijdrage meer aan het saldo van 2019.

7. Actieplan Duurzaamheid 2019 – 2023

Op 31 januari heeft de gemeenteraad het Actieplan Duurzaamheid 2019-2023 vastgesteld. Daarbij zijn voor 2019 bedragen beschikbaar gesteld voor het maken van een warmtevisie (€ 30.000) en een pilot "Aardgasvrij maken van bestaande woningen" (€ 50.000). Daarnaast is structureel geld beschikbaar gesteld voor een beleidsmedewerker. Het aanstellen van deze beleidsmedewerker heeft meer tijd gekost dan verwacht. Hierdoor zijn een aantal acties nog niet opgepakt. We stellen voor om het restant budget voor de warmtevisie en de pilot "aardgasvrij maken van woningen" door te schuiven naar 2020.

We hoeven het restant budget niet door te schuiven. Dit betekent wel dat we onze doelen en resultaten voor duurzaamheid niet halen. Willen we dit alsnog realiseren dan zullen we in de begroting 2020 en volgende jaren hier budget voor vrij moeten maken. Ook moeten we dan nieuwe afspraken maken met de woningcorporaties.

8. Toekomstplan Orientalis

De gemeenteraad heeft op 25 april 2019 voor het toekomstplan Orientalis € 600.000 gereserveerd. Een deel hiervan (€ 200.000) is opgenomen in de begroting 2019. Het restant is toegevoegd aan de reserve lopende projecten. We willen het bedrag dat voor 2019 beschikbaar is gesteld beschikbaar houden voor Orientalis. We stellen dan ook voor om het restant bedrag van 2019 door te schuiven naar 2020.

Er is € 200.000 beschikt. De overige € 400.000 is nog niet aangevraagd, maar in een eerder raadsbesluit, onder bepaalde voorwaarden, wel toegezegd aan Orientalis. U heeft de keuze om dit te herzien. Dit heeft gevolgen voor Museumpark Orientalis.

Kanttekening

We rapporteren naar de stand van medio september

De informatie in de Najaarsnota is gebaseerd op de informatie per medio september. Mutaties die we nu niet konden voorzien, verklaren we bij de jaarrekening.

Winstverwachting

We willen u een winstverwachting meegeven. Er spelen een aantal ontwikkelingen met mogelijke financiële meevallers. Het is nog onzeker of we deze zaken in 2019 af kunnen wikkelen. Daarom zijn ze niet meegenomen in deze Najaarsnota.

- Bijdrage aanleg glasvezel
In eerste instantie is hiervoor is € 850.000 beschikbaar gesteld in de begroting. Vorig jaar bij het opstellen van de jaarrekening 2018 is ingeschat dat maximaal 50% van de huishoudens/ bedrijven aan zou sluiten. In de begroting 2019 is hiervoor € 425.000 (50% van € 850.000) beschikbaar. Het percentage dat aansluit komt waarschijnlijk lager uit, waardoor niet het hele budget van € 425.000 nodig is. Naar verwachting is dit een bedrag van ongeveer € 70.000
- Afwikkeling grondexploitatie Drulse Beek. Het gaat hier om een bedrag van ongeveer € 20.000.
- Verkoop voormalig gemeentehuis Ubbergen € 600.000.
- Ambulantisering Ggz € 32.000

Daarnaast hebben we in onze begroting een stelpost onderuitputting opgenomen van € 500.000. Houdt u er rekening mee dat dit nog niet is gerealiseerd. Dit heeft gevolgen voor het resultaat over 2019. Er zijn acties uitgezet om het tekort terug te dringen.

Financiële onderbouwing

Welk financieel beeld laat de Najaarsnota zien?

U heeft op 4 juli 2019 de Voorjaarsnota 2019 vastgesteld. De mutaties tot en met de Voorjaarsnota waren € 460.000 nadelig. Daarmee kwam het saldo van de begroting 2019 na de Voorjaarsnota uit op € 456.000 negatief.

Ten opzichte van de Voorjaarsnota stellen we de begroting 2019 op basis van deze Najaarsnota bij met een nadeel van € 285.000 Daarmee komt het verwachte begrotingsresultaat 2019 uit op € 741.000 nadelig.

Ons voorstel is om het tekort voor 2019 te dekken door aanwending van de algemene reserve. Als dit tekort zich bij het opstellen van de jaarrekening niet voordoet, dan vindt de aanwending niet plaats.

De Najaarsnota laat het volgende Financieel Meerjarenperspectief (FMP) zien. Zie onderstaande tabel. Vanaf 2020 is aansluiting gezocht bij de Programmabegroting 2020.

bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022	2023
FMP in primaire begroting 2019	4	50	509	552	-
<i>waarvan incidenteel</i>	-111	-59	-5	-	-
<i>structureel</i>	115	109	514	552	-
Totaal 1e begrotingswijziging	10	504	424	509	-
Totaal besluitvorming tot Voorjaarsnota	-59	-152	-152	-152	-
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-411	-74	-74	-73	-
FMP na Voorjaarsnota 2019	-456	327	707	837	-
<i>waarvan incidenteel</i>	-389	-29	-	-	-
<i>structureel</i>	-67	356	707	837	-
Totaal besluitvorming tot Najaarsnota	-	-15	-15	-15	-
Totaal mutaties Najaarsnota	-285	-	-	-	-
FMP na Najaarsnota 2019	-741	312	692	822	-
Ontwikkeling saldo begroting 2020	-	-311	-24	-702	440
Actueel FMP	-741	2	668	120	440
<i>waarvan incidenteel</i>	-389	-72	51	-	-
<i>structureel</i>	-352	74	617	120	440

Hieronder staat het overzicht van het verloop van de algemene reserves.

Bedragen x € 1.000

Reserve	Begroting	Mutaties t/m NJN	Begroting	Meerjarenbegroting			
	2019 Primair		2019 na NJN	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve vast	17.220	-	17.220	17.220	17.220	17.220	17.220
Algemene reserve vrij besteedbaar	11.620	-3.961	7.659	6.802	7.408	7.517	7.946
Reserve rekeningresultaten	2.495	-624	1.871	1.403	935	467	-
Totaal	31.335	-4.585	26.750	25.425	25.563	25.204	25.166

Om u een goed beeld te geven zijn de verwachte begrotingssaldi (begroting 2019: -741; begroting 2020: +2; 2021: +668; 2022: +120 en 2023: +440) toegevoegd aan het saldo van de algemene reserve vrij besteedbaar.

Communicatie

De webversie van de Najaarsnota 2019 is te lezen via <http://programmavan.bergendal.nl/>.

Aanpak/uitvoering

Na vaststelling van de Najaarsnota 2019 zenden wij deze naar de provincie, zodat zij op de hoogte is van de (financiële) ontwikkeling van onze gemeente. In de Najaarsnota lichten we de voortgang van de uitvoering per onderwerp toe.

Burgemeester en wethouders van gemeente Berg en Dal

De secretaris,
E.W.J. van der Velde

De burgemeester,
mr. M. Slinkman

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 november 2019.

overwegende dat:

b e s l u i t :

1. De Najaarsnota vast te stellen, inclusief de mutaties op de reserves
2. Het tekort voor 2019 te dekken door aanwending van de algemene reserve
3. De begroting 2019 overeenkomstig de voorgaande beslispunten te wijzigen
4. Een achttal budgetten door te schuiven naar 2020 als de werkzaamheden niet volledig zijn uitgevoerd in 2019

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 12 december 2019,

De raadsgriffier,

De voorzitter,

J.A.M. van Workum

mr. M. Slinkman

Overzicht lopende kredieten

Hieronder staat een overzicht van de lopende kredieten. Een aantal projecten is gereed. We sluiten deze kredieten administratief af bij de Jaarrekening 2019.

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal Krediet	Besteed tot 20
<i>Fietspad Heumensebaan/ Rijlaan</i>	2014	OpR	840	2
<i>Fietspad Heumensebaan/ Rijlaan, bijdrage Provincie</i>		OpR	200-	
Totaal Fietspad Heumensebaan/ Rijlaan			640	2
<i>Herinrichting winkelcentrum Beek</i>		OpR	1.032	1
<i>Herinrichting winkelcentrum Beek: bijdrage uit voorziening</i>		OpR	445-	
Totaal Herinrichting winkelcentrum Beek		OpR	587	1
<i>Fietspad Biesseltsebaan</i>	2017	OpR	950	6
<i>Fietspad Biesseltsebaan: bijdrage provincie</i>		OpR	475-	3
Totaal Fietspad Biesseltsebaan			475	3
Reconstructie riool Parallelweg	2018	OpR	675	
Reconstructie Bernhardlaan/ Beatrixlaan	2016	OpR	425	2
Aanpak school-thuis routes	2016	OpR	75	1
Reconstructie De Pals	2017	OpR	1.000	5
Reconstructie Ravelstraat: voorbereiding	2018	OpR	35	1
Reconstructie Herwendaalseweg	2017	OpR	1.100	1
Kruising Heerbaan- Koenenstraat	2018	OpR	200	1
Reconstructie wegen/ riolering Kwakkenberglaan- Kon.Julianalaan	2015-2018	OpR	1.200	7
Schoolroute Marktplein Grb.-Nijmeegsebaan:voorber.	2018	OpR	50	
Vervanging asfalttribanen bibeko 2018: uitvoering	2018	OpR	600	2
Vervanging asfalttribanen bibeko 2019: uitvoering	2019	OpR	600	
Reconstructie Pr.Hendrikstraat- Kon.Wilhelminastraat	2018	OpR	614	3

Vermindering wateroverlast kern Beek	2018	OpR	96	
Reconstructie kern Ubbergen door wateroverlast	2018	OpR	24	
<i>Vermindering wateroverlast kern Breedeweg</i>	<i>2018</i>	<i>OpR</i>	<i>455</i>	
<i>Subsidie waterschap voor aanpak wateroverlast kern Breedeweg</i>	<i>2018</i>	<i>OpR</i>	<i>188-</i>	
Totaal Vermindering wateroverlast kern Breedeweg			268	
Toeristisch Opstappunt (TOP)	2018	OpR	150	
Vermindering wateroverlast diverse locaties	2018	OpR	100	
Mobiliteitsvisie 2018	2018	OpR	1.198	17
Verbreding Meerwijkselaan:voorbereiding	2019	OpR	65	
Reconstructie Hoflaan Oost: voorbereiding	2019	OpR	80	
Reconstructie Gooiseweg Zuid: voorbereiding	2019	OpR	168	
Reconstructie Gooiseweg Noord: voorbereiding	2019	OpR	110	
Renovatie "water werkt" Beek: voorbereiding	2019	OpR	240	
Vergroenen Leuth: voorbereiding	2019	OpR	10	
Aanleg rijdelijk opslagdepot	2019	OpR	5	
Omvormen bouwweg naar woonstraat Stekkenberg	2019	OpR	583	
Herinrichting gedeelte Kerkstraat	2019	OpR	317	
Energie-aansluiting markt Groesbeek	2018	OpR	95	
Adaptieve school: leerpakket/meubilair	2018	Beleid	200	
Onderhoud gymzalen Breedeweg en Vossenhol	2019	Beleid	279	
Verduurzaming gemeentehuis fase 2	2018	OpR	54	2
Aanschaf materieel 2018	2018	OpR	202	13
Aanschafmaterieel 2019	2019	OpR	184	

Verbouwing gemeentewerf	2019	OpR	275	
Herstel betonnen perronvloeren de Lubert	2019	OpR	130	
Kunstgrasveld en veldverlichting BVC'12	2018	Beleid	275	
Groesbeekse Boys: led verlichting	2019	Beleid	37	
SVO: banen en verlichting	2019	Beleid	83	
TV-Groesbeek: banen verlichting	2019	Beleid	151	
Renovatie de Lubert	2016/2017	OpR	375	38
Renteloze lening Oriëntalis	2015	Beleid	50	
DVSG nieuwbouw kleedkamers + renovatie hoofdveld	2018	Beleid	551	
Bijdrage aanpassing 't Zaalte	2017	Beleid	256	1
Haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen	2019	Beleid	45	
Voorzieningshart Op de Heuvel: inrichting	2014	Beleid	185	14
Rioolrenovatie (relining) Groesbeek Zuid	2017/2018	OpR	150	
Aanpassing riool Lage Horst	2013/2017	OpR	268	2
Persleiding gemaal Andreaslaan	2017	OpR	90	
Vervanging riool Pr.Mauritsstraat	2017	OpR	290	
Reconstructie Vissenbuurt Ooij	2017	OpR	820	
Reconstructie Merelstraat Beek	2018	OpR	182	18
Reconstructie Nassaustraat, Pr.W.Alexandstraat Ooij	2017/2018	OpR	1.074	2
Vervanging riool Esdoornstraat	2017	OpR	350	3

Verbetermaatregelen Groesbeek Noord	2018	OpR	185
Putrenovaties Groesbeek Noord	2019	OpR	120
Vervanging riool Hobbemaweg	2018	OpR	55
Vervanging riool Mooksestraat Groesbeek	2018	OpR	350
Vervanging riool Binnenveld Groesbeek	2018	OpR	350
Vervanging riolering Bosweg Berg en Dal	2018	OpR	45
Vergr.transportriool Breedeweg/Bruuk: voorbereiding	2019	OpR	38
Regenwateroverlast.centrum Groesbeek: afvoerbuis	2019	OpR	75
Reconstructie Gooiseweg Noord: voorbereiding	2019	OpR	38
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2019	2019	OpR	157
Maatregelen vermindering wateroverlast	2012	OpR	24
<i>Verbetering riolering Werkenrode</i>	<i>2015</i>	<i>OpR</i>	<i>125</i>
<i>Riolering Werkenrode, bijdrage van derden</i>	<i>2015</i>	<i>OpR</i>	<i>63-</i>
Totaal Verbetering riolering Werkenrode			63
Relinen riool Groesbeek Zuid	2016	OpR	8
Vervanging riolering Ravensberg	2017	OpR	340

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Activeren	Als iets langere tijd mee gaat en een bepaalde waarde heeft wordt het gezien als een langlopende bezitting op de balans (langer dan 1 jaar). We moeten het dan activeren. We activeren volgens de verwachte levensduur (afschrijvingstermijn.)
Afschrijvingen	Omdat bedrijfsmiddelen meerdere jaren mee gaan moeten de aanschafkosten over meerdere jaren verspreid worden. Dit noemen we afschrijven. Van te voren zijn voor deze middelen afschrijvingstermijnen vastgelegd. Dit geeft aan in hoeveel jaar we een bedrijfsmiddel afschrijven.
Algemene uitkering	Iedere gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk uit het Gemeentefonds. Dit is de algemene uitkering. De gemeente mag zelf bepalen waar ze het geld aan uitgeeft.
Algemene reserve	Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en uitgaven van het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontvangen of betaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend.
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van de BTW die zij betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het BTW-Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een (toekomstig) jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Beleidsindicatoren	Niet-financiële informatie om makkelijk een inschatting te maken van de resultaten van de beleidskeuzes.
Bestemmingsreserve	Wanneer al bekend is waarvoor een reserve wordt gebruikt, spreken we van een bestemmingsreserve.
Boekwaarde	De daadwerkelijke waarde van de bedragen die op de balans zijn opgenomen.
Dividend	Winstuitkering van een onderneming aan haar aandeelhouders.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Dotatie	Ander woord voor toevoeging. Gebruiken we meestal als we het hebben over de toevoeging aan een voorziening.
Eigen vermogen	Alle bezittingen zonder de schulden.

EMU-saldo	Het verschil tussen inkomsten en uitgaven.
Exploitatie	Overzicht van lasten en baten van een project of een gemeentelijke dienst.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen niet specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvermogen, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid.
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarpot die het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	Een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen uit te voeren.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Index	Het aanpassen van de geldbedrag aan de inflatie zodat het reële bedrag gelijk blijft.
Inflatie	Stijging van het algemene prijspeil in de economie
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringen zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen één keer in de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals verbeteringen voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, kades/steigers, riolering, water, groen, gebouwen, materieel, verkeersregelininstallaties, openbare verlichting, machines en apparaten in eigendom van de gemeente.
Kortlopende schulden	Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Langlopende schulden	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.
Leges	Een betaling aan de gemeente voor het afnemen van een gemeentelijke dienst of product
Liquiditeit	Geeft aan of een bedrijf aan zijn lopende betalingsverplichting kan voldoen.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Prognose	Voorspelling van een te verwachten resultaat of vermoedelijke uitkomst.
Programma	Verzameling van beleidsterreinen waarbinnen te bereiken doelen, resultaten en te verrichten activiteiten in samenhang met de kosten en opbrengsten zijn geformuleerd.

Reserve	Reserves zijn een onderdeel van het eigen vermogen. Reserves zijn vrij te besteden. Dit wil zeggen dat tot het moment van besteding er voor gekozen kan worden om de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.
Resultaat	Het verschil tussen baten en lasten
Retributie	Een belasting betalen aan de gemeente voor een dienst die zij voor inwoners uitvoeren. Bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.
Risico register	Lijst met alle bekende risico's. Ook staat daar in wat de kans is dat deze risico's optreden, de oorzaak, de gevolgen en de beheersmaatregel.
Risico's en weerstandsvermogen	Risico: de kans op een financiële tegenslag. Weerstandsvermogen: de mate waarin de gemeente onverwachte kosten op kan vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de taken van de gemeente.
Schuldquote	Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen.
Structureel geld	Geld dat bestemd is voor meerdere jaren.
Subsidieplafond	Overzicht van het maximale aan subsidies die het College wil verstrekken na akkoord van de Gemeenteraad.
Overhead	Indirecte kosten gericht op sturing en ondersteuning van de gemeentelijke organisatie.
Treasury	Beheren van het geld van de gemeente.
Vaste activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor langer dan een jaar is vastgelegd (bijv. gebouwen).
Verordening	Een document met vastgelegde regels.
Vlottende activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor korter dan een jaar is vastgelegd.
Voorzieningen	Een boekhoudkundige rekening waar periodiek geld op wordt gezet om dit in de toekomst te gebruiken voor het doel waarvoor de voorziening is opgezet. Bijvoorbeeld voor groot onderhoud aan gebouwen.
Vordering	Iets opeisen van iets of iemand. Uitzetting met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Vreemd Vermogen	Alle verplichtingen en schulden.
Weerstandscapaciteit	De middelen en mogelijkheden waarover we beschikken om niet begrote kosten op te vangen.
Weerstandsvermogen	Een cijfer wat aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele risico's financieel op kan vangen.

Toelichting afkortingen

Afking	Omschrijving
3 O's	Onvoorzien, Onvermijdelijk (of Onontkoombaar), Onuitstelbaar
AED	Automatische Externe Defibrillator
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOW	Algemene OuderdomsWet
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW CompensatieFonds
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHBD	Samenwerkingsverband Beuningen, Heumen, Berg en Dal
BIBOB	Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door Openbaar Bestuur
BIZ	Bedrijven Investerings Zone
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon OpsporingsAmbtenaar
BOV	Bestuurlijke Overeenkomsten Verstedelijking
BRN	Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BVO DRAN	Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst
CCB	Contact Centrum Berg en Dal
CISO	Chief Information Security Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CPB	Centraal PlanBureau
DAR	Dienst Afvalstoffen en Reiniging
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DNB	De Nederlandse Bank
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
EMU	Economische en Monetaire Unie
FG	Functionaris Gegevensbeheer
FMP	Financieel MeerjarenPerspectief

Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GBS	Gebouw Beheers Systeem
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst
GR	Gemeenschappelijk Regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Gemeentewet
HALT	Het ALternatief : Preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit
HRM	Human Resource Management
HR21	functiewaarderingssysteem voor gemeenten
I&A	Informatisering & Automatisering
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IBO	Instituut Bijzonder Onderzoek
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
ICT	Informatie- en Communicatie technologie
IEGG	In Exploitatie Genomen Gronden
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkløze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IRvN	ICT Rijk van Nijmegen
ISO	Information Security Officer
IV3	Informatie Voor Derden
KCA	Klein Chemisch Afval
KRW	Kader Richtlijn Water
KTO	Klant Tevredenheid Onderzoek
KvK	Kamer van Koophandel
LOP	Landschaps Ontwikkelings Plan
MARN	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
MIP	Meerjaren InvesteringsPlan
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
MKB	Midden- en kleinbedrijf
OBGZ	Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OGGZ	Openbare Geestelijke GezondheidsZorg
OM	Openbaar Ministerie
OR	Ondernemingsraad
OZB	Onroerend Zaak Belasting
P&C	Planning & Control

P&O	Personeel & Organisatie
Pfo	Portefeuillehouderoverleg
PGB	Persoonsgebonden Budget
PM	Pro Memorie
PW	Participatiewet
RBT-KAN	Regionaal Bureau voor Toerisme – Knooppunt Arnhem Nijmegen
RDW	RijksDienst voor Wegverkeer
RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RO	(wet) Ruimtelijke Ordening
ROB	Regionaal OndersteuningsBureau
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerrein
RUD	Regionale uitvoeringsdiensten
RvN@	Beweging die ondernemers, overheden en onderwijsinstelling bij elkaar brengt
Sisa	Single information single audit
SMV	Sociaal Maatschappelijke Visie
STER	Stichting Toerisme En Recreatie
SVB	Sociale Verzekerings Bank
TOP	Toeristisch Opstap Punt
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen
VCP	VerkeersCirculatiePlan
VJN	VoorJaarsNota
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRGZ	VeiligheidsRegio Gelderland-Zuid
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTU	Vorbereiding Toezicht en Uitvoering
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
WABO	Wet Algemene Bepaling omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wet BUIG	Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
WI	Wet Inburgering
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOR	Wet op de Ondernemingsraden
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
ZLTO	Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie
ZZP	Zelfstandigen Zonder Personeel